

หลักเกณฑ์และวิธีการบังคับคดีจากตราสาร

การบังคับคดีเป็นเป็นวิธีดำเนินการเพื่อบังคับตามคำพิพากษา หรือคำสั่งของศาลภายในสิบปีนับแต่วันมีคำพิพากษาหรือคำสั่งโดยอาศัยและตามคำบังคับที่ออกตามคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้น ซึ่งเป็นกระบวนการพิจารณาที่ดำเนินการภายหลังที่ศาลพิพากษาหรือมีคำสั่งชี้ขาดคดีแล้ว ตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง พ.ศ. 2477 ในภาค 4 ลักษณะ 2 ว่าด้วยการบังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่งและพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ 15) พ.ศ. 2538 และวิธีปฏิบัติตามระเบียบราชการ คำสั่งข้อบังคับที่มีไว้ได้บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายดังกล่าว

บทบัญญัติว่าด้วยการขอให้บังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาล¹ ซึ่งมีข้อพิจารณา² ดังนี้

- 1) เหตุที่ต้องขอให้บังคับคดี
- 2) ผู้มีอำนาจขอให้บังคับคดี
- 3) กำหนดเวลาในการขอให้บังคับคดี

¹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 271

² พิพัฒนา จักรางกูร, คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ภาค 4 วิธีการชั่วคราวและการบังคับตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จักรัสนิทวงศ์, 2521), หน้า 311.

1) เหตุที่ต้องขอให้มีการบังคับคดี

เมื่อศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่ง ถ้าฝ่ายแพ้คดี (ถูกหนีตามคำพิพากษา) ปฏิบัติตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลทั้งหมดควรมีปัญหาอะไร แต่หากฝ่ายแพ้คดีไม่ปฏิบัติตามคำพิพากษาหรือคำสั่งก็คงต้องมีการบังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นโดยฝ่ายที่ชนะคดี (เจ้าหนี้ตามคำพิพากษา) ขอให้ศาลบังคับคดีได้ตามมาตรา 271³ โดยไม่ต้องฟ้องเป็นคดีใหม่

กระบวนการพิจารณาว่าด้วยการบังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง เป็นวิธีดำเนินการภายหลังที่ศาลพิพากษาหรือมีคำสั่งแล้ว เพื่อให้ฝ่ายแพ้คดีปฏิบัติตามคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นโดยวิธีบังคับ⁴ ทั้งนี้เพื่อให้คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลเป็นผล เกิดความศักดิ์สิทธิ์ในสถาบันกฎหมาย

2) ผู้มีอำนาจขอให้บังคับคดี

เจ้าหนี้ตามคำพิพากษา คือ คู่ความหรือบุคคลซึ่งเป็นฝ่ายชนะคดีมีอำนาจขอให้บังคับคดีได้ตามมาตรา 271 ส่วนผู้ที่จะถูกบังคับคดีคือ คู่ความหรือบุคคลซึ่งเป็นฝ่ายแพ้คดี ซึ่งเรียกว่า ถูกหนีตามคำพิพากษา

ฝ่ายชนะคดีหรือเจ้าหนี้ตามคำพิพากษา ตามมาตรา 271 มิได้บัญญัติจะต้องเป็นโจทก์เท่านั้น คู่ความคือ โจทก์ จำเลย หรือบุคคลภายนอกซึ่งเข้ามาเกี่ยวข้องกับคดีในฐานะผู้ร้องสอดหรือผู้ร้องขัดทรัพย์ อาจเป็นผู้ชนะคดีหรือเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาได้

³ คำพิพากษาฎีกาที่ 184/2508, 269/2508

⁴ มาตรา 271 ใช้คำว่า "คู่ความหรือบุคคลซึ่งเป็นฝ่ายชนะคดี (เจ้าหนี้ตามคำพิพากษา) ขอบที่จะร้องขอให้บังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นได้" คำว่า "บังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง" ตามมาตรา 271 คือ เรื่องบังคับคดีตามคำบังคับ

ฉะนั้น ในการพิจารณาถึงผู้มีอำนาจขอให้บังคับคดีซึ่งต้องเป็น เจ้าหนี้ตามคำพิพากษา หรือผู้ชนะคดี ซึ่งได้แก่

(1) โจทก์ เมื่อศาลพิพากษาให้โจทก์ชนะคดี โจทก์มีสิทธิบังคับคดีแก่จำเลยตาม คำพิพากษาได้

(2) จำเลย เมื่อคดีมีคำพิพากษายกฟ้องโจทก์ให้โจทก์ใช้ค่าฤชาธรรมเนียมแทน จำเลย จำเลยมีสิทธิบังคับคดีให้โจทก์ใช้ค่าฤชาธรรมเนียมมาให้จำเลยตามคำพิพากษาได้

(3) ผู้ร้องสอดเป็นคู่ความฝ่ายที่สาม 5 อาทิ คดีฟ้องเรียกรถยนต์คันหนึ่งจากจำเลย แต่ผู้ร้องสอดอ้างว่าเป็นของตน ศาลพิพากษาว่ารถยนต์เป็นของผู้ร้องสอด ดังนี้ ผู้ร้องสอดเป็น "เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาหรือผู้ชนะคดี" มีสิทธิบังคับคดีกับโจทก์หรือจำเลยได้

(4) ผู้ร้องจัดทรัพย์ 6 เมื่อศาลพิพากษาให้ปล่อยทรัพย์ที่ถูกยึดและให้โจทก์ใช้ค่า ฤชาธรรมเนียมแทนผู้ร้องจัดทรัพย์ ๆ ก็เป็น "เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาหรือผู้ชนะคดี" มีสิทธิบังคับ ตามคำพิพากษา

(5) กรณีไต่สวนคำร้อง อาทิ ร้องขอเจดีย์ทรัพย์ 7 แล้วโจทก์คัดค้าน ศาลไต่สวน คำร้องและมีคำสั่งให้ผู้ร้องเข้าเจดีย์ทรัพย์ได้และให้โจทก์ใช้ค่าฤชาธรรมเนียมแทนผู้ร้องขอเจดีย์ ทรัพย์ผู้ร้องขอเจดีย์ทรัพย์ก็เป็น "เจ้าหนี้ตามคำพิพากษา หรือผู้ชนะคดี"

(6) บุคคลภายนอกที่เกี่ยวข้องกับคดี อาทิ ผู้ร้องสอดเข้าเป็นโจทก์ร่วม 8 ตาม มาตรา 57 (2) เมื่อคดีนั้นโจทก์เป็นฝ่ายชนะคดี โจทก์ร่วมก็มีสิทธิขอบังคับคดีได้ เพราะการ ร้องสอดมีฐานะเป็นคู่ความในคดีนั้น

5 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 57 (1)

6 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 288

7 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 290

8 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 57 (2)

(7) ผู้มีสิทธิตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง กรณีบางคดีคำพิพากษาหรือคำสั่งให้สิทธิแก่ "ผู้แพ้คดี" อาทิโรงพักฟ้องคดีให้จำเลยขายที่ดินซึ่งโรงพักพร้อมชำระราคาที่ดิน เมื่อศาลพิพากษาตามคำฟ้องโรงพักแต่โรงพักไม่ชำระ เงินจำเลยก็มีสิทธิบังคับคดีได้⁹

3) กำหนดเวลาในการขอให้งับคดี

เมื่อฝ่ายแพ้คดีหรือลูกหนี้ตามคำพิพากษาไม่ปฏิบัติตามคำพิพากษาหรือคำสั่งทั้งหมด หรือปฏิบัติเพียงบางส่วน ฝ่ายชนะคดีหรือเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาขอที่จะขอให้งับคดีได้ภายใน 10 ปี นับแต่วันมีคำพิพากษาหรือคำสั่งตามที่บัญญัติไว้ตามมาตรา 271

การขอให้งับคดีภายใน 10 ปี ดังกล่าวจะถือเอาคำพิพากษาของศาลใด กล่าวคือ ถ้าคดีไม่มีการอุทธรณ์หรือฎีกาก็ต้องถือคำพิพากษาถึงที่สุด 10 มิใช่ "วันมีคำพิพากษา" เพราะเมื่อศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาพิจารณาและทาคำพิพากษาเสร็จแล้ว เจ้าหน้าที่ก็จัดพิมพ์คำพิพากษาแล้วจึงนำอ่านและส่งไปที่ศาลชั้นต้นอ่านให้คู่ความฟัง ฉะนั้น วันที่ลงในคำพิพากษากับวันที่อ่านคำพิพากษาจึงไม่ตรงกัน เพราะต้องนำคู่ความมาให้มาฟังวันที่พิพากษา¹¹ กรณีเช่นนี้ย่อมต้องถือวันฟังคำพิพากษาศาลอุทธรณ์หรือฎีกา เป็นสำคัญ

⁹ คำพิพากษาฎีกาที่ 1381/2492, 748/2509

¹⁰ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 147

¹¹ พิพนธ์ จักรางกูร, คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ภาค 4

วิธีการชั่วคราวและการบังคับตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง, หน้า 385-388.

สำหรับการบังคับคดีตามคำพิพากษากับสิทธิเรียกร้องตามคำพิพากษานั้น ระยะเวลาในการขอบังคับคดีเหมือนกับสิทธิบังคับคดีตามมาตรา 271 ซึ่งมีหลักทวนองเดียวกันตามบทบัญญัติของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 193/32¹² ซึ่งกำหนดบังคับคดีภายใน 10 ปี

ข้อควรสังเกต คือความตอนท้ายของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 193/32 ซึ่งมีความว่า "ทั้งนี้ไม่ว่าสิทธิเรียกร้องเดิมจะมีกำหนดอายุความเท่าใด" หมายถึง แม้สิทธิเรียกร้องในหนี้เดิมมีอายุความตามกำหนดน้อยกว่า 10 ปี ซึ่งเป็นกำหนดเวลาในการฟ้องร้องหนี้ที่พิพาท เมื่อหนี้ดังกล่าวมีคำพิพากษาตามคำฟ้องร้องทบทวนหนี้สินนั้นก็ยังมีอายุความ สำหรับการบังคับคดีเป็นเวลา 10 ปี คือ ปัญหาเรื่องอายุความเดิมหมดไป กลายเป็นเรื่องที่จะบังคับคดีใช้หนี้กันตามคำพิพากษา ส่วนหนี้ตามคำพิพากษานั้นเองเป็นหนี้ที่มีอายุความใหม่มีกำหนดต่อไป 10 ปี¹³ สิทธิเรียกร้องที่มีคำพิพากษาแล้วดังกล่าวจึงเป็นสิทธิที่มีหลักฐานแน่นอนจึงยึดกำหนดอายุความให้ยาวขึ้นหรือในกรณีมีคำพิพากษาตามยอมอันนี้ตามคำฟ้องก็มีเหตุผลอย่างเดียวกัน

ตามที่ได้อธิบายแล้วว่า เมื่อศาลได้พิพากษาหรือมีคำสั่งชี้ขาดคดีโดยระบุให้คู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือทั้งสองฝ่ายปฏิบัติตามการอย่างใดอย่างหนึ่งนั้น คู่ความก็ต้องปฏิบัติตามหากปฏิบัติตามครบถ้วนแล้ว ก็ไม่ต้องดำเนินการอะไรต่อไปอีก แต่หากไม่มีการปฏิบัติตามคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นทั้งหมดหรือบางส่วนก็ต้องมีการบังคับคดีกันต่อไป

12 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 193/32 บัญญัติว่า สิทธิเรียกร้องที่เกิดขึ้นโดยคำพิพากษาของศาลที่ถึงที่สุดหรือสัญญาประนีประนอมยอมความที่มีกำหนดอายุความสิบปี ทั้งนี้ไม่ว่าสิทธิเรียกร้องเดิมจะมีกำหนดอายุความเท่าใด

13 พิพนธ์ จักรางกูร, คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ภาค 4 วิธีการชั่วคราวและการบังคับตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง, หน้า 385-388.

การบังคับคดี เริ่มด้วยการออกค้ำบังคับ หากลูกหนี้ตามค้ำพิพากษาปฏิบัติภายในเวลาที่กำหนดไว้ในค้ำบังคับทั้งหมด เรื่องก็ยุติไป หากเพิกเฉยก็เป็นหน้าที่ของโจทก์ตามค้ำพิพากษาจะต้องร้องขอให้ศาลออกหมายบังคับคดีถึงเจ้าพนักงานบังคับคดีเพื่อจัดการบังคับคดีตามที่ปรากฏในหมายซึ่งจักได้กล่าวต่อไป

ลักษณะค้ำบังคับ (Decree)

เมื่อศาลมีค้ำพิพากษาระงับให้คู่ความฝ่ายใดปฏิบัติการอย่างใด แต่คู่ความฝ่ายนั้นไม่ปฏิบัติตามก็ต้องมีการบังคับคดีเริ่มด้วยการออกค้ำบังคับซึ่งตามบทบัญญัติเดิมสมัย ร.ศ. 127 แห่งพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 71 บัญญัติว่า "เมื่อศาลได้พิพากษาหรือมีคำสั่งเรื่องใดให้ศาลเขียนค้ำบังคับและออกหมายทันที ถ้าคู่ความอยู่ที่ศาลก็ให้อ่านให้คู่ความฟังหรือผู้ชนะจะนำหมายไปส่งก็ได้" ข้อที่ต่างกับบทบัญญัติแห่งกฎหมายปัจจุบัน คือ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง 14 เรียก "ค้ำบังคับ" หาได้เรียก "หมายบังคับเหมือนอย่างเดิมไม่" สำหรับระยะเวลาในการปฏิบัติตามค้ำพิพากษานั้นเป็นดุลพินิจของศาล ว่าสมควรจะให้เวลากี่วันเพื่อปฏิบัติตามค้ำพิพากษาแก่ฝ่ายแพ้คดีหรือลูกหนี้ตามค้ำพิพากษา

บทบัญญัติว่าด้วยการบังคับคดีตามมาตรา 272, 273 อันเป็นลำดับต่อมาซึ่งมีข้อพิจารณา ดังนี้

- 1) ความหมายของค้ำบังคับ
- 2) กรณีที่ต้องออกค้ำบังคับ
- 3) ข้อความในค้ำบังคับ

1) ความหมายของค้ำบังค้ำ

ค้ำบังค้ำ หมายความว่า ค้ำสิ่งของศาลกำหนดวิธีปฏิบัติตามค้ำพิพากษาหรือค้ำสั่ง 15 เพราะค้ำพิพากษาหรือค้ำสั่ง เป็นเพียงค้ำวินิจฉัยข้อโต้แย้งและชี้ถึงสิทธิและหน้าที่ของคู่ความจึงต้องมีค้ำบังค้ำให้ลูกหนี้ตามค้ำพิพากษาปฏิบัติตามสำหรับค้ำบังค้ำคดีก็เพื่อให้มีวิธีการสำหรับำำำนกรณีลูกหนี้ตามค้ำพิพากษาไม่ปฏิบัติตามค้ำบังค้ำ ซึ่งในค้ำบังค้ำเองก็มีข้อความว่าในกรณีที่มีได้ปฏิบัติตามค้ำบังค้ำจะต้องถูกยึดทรัพย์หรือถูกจับและจำขัง 16 ดังที่บัญญัติไว้ว่าภาค 4 ลักษณะ 2 หมวด 2

2) กรณีที่ต้องออกค้ำบังค้ำ

ตามปกติเมื่อศาลพิพากษาคดีแล้ว ศาลมีหน้าที่ออกค้ำบังค้ำแก่ฝ่ายแพ้คดีหรือลูกหนี้ตามค้ำพิพากษา 17 กรณีที่ต้องออกค้ำบังค้ำ * คือ คดีตามค้ำพิพากษาต้องมีการบังคับคดี เพราะมาตรา 272 วรรคแรกตอนต้นให้ค้ำว่า "ถ้าศาลได้พิพากษา . . . ซึ่งจะต้องมีการบังคับคดี . . ." ก็ให้ศาลออกค้ำบังค้ำ ดังนั้นหากไม่มีการบังคับคดี ศาลก็ไม่ต้องออกค้ำบังค้ำ อาทิ ศาลพิพากษายกฟ้องโจทก์ ค่าฤชาธรรมเนียมเป็นพับ เป็นต้น

15 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 273

16 พิพัฒน์ จักรางกูร, คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ภาค 4 วิธีการชั่วคราวและการบังคับตามค้ำพิพากษาหรือค้ำสั่ง, หน้า 407.

17 ค้ำพิพากษาฎีกาที่ 184/2508

* ข้อสังเกตที่ควรระวัง

ศาลอ่านค้ำพิพากษาให้คู่ความฟังและให้คู่ความลงลายมือชื่อไว้บนรายงานกระบวนพิจารณาและปกสำนวนแล้วก็ยังคงพิจารณาต่อไปว่ามีค้ำบังค้ำไว้ด้วยหรือไม่ ซึ่งปกติศาลมักเขียนค้ำบังค้ำไว้ที่ปกสำนวนตอนที่คู่ความลงลายมือชื่อรับทราบค้ำพิพากษา

3) ข้อความในค้ำบังคับ

ข้อความในค้ำบังคับ คือ คำสั่งศาลที่แจ้งให้ฝ่ายแพ้คดีหรือลูกหนี้ตามคำพิพากษา ทราบว่าตนต้องปฏิบัติตามคำพิพากษาหรือคำสั่งอย่างไร ดังนั้นในค้ำบังคับจึงต้องมีคำสั่งให้ลูกหนี้ ปฏิบัติตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง เพราะคำพิพากษากำหนดไว้อย่างไร ในค้ำบังคับก็ต้องเป็น อย่างนั้น ไม่ให้หลุดจากคำขอท้ายฟ้อง ซึ่งศาลอาจไม่พิพากษาตามคำขอก็ได้ และข้อความใน ค้ำบังคับต้องระบุระยะเวลาและเงื่อนไขในการปฏิบัติโดยชัดแจ้ง แม้บทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมาย วิธีพิจารณาความแพ่งมิได้บัญญัติกำหนดระยะเวลาให้ จึงเป็นเรื่องของศาลที่จะใช้ดุลพินิจว่าสมควร จะให้เวลาเพื่อให้ลูกหนี้ปฏิบัติภายในกี่วัน ตามที่ได้เคยกล่าวไว้แล้วและในทางปฏิบัติส่วนมาก ศาลมักกำหนดเวลาไว้ 1 เดือน¹⁸

ลักษณะหมายบังคับคดี (Writ of Execution)

เมื่อศาลออกบังคับแก่ฝ่ายแพ้คดีหรือลูกหนี้ตามคำพิพากษาแล้วกำหนดเวลาให้ปฏิบัติ ตามค้ำบังคับสิ้นสุดลงแต่ลูกหนี้มิได้ปฏิบัติตามข้อกำหนดในค้ำบังคับ หากฝ่ายชนะคดีหรือเจ้าหนี้ ตามคำพิพากษาประสงค์จะดำเนินการบังคับคดีก็ต้องยื่นคำขอให้ศาลออกหมายบังคับคดี ซึ่งตาม บทบัญญัติเดิมสมัย ร.ศ.127 แห่งพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความแพ่ง เรียกว่า "หมายยึดทรัพย์" ซึ่งมาตรา 76 บัญญัติว่า "ภายในสิบปีนับแต่วันที่ได้ฟังคำพิพากษาและมีหมายบังคับคดีให้ชำระเงินแล้ว ผู้แพ้คดีชำระเงินหรือชำระบ้างแต่ยังไม่ครบจำนวนเงินตามคำตัดสินนั้น ถ้าผู้ชนะคดีมาแจ้งความต่อ ศาลว่ายังไม่ได้รับเงินตามคำตัดสินแล้ว ให้ศาลออกหมายยึดทรัพย์ได้ทันที" ข้อที่ต่างกับบทบัญญัติ แห่งกฎหมายปัจจุบัน คือ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง¹⁹ เรียกว่า "หมายบังคับคดี" หากได้เรียก "หมายยึดทรัพย์" เหมือนอย่างเดิมไม่

¹⁸ ประพนธ์ ศาตะมาน, คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ภาค 4, หน้า 120.

¹⁹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 275

บทบัญญัติว่าด้วยการบังคับคดีตามมาตรา 275 อันเป็นลำดับต่อมามีข้อพิจารณา ดังนี้

- 1) ความหมายของหมายบังคับคดี
- 2) กรณีที่ต้องออกหมายบังคับคดี
- 3) ข้อความในหมายบังคับคดี

1) ความหมายของหมายบังคับคดี

หมายบังคับคดี หมายความว่า หมายของศาลถึงเจ้าพนักงานบังคับคดี เพื่อให้จัดการบังคับคดีเรื่องนั้นไปตามที่ปรากฏในหมาย คือก่อนที่ศาลจะออกหมายบังคับคดี จะต้องมีการออกคำบังคับก่อน มิเช่นนั้นจะออกหมายบังคับคดีไม่ได้ แต่แม้จะออกคำบังคับคดีก็ไม่จำเป็นต้องออกหมายบังคับคดีเสมอไป เพราะการออกหมายบังคับคดีต้องเป็นเรื่องดำเนินการทางเจ้าพนักงานบังคับคดีเพื่อบังคับคดีโดยการยึดหรืออายัดทรัพย์สินและนำออกขายทอดตลาดเอาเงินมาชำระหนี้ให้แก่ฝ่ายชนะคดีหรือเจ้าหนี้ตามคำพิพากษา 20

2) กรณีที่ต้องออกหมายบังคับคดี

ตามบทบัญญัติของกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 275 บัญญัติให้เจ้าหนี้ตามคำพิพากษา เป็นผู้ขอให้ศาลออกหมายให้ เพราะหนี้ตามคำพิพากษา เป็นหนี้ที่ศาลรับรองและรับบังคับบัญชาให้ เจ้าหนี้แต่ เป็นสิทธิของเจ้าหนี้ที่ต้องการบังคับคดี หากไม่ขอต่อศาลให้ดำเนินการบังคับคดีศาลก็ไม่บังคับให้ตามคำพิพากษา ต่างกับการออกคำบังคับซึ่งเป็นหน้าที่ของศาลต้องออกเองเมื่อมีคำพิพากษาหรือคำสั่ง เว้นแต่กรณีไม่ต้องการบังคับ 21

20 ประพนธ์ ศาตะมาน, คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ภาค 4, หน้า 130-131.

21 เรื่องเดียวกัน

กรณีที่ต้องออกหมายบังคับคดีเป็นกรณีที่ถูกหนี้มิได้ปฏิบัติตามค้ำบังคับ แม้โรงทักคือเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาของถอนการบังคับคดีตามคำแนะนำของศาลชั้นต้นในการดำเนินการชั้นบังคับคดีกับผู้ร้องซึ่งเป็นบริวารทั้งหมดก็ตาม หากใช่เป็นการสละสิทธิไม่บังคับคดีใหม่ เมื่อโรงทักเห็นว่ายังมีทางบังคับคดีในคดีนี้ได้ก็ย่อมขอให้บังคับคดีในคดีนี้ได้อีก เพราะยังมีได้ปฏิบัติตามค้ำบังคับภายในเวลาที่กฎหมายกำหนด 22 หากถูกหนี้ตามคำพิพากษาปฏิบัติตามค้ำบังคับแล้วแต่ยังไม่ครบถ้วน เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาที่ขอให้บังคับคดีได้ 23 เพื่อเอาชำระหนี้ส่วนที่ยังขาดอยู่เนื่องจากการบังคับคดียังไม่สิ้นสุดและไม่เป็นการบังคับคดีซ้ำ

แต่หากปฏิบัติตามหมายบังคับคดีครบถ้วนจะขอบังคับคดีเพื่อชำระหนี้ตามคำพิพากษาจำนวนใหม่ที่เกิดขึ้นโดยอาศัยหมายบังคับคดีเดิมฉบับที่มีการปฏิบัติตามครบถ้วนแล้วก็ต้องขอให้ศาลออกหมายบังคับคดีใหม่ 24 และถ้าหนี้ที่เกิดขึ้นใหม่ซึ่งหนี้ตามคำพิพากษา เช่น คดีที่ยอมความที่ศาลให้ถือตรอกทางเดินที่พิพาทเป็นทางสาธารณะ ศาลพิพากษาตามยอมและจำเลยยอมรื้อถอนสิ่งปลูกสร้างออกไปตามคำพิพากษาตามยอมแล้ว ต่อมาโรงทักกลับปลูกสร้างขึ้นบนทางเดินนั้น ดังนี้จำเลยจะร้องขอบังคับให้โรงทักรื้อไม่ได้ เพราะเป็นกรณีที่เกิดขึ้นใหม่ไม่ใช่กรณีที่โรงทักต้องปฏิบัติตามสัญญายอมความ 25

3) ข้อความในหมายบังคับคดี

คำขอให้ออกหมายบังคับคดีต้องระบุโดยชัดแจ้งตามมาตรา 275 และมีข้อเท็จจริงครบถ้วนว่า ค้ำบังคับได้สั่งให้ถูกหนี้ตามคำพิพากษารอคอยชอด้วยกฎหมายแล้ว หรือถูกหนี้ได้

22 คำพิพากษาฎีกาที่ 497/2509

23 คำพิพากษาฎีกาที่ 417/2504 และ 785/2525

24 คำพิพากษาฎีกาที่ 1144/2517

25 คำพิพากษาฎีกาที่ 358/2504

ลงชื่อไว้เป็นสำคัญและระยะเวลาที่ศาลกำหนดให้ปฏิบัติตามคำสั่งบังคับได้ล่วงพ้นไปแล้วโดยลูกหนี้
เพิกเฉยไม่ปฏิบัติตามพร้อมทั้งคำขอมิขอความร่วมมือ 26 ดังนั้นจึงต้องมีข้อความดังต่อไปนี้

- (1) คำชี้ขาดแห่งคำพิพากษาหรือคำสั่งซึ่งจะขอให้มีการบังคับคดีนั้นเมื่ออย่างไร
- (2) จำนวนเงินหรือราคาทรัพย์สินที่ยังไม่ได้ชำระตามคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นมีเท่าใด
- (3) วิธีการบังคับคดีซึ่งประสงค์จะขอให้ออกหมายนั้นอย่างไร เช่น ขอให้ยึดทรัพย์สิน
หรืออายัดสิทธิเรียกร้องของลูกหนี้ตามคำพิพากษา

หากเป็นกรณีที่โจทก์หรือเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาขอให้บังคับคดีไม่ตรงตามคำพิพากษาที่
ตนชนะศาลก็ย่อมยกคำร้อง ซึ่งการมีคำสั่งยกคำร้องหาข้อปฏิบัติสิทธิของโจทก์ไม่แต่เนื่องจากข้อ
เท็จจริงก็ฟังไม่ได้ว่า ที่พิพาทที่โจทก์ชนะคดีคือที่ดินที่จำเลยครอบครองอยู่ โจทก์ก็ไม่มีสิทธิร้อง
ขอให้บังคับจำเลยออกจากที่ดินแปลงนั้น 27

ตามที่ได้กล่าวถึงการขอให้บังคับคดี กรณีฝ่ายแพ้คดีหรือลูกหนี้ตามคำพิพากษาไม่ปฏิบัติตาม
ตามคำพิพากษาหรือคำสั่งศาลรวมถึงการออกคำสั่งบังคับและร้องขอต่อศาลเพื่อให้ออกหมายบังคับคดี
เพื่อยึด อายัดทรัพย์สินหรือสิทธิเรียกร้องของลูกหนี้ ส่วนวิธีการบังคับคดีเพื่อให้บรรลุตาม
คำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นจะต้องกระทำโดยวิธีอย่างไรบ้างนั้น ซึ่งก็ต้องพิจารณาจากคำพิพากษา
หรือคำสั่งของศาลเป็นหลักซึ่งจะได้กล่าวต่อไป

26 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 276

27 คำพิพากษาฎีกาที่ 1208/2510

การบังคับคดีโดยการยึดอายัดและจำหน่ายทรัพย์สิน

กรณีค้ำพิพาทษาหรือคำสั่งให้ลูกหนี้ตามค้ำพิพาทษาชำระ เงินจำนวนหนึ่งนั้น เจ้าพนักงาน บังคับคดีมีอำนาจรวบรวมเงินให้พอชำระตามค้ำพิพาทษาหรือคำสั่งนั้น ดังนี้

1. การยึดทรัพย์สิน
2. การอายัดทรัพย์สิน 28

1. การยึดทรัพย์สิน คือ การเอาทรัพย์สินของลูกหนี้ตามค้ำพิพาทษามาเพื่อ ตาเนินการตามกฎหมายเพื่อให้บรรลุผลตามค้ำพิพาทษาหรือคำสั่งของศาล 29 โดยปกติการ ยึดนั้นเป็นวิธีการทำชำระเมื่อทรัพย์สินนั้นเป็นของลูกหนี้ตามค้ำพิพาทษาและมีตัวตนอยู่ที่ลูกหนี้ตาม ค้ำพิพาทษา

การยึดทรัพย์สินของลูกหนี้นั้น เป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตามค้ำพิพาทษาที่ต้องสืบหาว่า ลูกหนี้ตามค้ำพิพาทษามีทรัพย์สินอะไรบ้าง ซึ่งตามค้ำพิพาทษาฎีกาที่ 481/2514 ศาลฎีกาวินิจฉัย ว่า หากทรัพย์สินนั้นเป็นของลูกหนี้แล้วก็ย่อมอายัดได้ทั้งสิ้น ซึ่งแบ่งเป็น 2 กรณี

- ก. การยึดเอกสารหรือสังหาริมทรัพย์มีรูปร่าง
- ข. การยึดอสังหาริมทรัพย์
- ค. การยึดเอกสารหรือสังหาริมทรัพย์มีรูปร่าง 30 มีข้อพิจารณา คือ

28 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 282

29 ประพนธ์ ศาตะมาน, คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ภาค 4, หน้า 198.

30 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 303

1. วิธียึด
2. ผลของการยึด

1. วิธียึดเอกสารหรือสิ่งหาปริมาณที่มีรูปร่าง มีดังนี้

1.1 นำเอกสารหรือสิ่งหาปริมาณนั้นมาไว้

วิธีปฏิบัติเมื่อมีการยึดเอกสารหรือสิ่งหาปริมาณที่มีรูปร่างนั้นซึ่งตามคำพิพากษาฎีกาที่ 187/2490 ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า ต้องนำเอาทรัพย์สินนั้นมาไว้ที่ทำงานของเจ้าพนักงานบังคับคดีโดยเก็บไว้ที่กองบังคับคดี แต่ถ้าเป็นทรัพย์สินที่ยากต่อการขนย้ายก็อาจมอบให้บุคคลที่สมควรดูแลรักษาไว้ ตามบทบัญญัติมาตรา 303 บัญญัติถึงบุคคลอื่น ลูกหนี้ตามคำพิพากษาหรือบุคคลผู้ครอบครองทรัพย์สินนั้น

สำหรับการมอบให้ลูกหนี้ตามคำพิพากษาโดยความยินยอมของเจ้าหนี้หรือผู้ครอบครองเก็บรักษาในกรณีเจ้าหนี้ตามคำพิพากษามิได้รับรักษาทรัพย์สินที่ยึด ต้องทำการยึดนั้นให้ประจักษ์แจ้งโดยประทับตราหรือกระหนาบวิธีอื่นที่เห็นสมควร ซึ่งตามปกติเจ้าพนักงานบังคับคดีก็ทำเช่นนั้นอยู่แล้ว

การมอบให้บุคคลอื่นดูแลหรืออารักขานั้น ต้องมีความยินยอมจากบุคคลอื่นนั้นโดยมีสัญญารักษาทรัพย์สินนั้นกับเจ้าพนักงานบังคับคดี ³¹

³¹ พัทธน์ จักรางกูร, คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ภาค 4
วิธีการชั่วคราวและการบังคับตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง, หน้า 962.

1.2 แจ้งการยิดให้ถูกหน้ตามคำพิพากษาทราบ

การแจ้งการยิดก็ปฏิบัติเช่นเดียวกับการส่งคำคู่ความหรือเอกสาร กล่าวคือ ถ้าไม่สามารถจะทำได้ก็ปิดประกาศแจ้งการยิดไว้ ณ สถานที่ยิดทรัพย์และที่กรมบังคับคดีหรือที่ศาล หรือประกาศหนังสือพิมพ์ หากยิดจากบุคคลอื่นซึ่งครอบครองทรัพย์ก็แจ้งให้บุคคลนั้นทราบ ถ้าได้ปฏิบัติดังกล่าวก็ถือว่าเป็นการแจ้งให้ถูกหน้ตามคำพิพากษาทราบแล้ว 32

2. ผลของการยิด

การยิดสังหาริมทรัพย์มีรูปร่างครบไปถึงดอกผลแห่งทรัพย์นั้นด้วยตามมาตรา 303 วรรคท้าย หมายถึง ดอกผลธรรมดาและดอกผลนิตินัย ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 148 บัญญัติว่า ดอกผลของทรัพย์ ได้แก่ ดอกผลธรรมดาและดอกผลนิตินัย

อนึ่ง มาตรา 303 กล่าวถึงเฉพาะเอกสารและสังหาริมทรัพย์มีรูปร่างเท่านั้น สังหาริมทรัพย์ไม่มีรูปร่างจะว่าอย่างไร สังหาริมทรัพย์ประเภทสิทธิที่มีเอกสารประกอบ เช่น ตัวเงิน ใบหุ้นกู้ ย่อมมีเอกสารหรือตราสารอยู่ด้วย คำว่า "เอกสาร" ตามมาตรา 303 คลุมถึงเรื่องเหล่านี้หรือไม่

เพื่อให้ได้ความหมายของคำว่า สังหาริมทรัพย์ไม่มีรูปร่าง จำเป็นต้องวิเคราะห์คำว่า สังหาริมทรัพย์" ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 140 ซึ่งให้หมายความถึงสิทธิอันเกี่ยวกับทรัพย์สิน และตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 138 ซึ่งให้หมายความถึงวัตถุไม่มีรูปร่างซึ่งอาจมีราคาและอาจถือเอาได้

คำว่า "ซึ่งอาจมีราคา" หมายถึง สิ่งนั้นมีมูลค่าในตัวเองมีราคาที่ซื้อขายในท้องตลาดตรงกับคำว่า value มีใช้คำว่า price ในภาษาอังกฤษ

คำว่า "อาจถือเอาได้" หมายถึง การถือสิทธิมิใช่การหยิบถือเอาด้วยกามือตรงกับคำว่า appropriated ในภาษาอังกฤษ

สังหาริมทรัพย์ไม่มีรูปร่าง จึงเป็นสิทธิอันเกี่ยวกับทรัพย์สินซึ่งเป็นนามธรรมที่ก่อตั้งขึ้นตามตัวบทกฎหมาย

ตามที่เคยกล่าวถึง ความหมายของตราสาร คือ เอกสารลายลักษณ์อักษรอันมีสิทธิเป็นสำคัญแสดงให้เห็นถึงสิทธิเหนือทรัพย์สินซึ่งใช้แทนทรัพย์สินนั้น นักกฎหมายให้ความเห็น 33 สิทธิซึ่งมีตราสารว่า มีลักษณะเป็นวัตถุไม่มีรูปร่างตามความหมายในมาตรา 99 (ปัจจุบัน มาตรา 138) โดยธรรมชาติไม่มีตัวตนที่จะหยิบยื่นส่งมอบให้กันได้ แต่กระนั้นก็ดีสำหรับสิทธิบางอย่าง อาทิ สิทธิในตั๋วเงินในวงการค้าขายได้ตราสารขึ้นเพื่อใช้เป็นตัวสิทธินั้นเอง การจำหน่ายจ่ายโอนและเปลี่ยนมือกันอย่างรวดเร็วซึ่งส่งมอบตราสารกัน ประหนึ่งว่าเป็นทรัพย์สินมีตัวตนอย่างชัดถ้อยชัดคำ สิทธิที่มีตราสารเป็นสำคัญจึงหมายถึงตราสารเปลี่ยนมือไม่หมายรวมถึงสิทธิอย่างอื่น

จึงมีความเห็นว่า ตราสารเปลี่ยนมือเป็นสิทธิซึ่งมีเอกสารเป็นทรัพย์สินลักษณะสังหาริมทรัพย์ไม่มีรูปร่าง อยู่ในความหมายของตัวบทกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 303 อันสิทธิครอบไปถึงดอกผล เช่น ดอกเบี้ยแห่งทรัพย์สินนั้นด้วย

ข. การยึดอสังหาริมทรัพย์

เนื่องจากการบังคับอสังหาริมทรัพย์มีได้ภายในขอบเขตของการวิจัยในประเด็นปัญหาเกี่ยวกับการบังคับคดีในเรื่องตราสารหนี้ จึงไม่ขอกล่าวถึงงานวิทยานิพนธ์

2) การอายัดทรัพย์สิน คือ การส่งบุคคลภายนอกมาให้ทำการรื้อถอนหรือชำระหนี้แก่ลูกหนี้ตามคำพิพากษา แต่ให้ชำระแก่เจ้าพนักงานบังคับคดีแทน³⁴ ซึ่งการอายัดเกิดขึ้นจากฝ่ายแพคดีหรือลูกหนี้ตามคำพิพากษามีได้ปฏิบัติตามคํ่าบังคับและฝ่ายชนะคดี หรือเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาทราบว่าลูกหนี้มีสิทธิเรียกร้องจากบุคคลภายนอกให้ชำระเงินจำนวนหนึ่งให้มอบสิ่งของหรือสิทธิเรียกร้องอย่างอื่น อันเป็นไปตามหลักปกติที่เป็นวิธีการที่ใช้เมื่อทรัพย์สินหรือสิทธิอยู่ที่บุคคลภายนอกซึ่งต้องชำระโดยโอนกรรมสิทธิ์หรือจะต้องส่งมอบให้แก่ลูกหนี้ตามคำพิพากษาในภายหลัง

เห็นได้ว่า เรื่องการอายัดทรัพย์สินในชั้นบังคับคดี ตามมาตรา 282 (2) และ

(3) มีได้ 4 ประการ คือ

1. อสังหาริมทรัพย์มีรูปร่าง
2. อสังหาริมทรัพย์
3. สิทธิทั้งปวงอันมีอยู่ในทรัพย์สิน
4. เงิน

³⁴ ประพนธ์ ศาตะมาน, คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ภาค 4, หน้า 249.

ทั้ง 4 ประการจะต้องมีข้อเท็จจริงว่าบุคคลภายนอกจะต้องชำระค่าธรรมเนียมสิทธิหรือต้องส่งมอบให้แก่ลูกหนี้ตามคำพิพากษาซึ่งมีข้อพิจารณาตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย 35 ซึ่งแบ่งวิธีการจัดการทรัพย์สินซึ่งได้เอายึดมาไว้ 3 จำพวก คือ

จำพวกแรก การจัดการทรัพย์สินเกี่ยวกับพันธบัตรและหลักทรัพย์เป็นประกัน

จำพวกที่สอง การจัดการตราสารเปลี่ยนมือ

จำพวกที่สาม การจัดการสิทธิเรียกร้องในการขอให้ชำระเงินจำนวนหนึ่ง หรือเรียกให้ส่งมอบสิ่งของ

การพิจารณามาตรา 310 ควรต้องพิจารณาบทบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 282 ประกอบในคดีที่มีคำพิพากษาหรือคำสั่งกำหนดให้ชำระเงินจำนวนหนึ่งนั้น เจ้าพนักงานบังคับคดีย่อมมีอำนาจยึดเงินที่บุคคลภายนอกจะต้องชำระให้แก่ลูกหนี้ ตามคำพิพากษาได้โดยตรง โดยไม่ต้องบังคับคดีตามวิธีการที่กำหนดไว้ในมาตราดังกล่าวเรียงตามลำดับ ส่วนมาตรา 310 ที่บัญญัติว่า "เมื่อได้มีการยึดทรัพย์แล้วสิทธิเรียกร้องของลูกหนี้อันมีต่อบุคคลภายนอกนั้น ให้จัดการดังต่อไปนี้ ฯลฯ" นั้นเป็นการบัญญัติวิธีการยึดทรัพย์ก่อนวิธีการอายัดทรัพย์อันเป็นบทมาตราที่เรียงต่อกันมาเท่านั้น มิได้มีความหมายจำกัดว่า จะต้องทำการยึดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาก่อนแล้วจึงจะอายัดสิทธิเรียกร้องได้³⁶ เพราะการอายัดนั้น อาจยื่นคำขอโดยทำเป็นคำร้องฝ่ายเดียวโดยไม่ต้องดำเนินการทางเจ้าพนักงานบังคับคดีอย่างการยึดทรัพย์ ดังที่มาตรา 311 วรรคแรกบัญญัติว่า "ฯลฯ ให้อายัดได้โดยคำสั่งอายัดซึ่งศาลได้ออกให้ตามที่เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาได้ยื่นคำขอโดยทำเป็นคำร้องฝ่ายเดียว ฯลฯ" ซึ่งหากต้องร้องขอให้ศาลออกหมายบังคับคดีเสียก่อนแล้วจึงขออายัดได้ก็จะทำให้เกิดความชักช้า

35 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 310

36 คำพิพากษาฎีกาที่ 959/2537

ไม่ทันการเพราะตราสารหนี้ตามมาตรา 310 มีลักษณะตราสารเปลี่ยนมือเป็นทรัพย์สินที่สามารถเคลื่อนย้าย จากนายจ่ายโอนและเปลี่ยนมือกันอย่างรวดเร็ว ทำให้ทรัพย์สินของลูกหนี้พ้นจากการถูกบังคับคดีและ เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาจะได้รับความเสียหายอย่างไม่เป็นธรรม

การอายัดทรัพย์สิน คือ การดำเนินการเกี่ยวกับสิทธิเรียกร้องของลูกหนี้ตามคำพิพากษาอันมีต่อบุคคลภายนอกซึ่งบทบัญญัติแห่งกฎหมายแบ่งวิธีการจัดการไว้ 3 จากพวก ดังที่กล่าวไว้ข้างต้น คือ

จากพวกแรก การจัดการทรัพย์สินเกี่ยวกับพันธบัตรและหลักทรัพย์เป็นประกัน คือ ตราสารที่ออกให้แก่ผู้ถือหรือในนามของลูกหนี้หรือสลักหลังในนามลูกหนี้ตามคำพิพากษา 37 โดยร้องขอต่อศาลขออนุญาตขายตามราคาที่เป็นหรือขายทอดตลาด แต่จะขายต่ำกว่าราคาปรากฏในตราสารไม่ได้ เพราะบทบัญญัติแห่งกฎหมายมิได้ให้อำนาจแก่เจ้าพนักงานบังคับคดี ตามมาตรา 310(1)

จากพวกที่สอง การจัดการตราสารเปลี่ยนมือ คือ ตราสารที่ก่อตั้งสิทธิหรือหน้าที่ซึ่งมีวิธีการโอนโดยวิธีส่งมอบ หรือสลักหลังและส่งมอบซึ่งไม่ต้องบอกกล่าวการโอนไปยังฝ่ายที่ต้องรับผิดชอบตามตราสารบทบัญญัติแห่งกฎหมายได้ให้อำนาจแก่เจ้าพนักงานบังคับคดีมีอำนาจร้องขอต่อศาลขออนุญาตจากนายตามราคาปรากฏในตราสารหรือในราคาต่ำกว่า ถ้าศาลยกคำขอก็ให้นำตราสารออกขายทอดตลาดตามมาตรา 310 (2)

37 มารินช จรมาศ, คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ภาค 4 ว่าด้วยวิธีการชั่วคราวก่อนพิพากษาและการบังคับตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์อักษรสาส์น, 2526), หน้า 379.

จำพวกที่สาม การจัดการสิทธิเรียกร้องในการขอชำระเงินจำนวนหนึ่งหรือเรียกให้ส่งมอบสิ่งของซึ่งนอกจากรายการจำพวกแรกและจำพวกที่สองแล้ว เจ้าหนี้ตามคำพิพากษายื่นคำขออนุญาตต่อศาลโดยทนายเป็นคำร้องฝ่ายเดียวขออายัดสิทธิเรียกร้องของลูกหนี้ตามคำพิพากษาที่มีต่อบุคคลภายนอกซึ่งยังมีได้รอนสิทธิเรียกร้องไปยังผู้อื่นโดยชอบด้วยกฎหมาย และเมื่อศาลมีคำสั่งอนุญาตคำสั่งอายัดนั้นต้องมีชื่อห้ามลูกหนี้ ตามคำพิพากษาดังแต่ส่งคำสั่งนั้นให้แก่ลูกหนี้ให้งดเว้นการจำหน่ายสิทธิเรียกร้องนั้นและมีชื่อห้ามแก่บุคคลภายนอกไม่ชำระเงินหรือส่งมอบสิ่งของให้แก่ลูกหนี้ตามคำพิพากษา แต่ให้ชำระหรือส่งมอบให้แก่เจ้าพนักงานบังคับคดี ณ เวลาหรือภายในเวลาที่กำหนดไว้ว่าคำสั่ง ตามมาตรา 310 (3) ประกอบมาตรา 311 38

จึงเห็นได้ว่า การอายัดทรัพย์สินต่างกับการยึดทรัพย์สิน เพราะมีเจ้าทรัพย์มาอยู่ในความดูแลของเจ้าพนักงานบังคับคดี แต่เป็นการห้ามจำหน่ายรอนทรัพย์สินนั้น ๆ เท่านั้น และผลในทางกฎหมายก็ต่างกัน กล่าวคือ การยึดมีผลให้ลูกหนี้ตามคำพิพากษาจะทำให้เกิดการรอนหรือเปลี่ยนแปลงซึ่งสิทธิในทรัพย์สินที่ยึดไม่ได้ 39 แต่การอายัดทรัพย์สินหาผลตามมาตรา 305 (1) ด้วยไม่ หากลูกหนี้ตามคำพิพากษาทำให้เกิดการรอนหรือเปลี่ยนแปลงซึ่งสิทธิเรียกร้องที่ได้ถูกอายัดภายหลังการอายัดไว้แล้ว ก็หาอาจยันแก่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาหรือเจ้าพนักงานบังคับคดีได้ไม่ 40

สำหรับ คำว่า "ยึด" และ "อายัด" อาจใช้สับสนและปนเป่าเข้าหากันก็ไม่ทำที่เสียผลแต่อย่างใด โดยถือเอาลักษณะอันแท้จริงตามกรณีแห่งกฎหมายนั้น 41

38 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 311

39 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 305

40 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 314

41 คำพิพากษาฎีกาที่ 187/2490 และ 1109/2510

ดังนั้น การปิดทรัพย์หรือการอายัดทรัพย์บุคคลที่อาจถูกบังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง นอกจากผู้แพ้คดีหรือลูกหนี้ตามคำพิพากษาแล้ว อาจบังคับถึงบุคคลอื่นซึ่งเสมือนผู้แพ้คดีด้วยโดยไม่ต้องฟ้องเป็นคดีขึ้นมาใหม่ ฉะนั้นผู้ถูกบังคับคดี คือ

1. ลูกหนี้ตามคำพิพากษา คือ ลูกหนี้โดยตรงที่จะต้องชำระหนี้
2. บุคคลภายนอกที่ต้องชำระหนี้หรือส่งมอบหรือโอนทรัพย์สินใด ๆ ให้แก่ผู้แพ้คดีในกรณีที่ต้องอายัดตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 282 (2) (3)

ตามที่ได้กล่าวไว้ข้างต้นว่า ในเรื่องการอายัดทรัพย์สิน เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาต้องร้องขอโดยทำเป็นคำร้องฝ่ายเดียวต่อศาลให้ออกคำสั่งอายัดให้กับเจ้าพนักงานบังคับคดีเพื่อมีหนังสืออายัดถึงบุคคลภายนอกซึ่งต้องรับผิดชอบตามสิทธิ เรียกร้องให้ชำระหนี้แก่ลูกหนี้ตามคำพิพากษาตามคำสั่งศาลนั้น กลับทำให้เกิดปัญหาในเรื่องอำนาจของเจ้าพนักงานบังคับคดีวิธีการและระยะเวลาในการบังคับคดีซึ่งทำให้เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาไม่ได้รับชำระหนี้ในการบังคับคดี

สำหรับการอายัดสิทธิเรียกร้องในจำนวนเงินจากตราสารหนี้ ยังไม่พบในคำพิพากษาจึงขอเทียบเคียงคำวินิจฉัยเรื่องอายัดเงินค่าจ้าง ดังนี้

คดีสืบเนื่องมาจากศาลชั้นต้นพิพากษาให้จำเลยชำระหนี้แก่โจทก์ แต่จำเลยไม่ยอมชำระ โจทก์จึงขอให้บังคับคดีโดยผู้เขียนขอกล่าวเป็นข้อ ๆ เพื่อให้ทราบถึงวิธีการและระยะเวลาต่อไป

1. วันที่ 4 กันยายน 2530 ศาลชั้นต้นในคดีนี้ออกหมายอายัดทรัพย์สินของจำเลย
2. วันที่ 22 มิถุนายน 2530 ศาลแพ่งมีคำสั่งอายัดเงินค่าจ้างที่จำเลยจะได้รับจากบริษัท ช. จำกัด สั่งให้มอบเงินต่อศาลแพ่งภายใน 15 วัน
3. วันที่ 29 กันยายน 2530 เจ้าพนักงานบังคับคดีในคดีนี้จึงมีหนังสือแจ้งการอายัดเงินค่าจ้างไปยังบริษัท ช. จำกัด

4. วันที่ 1 ตุลาคม 2530 บริษัท ช. จำกัด ส่งเงินมาให้ศาลแพ่งตามคำสั่งอายัดในคดีแพ่งหมายเลขคดีที่ 12404/2530

5. วันที่ 7 ตุลาคม 2530 ศาลแพ่งมีคำสั่งให้บริษัท ช. จำกัด ส่งเงินค่าจ้างที่จะต้องจ่ายเพิ่มให้จำเลยอีกจำนวน แต่ต่อมาศาลแพ่งมีคำสั่งยกเลิกคำสั่งที่ห้าจ่ายเพิ่มโดยมิได้แจ้งให้บริษัท ช. จำกัด ทราบ บริษัท ช. จำกัด นำเงินตามคำสั่งมาวางศาลแพ่งในคดีหมายเลขคดีที่ 12404/2530

5.1 ต่อมาเจ้าพนักงานบังคับคดีในคดีนี้มีหนังสือเตือนไปยังบริษัท ช. จำกัด ให้ส่งเงินเพิ่มไปยังกรมบังคับคดี

5.2 บริษัท ช. จำกัด มีหนังสือแจ้งเจ้าพนักงานบังคับคดีว่าได้นำเงินเพิ่มส่งมอบแก่ศาลแพ่งแล้ว ไม่มีเงินค่าจ้างค้างที่จำเลยมีสิทธิได้รับอีก

5.3 เจ้าพนักงานบังคับคดีจึงมีหนังสือถึงศาลชั้นต้นให้แจ้งศาลแพ่งส่งเงินที่บริษัท ช. จำกัด วางเพิ่มไว้ว่าในคดีหมายเลขคดีที่ 12404/2530 มาให้เจ้าพนักงานบังคับคดีในคดีนี้ ศาลชั้นต้นสั่งว่า "ขอสำนวนคดีคดีที่ 12404/2530 มาดูก่อนเพื่อจะได้พิจารณาสั่งได้ถูกต้อง"

5.4 แต่ไม่มีการขอสำนวนคดีคดีที่ 12404/2530 มาดูและไม่มีการสั่งเพิ่ม

5.5 จนกระทั่งต่อมาจำเลยในคดีแพ่งหมายเลขคดีที่ 12404/2530 ยื่นคำร้องขอรับเงินที่วางเพิ่มจากศาลแพ่งและได้รับเงินไปเสร็จสิ้นแล้ว

5.6 เจ้าพนักงานบังคับคดีจึงมีหนังสือถึงศาลชั้นต้นขอให้ศาลแพ่งส่งเงินที่วางเพิ่มมาให้เจ้าพนักงานบังคับคดีอีก

5.7 ศาลแพ่งมีหนังสือแจ้งว่าได้จ่ายคืนให้คู่ความในคดีแพ่งหมายเลขคดีที่ 12404/2530 ไปหมดแล้ว

5.8 ราชทัณฑ์จึงขอให้เจ้าพนักงานบังคับคดีรายงานขอให้ศาลชั้นต้นออกหมายบังคับคดีแก่ บริษัท ช. จำกัด ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 312

คดีนี้ ศาลฎีกามีความเห็นวินิจฉัยว่า การอายัดให้บุคคลภายนอกชำระเงินแก่เจ้าพนักงานบังคับคดีต้องปฏิบัติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 311 เสียก่อน คดีนี้ เจ้าหนี้ขอให้เจ้าพนักงานบังคับคดีอายัดเงินให้โดยมิได้ขอให้ศาลมีคำสั่งอายัดเงินจำนวนดังกล่าว

ดังนั้น เมื่อบริษัท ช. จำกัด ซึ่งเป็นบุคคลภายนอกไม่ยอมชำระเงินตามคำสั่งของเจ้าพนักงาน บังคับคดี การที่เจ้าพนักงานบังคับคดีไม่ได้ดำเนินการให้ศาลออกหมายบังคับคดีดังกล่าวและมีการ รับเงินไปจากศาลแพ่งแล้ว เจ้าพนักงานบังคับคดีจึงจะรายงานศาลให้ออกหมายบังคับคดีแก่บริษัท ช. จำกัด หาได้ไม่ 42

ผู้เขียนจึงเห็นว่า วิธีการบังคับคดีที่กฎหมายไม่เปิดโอกาสให้เจ้าพนักงานบังคับคดีมี อำนาจในการบังคับคดีเพื่อประโยชน์แก่คู่ความตามคำพิพากษาเป็นเหตุให้คำพิพากษามีศักดิ์สิทธิ์ และเจ้าหนี้ไม่ได้รับชำระหนี้ตามคำพิพากษาและระยะเวลานับแต่วันออกหมายบังคับคดีจนถึงวันมี คำพิพากษาศาลฎีกา เป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่า 6 ปี จึงเป็นวิธีการและระยะเวลาที่ไม่เป็น ประโยชน์ต่อเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาในการบังคับคดี

อย่างไรก็ตาม เมื่อเจ้าพนักงานบังคับคดีได้ดำเนินการบังคับคดีโดยได้ยึดและอายัด ทรัพย์สินของจำเลยหรือผู้ผิดไว้แล้วแต่มีเหตุบางประการที่ทำให้การบังคับคดีมีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงได้เมื่อมีการทุเลาการบังคับ การงดและการถอนการบังคับคดีซึ่งผู้เขียนจะได้กล่าวต่อไป

การงดและการถอนการบังคับคดี

ผู้ชนะคดีหรือเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาชอบที่จะบังคับคดีภายใน 10 ปี นับแต่วันมี คำพิพากษาหรือคำสั่ง โดยอาศัยและตามคำสั่งที่ออกตามคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้น เมื่อผู้ผิดคดี หรือลูกหนี้ตามคำพิพากษาไม่ปฏิบัติตามคำสั่งบังคับและเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาขอหมายบังคับคดี เพื่อให้ศาลตั้งเจ้าพนักงานบังคับคดีไปยึดหรืออายัดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษา

เมื่อเจ้าพนักงานได้ดำเนินการบังคับคดีโดยได้ยึดหรืออายัดทรัพย์สินของผู้แพคดีไว้แล้ว แต่บางกรณีซึ่งมีเหตุบางประการอันทำให้เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาของศาลมีอาจบังคับคดีได้ทั้ง ๆ ที่ตนชนะคดี การบังคับคดีนั้นอาจมีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงได้ ดังนี้

1. เมื่อลูกหนี้ตามคำพิพากษาได้รับอนุญาตจากศาลให้ทุเลาการบังคับ
2. เมื่อเจ้าพนักงานบังคับคดีงดการบังคับคดี
3. เมื่อเจ้าพนักงานบังคับคดีถอนการบังคับคดี

1. เมื่อลูกหนี้ตามคำพิพากษาได้รับอนุญาตจากศาลให้ทุเลาการบังคับ

การที่ศาลชั้นต้นได้พิพากษาหรือสั่งชี้ขาดคดีแล้ว ศาลก็ต้องออกหมายบังคับคดี หากคู่ความฝ่ายใดยื่นอุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่งศาลก็ยังไม่เป็นเหตุให้ทุเลาการบังคับคดีซึ่งหากประสงค์จะให้มีการทุเลาการบังคับ 43 ด้วยก็ต้องยื่นคำขอโดยทำเป็นคำร้องขอทุเลาการบังคับ ฉะนั้นการทุเลาการบังคับจึงเป็นเหตุหนึ่งที่ทำให้เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาของศาลมีอาจบังคับคดีได้ทั้ง ๆ ที่ตนชนะคดีแล้ว

ความหมายของการทุเลาการบังคับคดี หมายถึงกรณีผู้แพคดีจะต้องชำระหนี้ตามคำพิพากษาไม่รวมถึงค่าธรรมเนียมที่จะต้องชำระอันจะต้องวางพร้อมอุทธรณ์ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 229 44 ซึ่งคำพิพากษาจะต้องมีสภาพให้ผู้แพคดีปฏิบัติตามการชำระหนี้ได้อย่างใดอย่างหนึ่ง หากไม่ได้บังคับผู้แพคดีปฏิบัติตามการชำระหนี้ได้อย่างใดอย่างหนึ่ง ผู้

43 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 231

44 คำพิพากษาฎีกาที่ 197/2485

คำสั่งศาลฎีกาที่ 170/2509

แพคดียังหาจำต้องขอทุเลาการบังคับคดีไม่ ศาลฎีกาเคยวินิจฉัยคำร้องขอทุเลาการบังคับว่า "เมื่อศาลอุทธรณ์พิพากษากลับให้ยกฟ้องไม่มีอะไรต้องขอทุเลาการบังคับ ตามคำร้องของโจทก์ให้ยกคำร้อง" 45 การทุเลาการบังคับคดี ถ้าผู้แพคดีมีหน้าที่จะต้องปฏิบัติตามคำพิพากษาแล้ว แม้จะยังไม่มีการบังคับตามคำพิพากษาหรือยังไม่ได้มีการส่งคำบังคับก็ตามก็ย่อมขอทุเลาการบังคับได้เสมอ 46

2. เมื่อเจ้าพนักงานบังคับคดีงดการบังคับคดี

กรณีที่จะมีการงดการบังคับคดีมีอยู่ 4 กรณี คือ

- 2.1 ผู้อุทธรณ์วางเงินหรือหาประกัน
- 2.2 งดการบังคับคดีตามมาตรา 292
- 2.3 ถูกหนี้ตามคำพิพากษาได้ยื่นฟ้องเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาเป็นอีกคดีหนึ่ง
- 2.4 การฝ่าฝืนกฎหมาย

2.1 ผู้อุทธรณ์วางเงินหรือหาประกัน 47

การวางเงินหรือหาประกันเป็นการดำเนินการของผู้อุทธรณ์ตามมาตรา 231 วรรคสาม ไม่ว่าเรื่องที่ถูกหนี้ตามคำพิพากษาหรือผู้อุทธรณ์เอาเงินมาวางเพื่อชำระหนี้ตามคำพิพากษาเพราะคดีอยู่ระหว่างอุทธรณ์ว่า คำพิพากษาที่เขารับผิดชอบไม่ถูกต้อง การวางเงินตาม

45 คำสั่งศาลฎีกาที่ 533/2500, 640/2505 และ 29-30/2512

46 คำสั่งศาลฎีกาที่ 25/2498

47 ประพนธ์ ศาตะมาน, คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ภาค 4,

มาตรานี้เป็นใบเพื่อให้ศาลงดการบังคับคดีเท่านั้น โดยปกติศาลจึงไม่ยอมมาให้เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษา
รับเงินที่วางตามมาตรา 231 จนกว่าคดีจะถึงที่สุด

การหาประกัน ถูกหนีตามคำพิพากษาหาประกันมาให้สำหรับจำนวนหนี้ตามคำบังคับจน
เป็นที่พอใจของศาลโดยปกติศาลมักจะสอบถามเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาว่าจะคัดค้านประการใด
ถ้าเจ้าหน้าที่พอใจศาลมักจะไม่ขัดข้องไปด้วยซึ่งตามตัวบทกฎหมายศาลพอใจก็พอแล้ว

2.2 งดการบังคับคดี 48

การงดการบังคับคดีตามมาตรา 292 มีอยู่ 4 กรณีคือ

- ก. ถูกหนีตามคำพิพากษาขอให้พิจารณาคดีใหม่
 - ข. ศาลมีคำสั่งให้งดการบังคับคดี
 - ค. เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาดกกลางงดการบังคับคดีไว้ชั่วคราว
 - ง. เจ้าหน้าที่ไม่วางเงินค่าใช้จ่ายตามมาตรา 154
- ก. ถูกหนีตามคำพิพากษาขอให้พิจารณาคดีใหม่

คดีที่ศาลได้พิพากษาโดยขาดนัดและได้มีการบังคับคดีแล้ว ถ้าภาย
หลังศาลอนุญาตให้ทำการพิจารณาใหม่ตามคำร้องของถูกหนีตามคำพิพากษา เมื่อศาลมีคำสั่งให้งด
การบังคับคดีและแจ้งให้เจ้าพนักงานบังคับคดีทราบ⁴⁹ เจ้าพนักงานบังคับคดีต้องงดการบังคับคดี
ไว้ตามคำสั่งศาล แม้คำร้องขอจะ

⁴⁸ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 292

⁴⁹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 209

ยังไม่มีการสั่งให้พิจารณาใหม่ก็ตาม เพราะคำขอนั้นอาจเป็นจริงมีเหตุที่ควรให้พิจารณาใหม่ ตาม มาตรา 209 บทบัญญัติของกฎหมายไม่ได้ตัดอำนาจศาลที่จะสั่งให้งดการบังคับคดีในเมื่อมีการขอ ให้พิจารณาใหม่ ซึ่งหากต้องฟังคำพยานของอีกฝ่ายเสียก่อน คำร้องขอให้พิจารณาใหม่อาจไม่มี ผลและเกิดความเสียหายแก่ผู้ขอพิจารณาใหม่ได้ จึงยอมอยู่ในอำนาจศาลที่จะสั่งให้งดการบังคับ คดีไว้ก่อนก็ได้ 50

ข. ศาลมีคำสั่งให้งดการบังคับคดี

ตามมาตรา 292 (2) เป็นอำนาจทั่ว ๆ ไปของศาลชั้นต้น แม้ศาล อุทธรณ์หรือศาลฎีกาจะสั่งไม่อนุญาตให้ทุเลาการบังคับ ศาลชั้นต้นซึ่งมีอำนาจการบังคับคดีจะสั่ง ให้งดการบังคับคดีก็ได้ 51 เป็นที่น่าสังเกตว่า การงดการบังคับคดีมาตรา 292 (2) นี้ กฎหมายมิได้ระบุเหตุไว้ว่าจะสั่งงดกรณีใดเพียงแต่บอกว่าศาลมีอำนาจให้งดได้ ดังนั้น จึงต้อง แปลว่า ศาลมีอำนาจสั่งงดการบังคับคดีได้ทุกกรณี ถ้าศาลเห็นสมควรหรือคู่ความขอต่อศาลซึ่งอยู่ใน ดุลพินิจของศาล แม้ศาลจะพิพากษาและออกหมายบังคับคดีไปแล้ว หากมีพฤติการณ์ภายหลังเปลี่ยนแปลงไป อันทำให้การบังคับคดีไร้ผลแล้ว คู่ความที่ถูกศาลบังคับนั้น อาจขอให้ศาลได้สวนเพื่องด การบังคับคดีเสียได้ 52 หรือในการยึดทรัพย์ของจำเลยเพื่อขายทอดตลาด ผู้ร้องยื่นคำร้อง คัดค้านในการขายทรัพย์ อ้างว่าทรัพย์สินที่ยึดเป็นของผู้ร้อง ๆ กำลังฟ้องขอให้ทำลายการเรือน ซึ่งจำเลยรับโอนโดยอาศัยการปลอมหนังสือมอบอำนาจ ขอให้ศาลงดการขายทอดตลาดทรัพย์สิน รายนี้ไว้ก่อน ดังนี้ ศาลยอมให้ดุลพินิจงดการขายได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 306 53 ประกอบด้วยมาตรา 292 (2) ไม่จำเป็นต้องร้องขัดทรัพย์ หรือขอคุ้มครอง

50 คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 324/2503

51 คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1215/2492 และ 1408/2492

52 คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 784/2495

53 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 306

ประโยชน์ในคดีที่ตนฟ้อง 54 และหากมีประเด็นโต้แย้งกันว่า โจทก์มีสิทธิยึดทรัพย์รายพิพาทหรือไม่ ศาลมีอำนาจสั่งการขายทอดตลาดไว้จนกว่าจะสั่งเปลี่ยนแปลงตามคำขอของผู้ความหรือตามที่ศาลเห็นสมควร 55 คำสั่งศาลที่สั่งให้จัดการบังคับคดีตามมาตรา 292 (2) นั้นย่อมอุทธรณ์ฎีกาได้ 56 เพราะไม่มีบทบัญญัติห้ามไว้

ค. เจ้าหนี้ตามคำพิพากษากลางกลางการบังคับคดีไว้ชั่วคราว

การตกลงการบังคับคดีตามมาตรา 292 (3) นี้ถ้าผู้ชนะคดีได้แจ้งเป็นหนังสือไปยังเจ้าพนักงานบังคับคดีว่าตนตกลงให้จัดการบังคับคดีไว้ชั่วคราวตามระยะเวลาที่กำหนดไว้หรือภายในเงื่อนไขอย่างใดอย่างหนึ่ง เจ้าพนักงานบังคับคดีต้องจัดการบังคับคดีไว้ตามนั้น ดังนั้น 57 เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาจะแจ้งด้วยวาจาให้เจ้าพนักงานบังคับคดีหรือแจ้งเป็นหนังสือไปยังลูกหนี้ตามคำพิพากษามิได้

ง. เจ้าหนี้ไม่วางเงินค่าใช้จ่าย 58

ตามมาตรา 154 ที่มาตรา 292 (4) กล่าวถึง เป็นบทบัญญัติให้เจ้าพนักงานบังคับคดีมีสิทธิเรียกให้เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาวางเงินค่าใช้จ่ายในการบังคับคดี ถ้าเจ้าหนี้ตามคำพิพากษามิวางเงินหรือไม่ปฏิบัติตามบทบัญญัติของมาตรา 154 เจ้าพนักงานบังคับคดีจะงดการบังคับคดีจนกว่าเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาจะได้ปฏิบัติตามบทบัญญัติแห่งมาตรานี้

54 คำพิพากษาฎีกาที่ 1350/2494

55 คำพิพากษาฎีกาที่ 1013/2508

56 คำพิพากษาฎีกาที่ 457, 458/2492

57 ประพนธ์ ศาตะมาน, คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ภาค 4, หน้า 163-164.

58 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 154

วิธีปฏิบัติเมื่องดการบังคับคดี

เมื่อเจ้าพนักงานบังคับคดีงดการบังคับคดี เจ้าพนักงานบังคับคดีต้องส่งคำขอกกล่าวงดการบังคับคดีให้แก่ (1) เจ้าหนี้ตามคำพิพากษา และ (2) บุคคลภายนอกผู้มีส่วนได้เสีย เว้นแต่เป็นการงดการบังคับคดีตามคำขอของบุคคลผู้มีส่วนได้เสียคนใดที่ไม่จำเป็นต้องแจ้งให้บุคคลนั้นทราบ ตามมาตรา 292 วรรคท้าย

การงดการบังคับคดีนั้นจะไม่ได้เฉพาะการบังคับคดียังไม่ได้กระทำหรือจะกระทำต่อไปจะของงดการบังคับคดีที่ได้ปฏิบัติไปแล้ว 59 ไม่ว่าคดีนั้นจะอยู่ในระหว่างพิจารณาของศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกา ถ้าศาลอุทธรณ์ไม่ให้ทุเลาการบังคับศาลชั้นต้นก็ดำเนินการบังคับคดีต่อไปได้ และมีอำนาจสั่งงดการบังคับคดี ไม่ใช่ว่าการที่ศาลอุทธรณ์ไม่อนุญาตให้ทุเลาการบังคับเป็นการบังคับศาลชั้นต้นที่มีอยู่ในการบังคับคดี 60 การขอหยุดการบังคับคดีนั้นเป็นเรื่องในชั้นบังคับคดีต้องร้องขอต่อศาลชั้นต้น 61 หากศาลชั้นต้นสั่งให้งดการบังคับคดี และโจทก์ฎีกาคัดค้านคำสั่งศาลชั้นต้นต่อมาศาลฎีกาตัดสินให้โจทก์ชนะคดีนั้น ๆ แล้วก็ไม่จำเป็นต้องวินิจฉัยฎีกาในเรื่องงดการบังคับคดี 62

59 คำพิพากษาฎีกาที่ 950/2515

60 คำพิพากษาฎีกาที่ 1215/2492

61 คำพิพากษาฎีกาที่ 180/2508

62 คำพิพากษาฎีกาที่ 67-68/2491

2.3 ลูกหนี้ตามคำพิพากษาได้ยื่นฟ้องเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาเป็นอีกคดีหนึ่ง 63

การยื่นคำร้องขอการบังคับคดีตามมาตรา 293 ผู้ที่จะยื่นคำขอหังการบังคับคดีต้องเป็นลูกหนี้ตามคำพิพากษาเท่านั้น ถ้าเป็นบุคคลอื่นจะยื่นคำขอตามมาตรานี้ได้ 64 และในคดีที่ร้องขอหังการบังคับคดีต้องมีการบังคับคดีตามคำพิพากษาแล้ว แม้จะมีการออกคำบังคับแก่ลูกหนี้ตามคำพิพากษาก็ตาม ลูกหนี้ตามคำพิพากษานั้นก็ยังไม่อาจขอหังการบังคับคดีได้ 65

ตามมาตรา 293 ไม่ได้บัญญัติให้ยื่นคำขอต่อศาลใด แต่ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง 66 กำหนดให้ศาลที่มีอำนาจและหน้าที่ในการบังคับคดี คือ ศาลชั้นต้นที่พิจารณาและชี้ขาดตัดสินคดีนั้น ดังนั้น คำร้องขอมาตรา 293 ลูกหนี้ตามคำพิพากษาจึงต้องยื่นคำขอต่อศาลชั้นต้นที่พิจารณาและชี้ขาดตัดสินคดีนั้น แม้คดีจะอยู่ในระหว่างการพิจารณาหรือการบังคับคดีของศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาก็ต้องยื่นต่อศาลชั้นต้นเช่นเดียวกัน 67

เหตุที่จะขอการบังคับคดีต้องอ้างว่าลูกหนี้ตามคำพิพากษาได้ยื่นฟ้องเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาซึ่งศาลยังมิได้วินิจฉัยชี้ขาดและหากตนเป็นฝ่ายชนะจะไม่ต้องมีการขายทอดตลาดหรือจำหน่ายทรัพย์ของตนเพราะหักกลบลบหนักกันได้ซึ่งต้องฟ้องเป็นคดีใหม่ในประเด็นเรื่องอื่น หาก

63 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 293

64 คำพิพากษาฎีกาที่ 1166/2492

65 คำพิพากษาฎีกาที่ 426/2502

66 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 302

67 พิพัฒนา จักรางกูร, คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ภาค 4

วิธีการชั่วคราวและการบังคับตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง, หน้า 843-845.

เป็นการฟ้องในมูลกรณีเรื่องเดียวกัน หากเข้าเป็นการฟ้องคดีเรื่องอื่นตามความหมายของมาตรา 293 แล้วจะอ้างมาเป็นเหตุให้ศาลงดการบังคับคดีหรือเพิกถอนคำสั่งบังคับหาได้ไม่⁶⁸ หรือจะยกเอาผลแห่งคำพิพากษานคดีอื่นซึ่งไม่มีผลเปลี่ยนแปลง แก้อไข กลับ หรืองดคำพิพากษานคดีนี้มาเป็นเหตุให้ศาลงดการบังคับคดีหาได้ไม่⁶⁹ นอกจากลูกหนี้ตามคำพิพากษาจะต้องฟ้องเป็นคดีเรื่องอื่นแล้วยังจะต้องฟ้องในศาลเดียวกันอีกด้วย

ศาลมีอำนาจสั่งให้งดการบังคับคดีไว้ได้ ภายในระยะเวลาตามที่เห็นควร ถ้าศาลเห็นว่าข้ออ้างของลูกหนี้ตามคำพิพากษามีเหตุฟังได้ และการงดการบังคับคดีไว้จะไม่เป็นที่เสียหายแก่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษา แต่ก็ยังอยู่ในดุลพินิจของศาลว่าสมควรจะให้งดการบังคับคดีหรือไม่ แม้ลูกหนี้ตามคำพิพากษาได้นำหลักทรัพย์อันมีราคาท่วมหนี้ตามคำพิพากษามาวางศาล ศาลก็จะพิจารณาว่าข้ออ้างของลูกหนี้ตามคำพิพากษามีเหตุฟังได้หรือไม่ก่อน หากไม่มีเหตุฟังได้ก็จะไม่สั่งให้งดการบังคับคดี⁷⁰

ข้อแตกต่างระหว่างการงดการบังคับคดีตามมาตรา 292 (2) กับมาตรา 293 คือ คำสั่งตามมาตรา 292 (2) เป็นคำสั่งตามอำนาจแห่งดุลพินิจของศาลที่บังคับคดีอันเมื่ออยู่ทั่ว ๆ ไป คำสั่งเช่นนี้ คู่ความย่อมอุทธรณ์ฎีกาได้ ไม่มีบทบัญญัติห้ามไว้ แต่คำสั่งตามมาตรา 293 บัญญัติไว้สำหรับงดการบังคับในเรื่องการขายทอดตลาดหรือจำหน่ายทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษานเมื่อลูกหนี้ตามคำพิพากษานั้นอาจกลับขณะคดีเจ้าหนี้ตามคำพิพากษานคดีเรื่องอื่น อันก่อให้เกิดหนี้มาหักกลบลบหนี้ตามคำพิพากษาที่กำลังมีการบังคับคดีนั้นเท่านั้น⁷¹ และคำสั่งของศาลให้งดการบังคับคดีให้เป็นที่สุด

68 คำพิพากษาฎีกาที่ 218/2518

69 คำพิพากษาฎีกาที่ 644/2517

70 คำพิพากษาฎีกาที่ 2786/2516

71 คำพิพากษาฎีกาที่ 457-458/2492

2.4 การฝ่าฝืนกฎหมาย

การงดการบังคับคดีเพราะมีการฝ่าฝืนกฎหมาย⁷² แยกได้ 2 กรณี คือ

- 1) ศาลออกหมายบังคับคดีฝ่าฝืนกฎหมาย
- 2) เจ้าพนักงานบังคับคดีดำเนินการบังคับคดีฝ่าฝืนกฎหมาย

- 1) ศาลออกหมายบังคับคดีฝ่าฝืนกฎหมาย

กรณีที่ศาลออกหมายบังคับคดีฝ่าฝืนต่อบทกฎหมายว่าด้วยการบังคับคดี ตามมาตรา 296 วรรคแรก อาทิ ศาลออกหมายบังคับคดีโดยยังไม่ได้ส่งคำบังคับให้แก่ลูกหนี้ตาม คำพิพากษาหรือออกหมายบังคับคดีก่อนระยะเวลาที่ศาลได้กำหนดไว้เพื่อให้ปฏิบัติตามคำบังคับได้ ล่วงพ้นไปแล้วหรือออกหมายบังคับคดีโดยมิได้ดำเนินการตามขั้นตอนคำพิพากษา⁷³ คำบังคับหรือหมาย บังคับที่ศาลออกไปแล้ว ถ้าศาลนั้นเห็นเองว่าไม่ถูกต้อง ศาลย่อมออกคำสั่งแก้ไขเปลี่ยนแปลง ให้ถูกต้องได้เพื่อปฏิบัติการให้เป็นไปตามคำบังคับซึ่งเป็นเรื่องศาลสั่งแก้ไขคำบังคับ มิใช่เป็น เรื่องแก้ไขคำพิพากษา⁷⁴ และไม่ต้องห้ามโจทก์ที่จะร้องขอแก้ไขคำสั่งศาลในการบังคับคดี หากปรากฏว่าไม่ถูกต้องย่อมแก้ไขใหม่ได้โดยไม่ต้องอุทธรณ์คำสั่งเดิม⁷⁵

⁷² ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 296

⁷³ พิพนธ์ จักรางกูร, คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ภาค 4 วิธีการชั่วคราวและการบังคับตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง, หน้า 878-879.

⁷⁴ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1182/2508

⁷⁵ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1282/2510

ลูกหนี้ตามคำพิพากษาหรือบุคคลภายนอกมีสิทธิขอต่อศาลที่ออกหมายบังคับคดีให้มีคำสั่งยกหรือแก้ไขหมายนั้น แต่ไม่รวมถึงเจ้าหนี้ตามคำพิพากษา เพราะเป็นผู้ที่ได้รับประโยชน์จากการนั้น ส่วนลูกหนี้ตามคำพิพากษาหรือบุคคลภายนอกเป็นผู้มีส่วนได้เสียจะรักษาผลประโยชน์ของตนสำหรับการขอยกเลิกหรือการแก้ไขหมายบังคับคดีที่ออกฝ่าฝืนกฎหมายไม่ได้กำหนดเวลาไว้ ต่างกับกรณีขอให้ยกเลิกกระบวนการบังคับคดี⁷⁶

2) เจ้าพนักงานบังคับคดีดำเนินการบังคับคดีฝ่าฝืนกฎหมาย

กรณีเจ้าพนักงานบังคับคดีดำเนินการบังคับคดีฝ่าฝืนกฎหมายตามมาตรา 296 วรรค 2 นี้ก็เป็นกรณการบังคับคดีไว้ชั่วคราวเช่นกัน ลูกหนี้ตามคำพิพากษาก็ยื่นคำร้องขอต่อศาลเพื่อให้ศาลมีคำสั่งยกกระบวนการบังคับคดีทั้งปวง ซึ่งศาลจะต้องไต่สวนและมีคำสั่งต่อไป แต่ระหว่างไต่สวนก่อนมีคำสั่งวินิจฉัยชี้ขาดนั้น ศาลมีอำนาจงดการบังคับคดีไว้ชั่วคราวได้⁷⁷ การร้องขอต่อศาลว่าการบังคับคดีได้กระทำโดยไม่ชอบ และเจ้าพนักงานบังคับคดีดำเนินการบังคับคดีฝ่าฝืนกฎหมาย คำร้องจะต้องยื่นต่อศาลไม่ช้ากว่า 8 วัน นับแต่วันได้ทราบถึงการกระทำนั้น ๆ ตามมาตรา 27 และมาตรา 296 หากไม่ยื่นภายในกำหนดดังกล่าว จำเลยย่อมไม่มีสิทธิคัดค้านการบังคับคดี⁷⁸ และต้องร้องขอก่อนการบังคับคดีได้เสร็จสิ้นลง แต่ไม่สำเร็จตลอดทั้งคดี⁷⁹

⁷⁶ พัทธน์ จักรางกูร, คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ภาค 4 วิธีกรชั่วคราวและการบังคับตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง, หน้า 884.

⁷⁷ ประพนธ์ ศาตะมาน, คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ภาค 4, หน้า 169-170.

⁷⁸ คำพิพากษาฎีกาที่ 381/2508 และ 2753/2515

⁷⁹ คำพิพากษาฎีกาที่ 241/2499

การยื่นคำร้องขอตามมาตรา 296 วรรคสอง ก็ยื่นต่อศาลที่ออกหมายบังคับคดีตาม วรรคแรกประกอบด้วยมาตรา 302 เช่นเดียวกัน หากเป็นศาลชั้นต้นอีกศาลหนึ่งที่บังคับคดีแทน หากความไม่ถูกต้องของการบังคับคดีปรากฏต่อศาลที่บังคับคดีแทนโดยชัดแจ้ง ศาลบังคับคดีแทน ย่อมมีอำนาจสั่งไต่สวนและมีคำสั่งเพิกถอนการบังคับคดีที่กระทำโดยไม่ชอบนั้นเสียได้ เพื่อให้ การเป็นไปด้วยความยุติธรรมหาขัดต่อมาตรา 302 ไม่ 80

เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษา ถูกหน้ตามคำพิพากษาหรือบุคคลภายนอกผู้มีส่วนได้เสียในการ บังคับคดีซึ่งต้องเสียหายจากการฝ่าฝืนนี้มีสิทธิขอต่อศาลให้ยกกระบวนการวิธีการบังคับคดีทั้งปวงแต่ บุคคลภายนอกไม่ควรวิงวอนให้หมายถึงแต่บุคคลตามที่ระบุไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง 81 ควรแปลความหมายอย่างกว้างเพื่อให้โอกาสผู้ที่ได้รับความเสียหายจากการบังคับคดีโดยมิชอบได้ ร้องขอให้ศาลพิจารณาวินิจฉัยได้ซึ่งจะทำให้เกิดความเป็นธรรมในการบังคับคดี 82 สำหรับคำสั่ง ศาลมาตราดังกล่าวนี้ไม่เป็นที่สุดคู่กรณีจึงมีสิทธิอุทธรณ์ฎีกาได้

3. เมื่อเจ้าพนักงานบังคับคดีถอนการบังคับคดี 83

กรณีที่จะมีการถอนการบังคับคดีมีอยู่ 3 กรณี คือ

- 3.1 ถูกหน้ตามคำพิพากษาวางเงินหรือหาประกัน
- 3.2 เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาสละสิทธิในการบังคับคดี
- 3.3 คำพิพากษาถูกกลับหรือหมายบังคับคดีถูกยกเลิก

80 คำพิพากษาฎีกาที่ 1990/2515 (ประชุมใหญ่)

81 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 280

82 จาริส เขมะจารุ, บันทึกท้ายคำพิพากษาฎีกาที่ 1990/2515

83 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 295

3.1 ลูกหนี้ตามคำพิพากษาวางเงินหรือหาประกัน

กรณีที่เจ้าพนักงานบังคับคดีถอนการบังคับคดีตามมาตรา 295 (1) นั้นมี

2 กรณี คือ

3.1.1 ลูกหนี้ตามคำพิพากษาวางเงิน

การวางเงินลูกหนี้ตามคำพิพากษามีสิทธิจะวางเงินต่อศาลหรือต่อเจ้าพนักงานบังคับคดี หากวางเงินต่อศาล ศาลจะมีคำสั่งให้เจ้าพนักงานบังคับคดีถอนการบังคับคดี ถ้าวางเงินต่อเจ้าพนักงานบังคับคดี เจ้าพนักงานบังคับคดีก็ถอนการบังคับคดีได้เอง

การวางเงินตามมาตรา 295 (1) ต้องวางเงินเป็นจำนวนเต็มทั้ง 3 จำนวน คือ

- ก. จำนวนเงินที่ต้องชำระหนี้ตามคำพิพากษา
- ข. ค่าฤชาธรรมเนียมแห่งคดีและ
- ค. ค่าธรรมเนียมในการบังคับคดี

การวางเงินศาลจะยังไม่จ่ายเงินให้แก่ผู้ชนะคดี เมื่อลูกหนี้นำเงินที่จะต้องชำระหนี้ตามคำพิพากษาและค่าฤชาธรรมเนียมมาวาง ศาลชั้นต้นย่อมจะงดการบังคับคดีตามมาตรา 231 วรรค 3 ประกอบมาตรา 295 (1) หรือเจ้าพนักงานบังคับคดีจะถอนการบังคับคดีเองก็ได้ ถ้ามีการถอนการบังคับคดีตามมาตรา 295 (1) ซึ่งลูกหนี้ตามคำพิพากษายังอุทธรณ์อยู่เช่นนี้ ศาลจะยังไม่จ่ายเงินให้แก่ผู้ชนะคดี⁸⁴ เพราะการวางเงินเพื่อให้เป็นทีแน่ว่า ถ้าแพ้คดีในที่สุดผู้

⁸⁴ คำสั่งศาลที่ 37/2491

ชนะคดีคงจะได้เงินไม่ต้องบังคับคดี แต่ไม่ขอมอบไว้แก่ศาลเพื่อชำระหนี้ให้แก่ผู้ชนะที่เดียว แต่ถ้าลูกหนี้ตามคำพิพากษามีได้อุทธรณ์ แต่วางเงินตามมาตรา 295 (1) เจ้าพนักงานบังคับคดี ย่อมถอนการบังคับคดี กรณีเช่นนี้เห็นว่าเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาจะมารับเงินไปได้ เพราะไม่ขัง การวางเงินตามมาตรา 231 วรรค 3 ประกอบมาตรา 295 (1) 85

3.1.2 ลูกหนี้ตามคำพิพากษาหาประกัน

นอกจากขอวางเงินตาม 3.1.1 แล้ว กฎหมายยังให้ลูกหนี้หาประกันสำหรับจำนวนเงินทั้ง 3 จำนวนดังกล่าว แต่การหาประกันจะต้องเป็นที่พอใจของศาล ผิดกับกรณีวางเงินซึ่งเจ้าพนักงานบังคับคดีถอนการบังคับคดีเสียเองโดยมีคำสั่งศาลหรือไม่ก็ได้ 86

การที่กฎหมายให้ถอนการบังคับคดี เนื่องจากความมุ่งหมายของการบังคับคดีเพื่อให้ลูกหนี้ตามคำพิพากษาชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษา เมื่อลูกหนี้ตามคำพิพากษาวางเงินหรือหาประกันเพียงพอที่จะชำระหนี้ตามคำพิพากษาก็ไม่มีความจำเป็นจะต้องบังคับคดีต่อไป เพราะเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาสถาบันบังคับชำระหนี้จากเงินหรือหลักประกันที่วางไว้ได้

3.2 เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาสิทธิในการบังคับคดี

เมื่อศาลพิพากษาหรือมีคำสั่ง ศาลจะต้องชี้ขาดระหว่างโจทก์และจำเลยว่าใครผิดใครถูกและให้ปฏิบัติอย่างไร ประการใดแต่คำพิพากษาไม่ได้เป็นค้ำประกันเพียงวางสิทธิและ

85 ประพนธ์ สาคะมาน, คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ภาค 4, หน้า 174.

86 พิพัฒน์ จักรางกูร, คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ภาค 4 วิธีการชั่วคราวและการบังคับตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง, หน้า 859.

หน้าที่เท่านั้น เมื่อศาลพิพากษาแล้วจึงถึงขั้นบังคับคดี คือ ออกค้ำบังคับอันเป็นการเริ่มต้นให้ลูกหนี้ตามคำพิพากษารู้ตัวว่าจะต้องปฏิบัติตามค้ำบังคับ หากลูกหนี้ตามคำพิพากษามุ่งปฏิบัติก็เป็นเรื่องที่จะต้องขอให้ศาลออกหมายบังคับคดี แต่การดำเนินการบังคับคดีเป็นเรื่องของเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาเพราะเป็นมูลที่เกิดจากกฎหมายส่วนแพ่ง ดังนั้น เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาจึงอาจละสิทธิในการบังคับคดีได้ตามมาตรา 295 (2) แต่การละสิทธิต้องแจ้งเป็นหนังสือไปยังเจ้าพนักงานบังคับคดี 87

3.3 คำพิพากษาถูกกลับหรือหมายบังคับคดีถูกยกเลิก

การถอนการบังคับคดีตามมาตรา 295 (3) นั้นมี 2 กรณี

3.3.1. คำพิพากษาในระหว่างบังคับคดีได้ถูกกลับในชั้นที่สุด

3.3.2. หมายบังคับคดีได้ถูกยกเลิก

3.3.1 คำพิพากษาในระหว่างการบังคับคดีได้ถูกกลับในชั้นที่สุด

แม้ศาลอุทธรณ์ศาลพิพากษากลับยกฟ้องโจทก์ หลังจากโจทก์บังคับคดียึดทรัพย์สินจาเลยตามคำพิพากษาของศาลชั้นต้นซึ่งยังไม่เสร็จสิ้นการบังคับคดี และต่อมาโจทก์ฎีกาคัดค้านคำพิพากษาศาลอุทธรณ์ ดังนั้น ถือว่าคำพิพากษามุ่งถูกกลับในชั้นที่สุด แม้คำพิพากษาถูกกลับเพียงบางส่วนเจ้าพนักงานบังคับคดีก็มีอำนาจดำเนินการบังคับคดีต่อไปจนกว่ารวบรวมเงินพอชำระแก่เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษา คำพิพากษาที่กลับคำพิพากษาในระหว่างบังคับคดีนั้น ต้องเป็นคำพิพากษาในชั้นที่สุด จึงจะมีการถอนการบังคับคดี 88

87 เรื่องเดียวกัน, หน้า 869.

88 ประพนธ์ ศาศตะมาน, คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ภาค 4, หน้า 178.

3.3.2 หมายบังคับคดีได้ถูกยกเลิก

กรณีที่ศาลออกหมายบังคับคดีฝ่าฝืนกฎหมาย ตามมาตรา 296 ถูกหนี ตามคำพิพากษาหรือบุคคลภายนอกที่มีส่วนได้ส่วนเสียในการบังคับคดีแก่ทรัพย์สิน ตามหมายบังคับคดีอาจมีคำร้องขอให้ศาลมีคำสั่งยกเลิกหมายนั้นเสีย ถ้าศาลเห็นว่าหมายบังคับคดีที่ออกมานั้น ออกโดยฝ่าฝืนกฎหมาย ศาลก็มีคำสั่งยกเลิกหมายนั้นเสียแล้วส่งคำสั่งให้แก่เจ้าพนักงานบังคับคดี และเจ้าพนักงานบังคับคดีต้องถอนการบังคับคดี 89

ถ้าคำพิพากษาในระหว่างบังคับคดีถูกกลับในชั้นที่สุดหรือหมายบังคับคดีถูกยกเลิก ถ้าศาลยังไม่ส่งคำสั่งถอนการบังคับคดีหรือหมายบังคับคดีให้แก่เจ้าพนักงานบังคับคดีตามมาตรา 295 ผู้ถูกบังคับยอมแถลงต่อศาล เพื่อให้ส่งคำสั่งดังกล่าวนั้นได้ 90

นอกจากการงดและการถอนการบังคับคดีแล้ว มาตรการทางกฎหมายยังให้สิทธิกับบุคคลภายนอกมาใช้สิทธิทางศาลเพื่อขอให้ปล่อยทรัพย์สินที่ถูกบังคับคดีซึ่งเรียกเป็นภาษาสามัญหรือภาษาธรรมดาว่า "การร้องขาดทรัพย์" ซึ่งผู้เขียนขอกล่าวเป็นลำดับต่อไป

การร้องขาดทรัพย์

การบังคับคดีจากทรัพย์สินของลูกหนี้ของเจ้าพนักงานบังคับคดีนั้น บางกรณีเป็นการบังคับเอากับทรัพย์สินของบุคคลภายนอกโดยเชื่อว่าเป็นทรัพย์สินของลูกหนี้ กฎหมายจึงให้บุคคล

89 เรื่องเดียวกัน

90 คำพิพากษาฎีกาที่ 734/2491

ภายนอกมาใช้สิทธิทางศาลเพื่อยื่นคำร้องขอต่อศาลที่ออกหมายบังคับคดีให้ปล่อยทรัพย์สิน เช่นว่านั้น 91
 เพราะบุคคลนั้นสามารถอ้างสิทธิของตนที่มีในทรัพย์สิน เพื่อร้องขอต่อศาลให้ปล่อยทรัพย์สินดังกล่าว 92
 เป็นการทำให้ความคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินของบุคคลภายนอกผู้ถูกกระทบกระเทือนจากการบังคับคดี 93

การขอให้ปล่อยทรัพย์สินที่ยึดเป็นคดีพิพาทระหว่างเจ้าหนี้ตามคำพิพากษากับบุคคลภายนอก ผู้ร้องขอให้ปล่อยทรัพย์สินนั้น ลูกหนี้ตามคำพิพากษาจะเข้ามาเกี่ยวข้องกับคดีหรือไม่ก็ได้ โดยปกติ จะไม่เข้ามาเกี่ยวข้องเพราะเมื่อเจ้าหนี้ตามคำพิพากษานำเจ้าพนักงานบังคับคดียึดทรัพย์สินแล้ว บุคคลภายนอกเป็นผู้ขอให้ปล่อยทรัพย์สินดังกล่าวมิใช่ลูกหนี้ตามคำพิพากษา จึงเป็นหน้าที่ของเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาที่จะต้องพิพาทกับบุคคลภายนอกและศาลจะพิจารณาประเด็นแห่งปัญหาว่าทรัพย์สิน ที่ถูกยึดนั้นเป็นของลูกหนี้ตามคำพิพากษาหรือไม่ หากฟังว่ามิใช่ของลูกหนี้ตามคำพิพากษา ศาล ต้องมีคำสั่งให้ปล่อยทรัพย์สินนั้น แต่ถ้าฟังว่าทรัพย์สินที่ยึดเป็นทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาศาล ต้องมีคำสั่งให้ยกคำร้องของผู้ขอ

การดำเนินการในการร้องจัดทรัพย์ซึ่งมีลักษณะ เช่นเดียวกับกระบวนการพิจารณาในชั้น ศาล เพราะกฎหมายบัญญัติให้คู่ความทุกฝ่าย หรือบุคคลที่เกี่ยวข้องในสิทธิที่ถูกโต้แย้งมาใช้ สิทธิทางศาลเกี่ยวกับกระบวนการพิจารณาได้อย่างเต็มที่ โดยห้ามมิให้ศาลมีคำสั่งในเรื่องใด ๆ โดย มิให้คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งหรือคู่ความอื่น ๆ มีโอกาสคัดค้านก่อน 94 หลักสำคัญของบทกฎหมายนี้

91 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 288

92 America Jurisprudence "Execution," Vol.30 2nd.ed.,
 (New York : The Lawyer Co-operative Publishing Co. Rochester, 1969),
 P.497.

93 America Jurisprudence "Execution," Vol.30, 2 nd.ed., P.501.

94 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 21 (2)

ต้องการให้ศาลพิจารณาคดีโดยความรู้เห็นของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในเรื่องต่าง ๆ ก่อนที่จะมีคำสั่งในทางหนึ่งทางใดจึงเป็นหลักฟังความทุกฝ่าย⁹⁵ ที่กฎหมายกำหนดขึ้นเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมตามหลัก Natural Justice⁹⁶ ที่มีความหมายว่า บุคคลไม่อาจเป็นตุลาการในเรื่องที่ตนมีส่วนได้เสียและจะฟังความข้างเดียวไม่ได้ ต้องฟังความทั้งสองฝ่าย

ตามหลักกฎหมายและความข้างต้นที่ทำให้เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษามีอำนาจบังคับคดีจากทรัพย์สินของลูกหนี้โดยสิ้นเชิง รวมทั้งทรัพย์สินที่บุคคลภายนอกค้างชำระแก่ลูกหนี้ให้พอชำระตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง⁹⁷ ดังนั้นทรัพย์สินของบุคคลภายนอกที่ไม่เกี่ยวข้องกับการบังคับคดีดังกล่าวย่อมไม่ถูกนำมาชำระหนี้ที่บุคคลอีกคนหนึ่งต้องชำระได้⁹⁸ หากทรัพย์สินที่อยู่ภายใต้การบังคับคดีเป็นของบุคคลภายนอก บุคคลนั้นย่อมสามารถอ้างสิทธิของตนที่มีในทรัพย์สินเพื่อร้องขอต่อศาลให้ปล่อยทรัพย์สินดังกล่าว⁹⁹ ตามเจตนารมณ์ของการบังคับคดีที่ยอมให้ว่ากันได้ภายหลังการยึดทรัพย์สินแล้ว

95 ธานีรินทร์ กรัยวิเชียร, คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง เล่ม 1 พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชวนพิมพ์, 2521), หน้า 62.

96 ประเวศ สุจริตกุล, "แนะนำตำรากฎหมาย Natural Justice 1959," ดูภาพ 15 (มกราคม - กุมภาพันธ์ 2511) : 122-123.

97 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 214 ประกอบประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 282

98 American Jurisprudence "Execution," vol. 30, 2nd. ed., P. 495.

99 คำพิพากษาฎีกาที่ 1511-1512/2503

ดังนั้น ผู้ร้องจัดทรัพย์หรือผู้ร้องขอศาลให้ปล่อยทรัพย์สิน จึงต้องเป็นผู้ถูกรัดแย้งสิทธิ และหน้าที่ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 55 * อันมีส่วนได้เสียใน ทรัพย์สินที่เจ้าพนักงานบังคับคดียึดไว้ 100 ซึ่งตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 288 ประกอบมาตรา 55 ใช้คำว่า "บุคคลใดกล่าวอ้างว่าจำเลยหรือลูกหนี้ตามคำพิพากษา มาใช่เจ้าของทรัพย์สิน . . ." มิได้ระบุว่า ผู้กล่าวอ้างต้องเป็นเจ้าของทรัพย์สิน ฉะนั้นผู้มีส่วน ได้เสียย่อมมาชี้สิทธิทางศาลได้ด้วยการร้องจัดทรัพย์ 101

ในเรื่องการร้องจัดทรัพย์ ไม่ต้องวินิจฉัยว่าทรัพย์สินนั้นเป็นของใคร ประเด็นแห่งคดี มีว่าลูกหนี้ตามคำพิพากษาเป็นเจ้าของทรัพย์สินหรือไม่ ถ้ามาใช่เจ้าของศาลก็ต้องปล่อยทรัพย์สิน ที่ยึดนั้น 102

ผู้เขียนจึงเห็นว่า การป้องกันการร้องจัดทรัพย์จากบุคคลภายนอก การบังคับคดีต่อ ตราสารหนี้หรือหลักทรัพย์เป็นปัญหาสำหรับเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาที่จะต้องมีการมาตรการการบังคับคดี ระงับการเปลี่ยนแปลงทะเบียนนายทะเบียน พนักงานเจ้าหน้าที่ หรือบุคคลอื่นผู้มีอำนาจหน้าที่ ตามกฎหมายจะยังมิได้รับแจ้งคำสั่งการบังคับคดีก่อนมีคำพิพากษาและแจ้งคำสั่งหรือให้ผู้ทรงตราสาร ทราบถึงการบังคับคดีก่อนมีการโอนตราสารหรือหลักทรัพย์เพื่อทำให้เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาได้รับ ประโยชน์ในการบังคับชำระหนี้จากตราสารหนี้ของลูกหนี้ตามคำพิพากษา ซึ่งผู้เขียนจะขอกล่าวถึง วิธีการชั่วคราวก่อนพิพากษาเป็นลำดับต่อไป

* มาตรา 55 เมื่อมีข้อโต้แย้งเกิดขึ้น เกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ของบุคคลใดตามประมวล กฎหมายแพ่ง. บุคคลนั้นชอบที่จะ เสนอคดีของตนต่อศาลส่วนแพ่งที่มีเขตอำนาจได้ . . .

100 พิพนธ์ จักรางกูร, คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ภาค 4 วิธีการชั่วคราวและการบังคับตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง, หน้า 639.

101 คำพิพากษาฎีกาที่ 1824/2493

102 คำพิพากษาฎีกาที่ 1823/2493 และ 28/2506

วิธีการชั่วคราวก่อนพิพากษา

เมื่อมีคำพิพากษาหรือคำสั่งแล้ว กฎหมายก็ได้กำหนดวิธีการบังคับคดีโดยอาศัยอำนาจของกฎหมาย แต่การที่จะมีเฉพาะวิธีการบังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่งภายหลังศาลได้พิพากษาแล้วเท่านั้น อาจไม่เพียงพอที่จะคุ้มครองประโยชน์ของผู้ชนะคดีเสมอไป เพราะเมื่อยื่นคำฟ้องแล้ว ก่อนมีการตัดสินคดีมีเหตุการณ์บางอย่างเกิดขึ้นซึ่งทำให้โจทก์หรือผู้ชนะคดีเห็นว่า ถ้าแม้ชนะคดีแล้วจะไม่ได้รับชำระหนี้ตามที่ศาลพิพากษา เพราะจำเลยหรือผู้แพ้คดีกำลังจำหน่ายทรัพย์สินของจำเลย เช่นนี้ซึ่งหากโจทก์ชนะคดีในชั้นที่สุดอาจไม่ได้รับการบรรเทาความเสียหายเลยก็เป็นได้ ความเสียหายบางกรณีหากไม่ได้รับการคุ้มครองจากศาลทันทีที่อาจนำมาซึ่งผลเสียหายและในบางครั้งไม่มีทางจะแก้ไขหรือแก้ไขได้ยาก

ดังนั้น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง จึงบัญญัติวิธีการชั่วคราวก่อนพิพากษา เพื่อคุ้มครองสิทธิและประโยชน์ของโจทก์หรือผู้ชนะคดี แต่หาใช่เป็นส่วนหนึ่งของการบังคับคดีหรือคำสั่งไม่ หากเป็นอุปกรณ์ส่วนหนึ่งของการบังคับคดีหรือคำสั่งเท่านั้น ซึ่งเมื่อคู่ความฝ่ายใดชนะคดีแล้วประสงค์จะให้ได้รับผลตามคำพิพากษาหรือคำสั่งก็ต้องขอให้บังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นต่อไป

คำขอของโจทก์ที่จะขอคุ้มครองชั่วคราวก่อนพิพากษามี 2 กรณีคือ

1. คำขอในกรณีธรรมดา 103
2. คำขอในกรณีฉุกเฉิน 104

103 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 254

104 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 266

1. คำขอในกรณีธรรมดา

บทบัญญัติเพื่อคุ้มครองประโยชน์ของโจทก์ในระหว่างพิจารณาบัญญัติไว้ในมาตรา 254 มีข้อพิจารณา ดังนี้

หลักเกณฑ์การขอให้คุ้มครองชั่วคราว

1. ประเภทของคดี ตามมาตรา 254 โจทก์ขอได้ทุกคดี เว้นแต่

1.1 คดีมรณสาเร 105 เนื่องจากคดีมรณสาเรต้องรวบรัดพิจารณาโดยเร็ว และเป็นคดีที่มีทุนทรัพย์เล็กน้อย จึงไม่จำเป็นต้องนำวิธีการขอให้คุ้มครองชั่วคราวมาใช้

1.2 คดีที่โดยสภาพแห่งคำฟ้องไม่อาจขอได้ แม้เป็นคดีแพ่งสามัญแต่สภาพแห่งคำฟ้องไม่อาจมีคำขอได้ เช่น ฟ้องหย่า ขอเพิกถอนการสมรส ขอให้รับรองบุตร หรือฟ้องขอให้ถอดถอนผู้ชำระบัญชี ถอดถอนผู้จัดการมรดกบางคน เป็นต้น ถ้ายื่นคำร้องเข้ามาศาลก็คงไม่ให้ เพราะสภาพแห่งคำฟ้องไม่อยู่ในลักษณะจะขอให้ยึดหรืออายัดทรัพย์สินได้เลย 106

2. ผู้มีสิทธิขอตามมาตรา 254 ต้องเป็นโจทก์เท่านั้น เพราะโจทก์เป็นฝ่ายที่มีคำขอ บังคับเอากับจำเลยด้วยการให้ชำระหนี้ สำหรับจำเลยเป็นเพียงฝ่ายต่อสู้ให้หลุดพ้นจากการชำระหนี้เท่านั้นจึงไม่สามารถขอตามมาตรา 254

105 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 189

106 ประพันธ์ ศาตะมาน, คำบรรยายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ภาค 4, หน้า 17.

ปัญหาที่ว่าจำเลยซึ่งเป็นฝ่ายแพ้คดีและได้ยื่นอุทธรณ์คำพิพากษาของศาลชั้นต้นต่อศาลอุทธรณ์จะมีฐานะเป็น "โจทก์" ตามความหมายนี้ด้วยหรือไม่นั้น เมื่อพิเคราะห์ถึงเจตนารมณ์ของกฎหมายมาตรานี้แล้ว จำเลยผู้ยื่นอุทธรณ์ไม่อาจมีความหมายหรือฐานะเป็น "โจทก์" ซึ่งจะยื่นคำร้องตามมาตรา 107 นอกจากนี้บุคคลที่มิใช่คู่ความอันคดียอมไม่มีสิทธิร้องขอเข้ามาและขอใช้สิทธิของโจทก์ตามมาตรา 108 เว้นแต่กรณีจำเลยมีฐานะเป็นโจทก์เมื่อมีการฟ้องแย้ง เพราะมีคำขอแย้งเช่นเดียวกับโจทก์ผู้ยื่นฟ้องคดี แต่ไม่นับรวมถึงผู้ร้องจัดทรัพย์ แม้ถือเสมือนเป็น "โจทก์" เมื่อพิจารณาตามสภาพแห่งคำร้องจัดทรัพย์ ถ้ายื่นคำขอตามมาตรา 254 ศาลคงไม่อนุญาต 109

3. ศาลที่จะยื่นคำขอ ตามมาตรา 254 วรรคหนึ่งประกอบวรรคท้ายจะขอในศาลชั้นต้นชั้นอุทธรณ์หรือชั้นฎีกาก็ได้ โดยมีเงื่อนไขให้คดีอยู่ระหว่างพิจารณา 110

มาตรา 254 วรรคท้ายที่แก้ไขใหม่ ได้บัญญัติให้ชัดเจนว่าคำร้องตามมาตรา 254 นี้ หากยื่นก่อนศาลชั้นต้นส่งสำนวนไปศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาแล้วแต่กรณี จะต้องยื่นต่อศาลชั้นต้นและศาลชั้นต้นเป็นผู้มีอำนาจสั่งคำร้องว่าจะอนุญาตหรือยกคำร้องซึ่งเป็นการบัญญัติกฎหมายให้สอดคล้องกับหลักปฏิบัติหรือทางปฏิบัติของศาลซึ่งศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาสั่งให้ศาลชั้นต้นในส่วนแทนในกรณี

107 คำสั่งศาลฎีกาที่ 587/2513 (ประชุมใหญ่)

108 คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 609/2526

109 พัทธน์ จักรางกูร, คำอธิบายกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง วิธีการชั่วคราวก่อนพิพากษา (กรุงเทพมหานคร : บริษัท สำนักพิมพ์วิญญูชน จำกัด, 2538), หน้า 28.

110 คำสั่งศาลฎีกาที่ 1657/2535

สถานขนส่งไปยังศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาแล้วแต่กรณี บกตีสาลชั้นต้นไว้ก่อนแล้วส่งไปให้ศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาสั่งซึ่งศาลชั้นต้นไม่มีอำนาจสั่ง 111

4. ลักษณะคำขอ คำขอตามมาตรา 254 เป็น "คำขอฝ่ายเดียว" 112 ตามระเบียบราชการฝ่ายตุลาการ ฉบับที่ 3 ข้อ 1 (ง) กำหนดให้ทำเป็นคำร้อง

แม้คำร้องขอเป็น "คำขอฝ่ายเดียว" ศาลก็มีอำนาจที่จะฟังคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งหรือคู่ความอื่น ๆ ก่อนออกคำสั่งในเรื่องนั้นได้ จึงเป็นเรื่องที่อยู่นดุลพินิจของศาลว่าจะฟังคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งหรือไม่ก็ได้ แต่มีข้อน่าสังเกตว่ามาตรา 21 (3) ในการพิจารณาคำขอฝ่ายเดียวนั้น ห้ามมิให้ศาลฟังคู่ความอีกฝ่ายหากเป็นกรณี 4 ประเภท ดังนี้

- 4.1 คำขอหมายเรียกให้ทำการ
- 4.2 คำขอเพื่อยึดหรืออายัดทรัพย์สินก่อนพิพากษา
- 4.3 คำขอเพื่อยึดออกหมายบังคับ
- 4.4 คำขอเพื่อยึดหรือกักขังจำเลยหรือลูกหนี้ตามคำพิพากษา

ดังนั้น คำขอตามมาตรา 254 (1) ซึ่งเป็นคำขอให้ยึดหรืออายัดทรัพย์สินและมาตรา 254 (4) ซึ่งเป็นคำขอให้จับกุมและกักขังจำเลย เป็นคำขอฝ่ายเดียวโดยเคร่งครัดตามมาตรา 21 (3) โดยไม่ต้องแจ้งวันนัดและไม่ต้องส่งสำเนาคำขอของโจทก์ให้จำเลยทราบ

111 คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 562/2490 (ประทุมมาหญา), 19/2502, 696/2512 และ 2387/2525

112 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 21 (3)

วิธีการขอหักคุ้มครองชั่วคราว

มาตรา 254 กำหนดไว้ 4 กรณี

1. ขอให้ศาลมีคำสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สินของจำเลยไว้ชั่วคราว
2. ขอให้ศาลมีคำสั่งห้ามชั่วคราวมิให้จำเลยกระทำความชั่วหรือกระทำต่อไป
3. ขอให้ศาลมีคำสั่งระงับ แก้ไข หรือเพิกถอนการดำเนินการทางทะเบียน
4. ขอให้ศาลมีคำสั่งจับกุมและกักขังจำเลยไว้ชั่วคราว

1. ขอให้ศาลมีคำสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สินของจำเลยไว้ชั่วคราว

มาตรา 254 (1) บัญญัติว่า "ให้ยึดหรืออายัดทรัพย์สินที่พิพาทหรือทรัพย์สินของจำเลยทั้งหมดหรือบางส่วนไว้ก่อนพิพากษา รวมทั้งจำนวนเงินหรือทรัพย์สินของบุคคลภายนอกซึ่งถึงกำหนดชำระแก่จำเลย" มาตรา 254 (1) บัญญัติถึงทรัพย์สินที่ให้ยึดหรืออายัด ดังนี้

- (1) ยึดหรืออายัดทรัพย์สินที่พิพาท
- (2) ยึดหรืออายัดทรัพย์สินของจำเลย
- (3) ยึดหรืออายัดจำนวนเงินหรือทรัพย์สินของบุคคลภายนอกซึ่งถึงกำหนดชำระ

แก่จำเลย

ข้อสังเกต มาตรา 254 (1) แก้ไขข้อความว่า "ยึดหรืออายัดทรัพย์สินของจำเลย" เป็น "ยึดหรืออายัดทรัพย์สินที่พิพาทหรือทรัพย์สินของจำเลย" เพื่อให้สามารถยึดหรืออายัดทรัพย์สินที่พิพาทได้ด้วย

ตัดข้อความว่า "แล้วมอบให้เจ้าพนักงานบังคับคดีหรือเจ้าพนักงานอื่นใดที่ศาลเห็นสมควรรักษาไว้" ออก เพราะไม่จำเป็นต้องบัญญัติถึงวิธีดำเนินการกับทรัพย์สินที่ยึดหรืออายัดไว้อีก ทั้งการดำเนินการกับทรัพย์สินดังกล่าวย่อมเป็นไปตามอำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานบังคับคดีอยู่แล้ว

การยึด คือ การเอาทรัพย์สินมาอยู่ในความดูแลของเจ้าพนักงานบังคับคดี

การอายัด คือ การส่งบุคคลภายนอกมาให้ทำการเรือนหรือชำระหนี้ให้แก่ลูกหนี้ในคดี

ควรสังเกตว่า ไม่ว่าทรัพย์สินนั้นจะอยู่กับจำเลยหรือไม่ ไม่สำคัญขอให้ เป็นทรัพย์สินของจำเลย โจทก์ก็ขอยึดได้ เช่น ในกรณีที่จำเลยนำทรัพย์สินไปฝากหรือจำนำไว้กับผู้อื่น เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาก็มีสิทธิที่จะขอให้เจ้าพนักงานบังคับคดียึดหรืออายัดได้

ตามมาตรา 254 ศาลมีอำนาจจะสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สินของจำเลยแล้วแต่กรณี เมื่อศาลออกหมายยึดแล้วปรากฏว่ามีผู้รับเงินของจำเลยไปแทน โจทก์มีสิทธิตามยึดได้ การอายัดตามมาตรา 311 เป็นเรื่องอายัดสิทธิเรียกร้องต่างกับเรื่องยึดเงิน 113 อย่างไรก็ดี การที่โจทก์จะใช้ด้วยคำพิพากษาเรียกอายัดเป็นยึด ศาลฎีกาเคยตัดสินว่าเป็นเรื่องไม่สำคัญ 114 นำสังเกตว่า การยึดชั่วคราวตามมาตรา 254 (1) จะต้องมอบให้เจ้าพนักงานบังคับคดีหรือเจ้าพนักงานอื่นในครึกษาเท่านั้น จะให้จำเลยหรือบุคคลอื่นใดที่เข้ามาขอเจ้าพนักงานรักษาไม่ได้ ผิดกับการยึดทรัพย์สินหลังจากศาลพิพากษาแล้ว ตามมาตรา 303 (2) 115

2. ขอให้ศาลมีคำสั่งห้ามชั่วคราวมิให้จำเลยกระทำการหรือกระทำต่อไป

คำสั่งห้ามชั่วคราวตามมาตรา 254 (2) แบ่งออกเป็น 4 ประการ คือ

113 คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 552/2484

114 คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 187/2490

115 ประพนธ์ สาคะมาน, คำบรรยายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ภาค 4,

- (1) คำสั่งห้ามชั่วคราวมิให้จำเลยกระทำซ้ำหรือกระทำต่อไป ซึ่งการละเมิดหรือการผิดสัญญา หรือการกระทำที่ถูกฟ้องร้อง
- (2) คำสั่งอื่นใดในอันที่จะบรรเทาความเดือดร้อนเสียหายที่โจทก์อาจได้รับต่อไปเนื่องจากการกระทำของจำเลย
- (3) คำสั่งห้ามชั่วคราวมิให้จำเลยรอน ขาย ยักย้าย หรือจำหน่ายซึ่งทรัพย์สินที่พิพาทหรือทรัพย์สินของจำเลย
- (4) คำสั่งให้หยุดหรือป้องกันการเบี่ยงเบนไปเบส่าหรือการนุบสลายซึ่งทรัพย์สินที่พิพาทหรือทรัพย์สินของจำเลย

ข้อสังเกต มาตรา 254 (2) เพิ่มข้อความ "หรือมีคำสั่งอื่นใดในอันที่จะบรรเทาความเดือดร้อนเสียหายที่โจทก์อาจได้รับต่อไปเนื่องจากการกระทำของจำเลย" และเพิ่มคำว่า "ทรัพย์สินของจำเลยด้วย" เพื่อเพิ่มมาตรการคุ้มครองโจทก์จากการกระทำของจำเลยที่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนเสียหายแก่โจทก์ และเพื่อให้สอดคล้องกับการแก้ไขมาตรา 254 (1) ที่ให้ยึดหรืออายัดทรัพย์สินใดทั้งทรัพย์สินที่พิพาทและทรัพย์สินของจำเลย

กรณีตามอนุมาตรา 2 ของมาตรา 254 น่าจะแบ่งได้เป็น

ก. การละเมิด

การละเมิดบางครั้งมีลักษณะที่ติดต่อกันเรื่อย ๆ เช่น ตอกเสาเข็มเพื่อปลูกสร้างอาคาร ทำให้เกิดกระทบกระเทือนต่ออาคารโจทก์หรือปล่อยน้ำเสียและมลภาวะมารบกวนโจทก์ โจทก์อาจขอให้ศาลสั่งห้ามจำเลยกระทำต่อไปซึ่งการละเมิด

ข. ผิดสัญญา

กรณีอาจมีสัญญาระหว่างโจทก์และจำเลย เช่น จำเลยยอมมาให้โจทก์เดินผ่านที่จำเลยแล้วผิดสัญญาด้วยการกั้นรั้วไม่ให้โจทก์เดินผ่านต่อไปหรือผิดสัญญาผลิตสินค้าประเภทเดียวกันแข่งกับโจทก์เช่นนี้ โจทก์ก็อาจขอให้ศาลห้ามมิให้จำเลยกระทำต่อไปซึ่งการผิดสัญญาจนกว่าคดีจะถึงที่สุด

ค. การกระทำที่ถูกรื้อฟื้น

การกระทำของจำเลยนอกจากการละเมิดและการผิดสัญญาเป็นการบัญญัติไว้กว้าง ๆ ครอบคลุมถึงการกระทำของจำเลยซึ่งก่อให้เกิดความเสียหายแก่โรคท่งเพราะอาจมีบางกรณียังไม่เป็นละเมิดแต่หากจำเลยกระทำต่อไป เช่น ชุดพื้นดินที่ติดกับที่ดินโรคท่งซึ่งมีอาคารสิ่งปลูกสร้างซึ่งหากจำเลยชุดลึกต่อไปอีกอาคารของโรคท่งอาจพังทลายได้ โรคท่งอาจขอให้ศาลสั่งห้ามจำเลยชุดดินต่อไป

อย่างไรก็ตาม คำขอของโรคท่งต้องเป็นเรื่องเดียวกับการกระทำที่โรคท่งฟ้องจำเลย ถ้าเป็นคนละเรื่องคนละกรณีกันแล้วโรคท่งจะขอห้ามจำเลยไม่ได้

ง. คำสั่งอื่นใดที่บรรเทาความเดือดร้อนเสียหายที่โรคท่งอาจได้รับต่อไปเนื่องจากการกระทำของจำเลย

คำสั่งดังกล่าวข้างต้นเป็นบทบัญญัติเพิ่มขึ้นตามหลักการขอกฎหมายแก่ไขใหม่ เพราะศาลตีความ "การกระทำที่ถูกรื้อฟื้น" ไว้แคบ เช่น ร้องขอให้ศาลเพิกถอนการรับมรดกที่ดิน ห้ามจำเลยเกี่ยวข้อง ดังนี้ โรคท่งจะร้องขอใช้วิธีการชั่วคราวก่อนพิพากษาห้ามมิให้จำเลยครอบครองที่พิพาทไม่ได้ เพราะมิใช่การกระทำที่ถูกรื้อฟื้น 116

เมื่อมีกฎหมายแก่ไขใหม่ หลักคำพิพากษาก็ต้องเปลี่ยนแปลง สรุปว่าศาลมีอำนาจในการมีคำสั่งใด ๆ ที่ศาลเห็นว่าบรรเทาความเดือดร้อนเสียหายที่โรคท่งได้รับต่อเนื่องจากการกระทำของจำเลย

จ. คำสั่งห้ามชั่วคราวมิให้จำเลยโอน ขาย ยักย้าย หรือจำหน่ายซึ่งทรัพย์สินที่พิพาทหรือทรัพย์สินของจำเลย

116 คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 461/2507

กรณีที่มีการพิพาทเกี่ยวกับกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน เนื่องจากอาจถูกโอนขายยกย้ายหรือจำหน่ายไปได้ในระหว่างพิจารณาคดี ดังนั้นกฎหมายจึงให้สิทธิโจทก์ที่จะขอให้ศาลมีคำสั่งห้ามจำเลยมิให้กระทำต่อทรัพย์สินที่พิพาทหรือทรัพย์สินของจำเลยนั้นบางประการที่กำหนดไว้เพื่อคุ้มครองโจทก์ให้ได้ประโยชน์จากทรัพย์สินนั้นหากโจทก์ชนะคดีในที่สุด

หากทรัพย์สินเป็นสังหาริมทรัพย์ โจทก์มักขอใช้วิธียึดทรัพย์สินโดยให้เจ้าพนักงานบังคับคดีดำเนินการตามมาตรา 254 (1) แต่ถ้าเป็นสังหาริมทรัพย์มีทะเบียนโจทก์อาจขอให้นายทะเบียนระงับการจดทะเบียน ตามมาตรา 254 (3)

ฉ. คำสั่งให้หยุดหรือป้องกันหรือการเบี่ยงเบนไปเบส่าหรือบอบสลายซึ่งทรัพย์สินที่พิพาทหรือทรัพย์สินของจำเลย

กรณีทรัพย์สินที่พิพาทหรือทรัพย์สินของจำเลยซึ่งมีผลต่อคดี อาจถูกใช้จ่ายสินเบี่ยงเบนไปหรือเสื่อมสภาพ บอบสลาย เช่น แร่หากจุดแร่ที่เหมืองแร่เรื่อย ๆ ก็หมดไป หรือแบตเตอรี่หมดอายุใช้งาน หรือทรัพย์สินบางชนิดอาจบอบสลายจากการไร้ กรณีเช่นนี้โจทก์ย่อมมีคำขอให้ศาลสั่งห้ามจำเลยได้

คำสั่งของศาลตามข้อ ก. ถึงข้อ ฉ. ศาลอาจกำหนดระยะเวลาจนกว่าคดีถึงที่สุดหรือกำหนดเป็นอย่างอื่นก็ได้ 117

117 พิพนธ์ จักรางกูร, คำอธิบายกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง วิธีการชั่วคราวก่อนพิพากษา, หน้า 30-31.

พรเพชร วิชิตชลชัย, คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ลักษณะวิธีการชั่วคราวก่อนพิพากษา (กรุงเทพมหานคร : เคนโรรว กราฟฟิคส์ไชต์ แอนด์ พรินต์ติ้ง, 2538), หน้า 39-43.

3. ขอให้ศาลมีคำสั่งระงับ แก้ไข หรือเพิกถอนการดำเนินทางทะเบียน

คำสั่งตามมาตรา 254 (3) เป็นบทบัญญัติใหม่ ซึ่งบัญญัติว่า "ให้ศาลมีคำสั่งให้นายทะเบียน พนักงานเจ้าหน้าที่ หรือบุคคลอื่นผู้มีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมาย ระงับการจดทะเบียน การแก้ไขเปลี่ยนแปลงทางทะเบียน หรือการเพิกถอนการจดทะเบียนที่เกี่ยวกับทรัพย์สินที่พิพาท หรือทรัพย์สินของจำเลย หรือที่เกี่ยวกับการกระทำที่ถูกฟ้องร้องไว้ชั่วคราวจนกว่าคดีจะถึงที่สุด หรือศาลจะมีคำสั่งเป็นอย่างอื่น ทั้งนี้เท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งต่อบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่เกี่ยวข้อง"

คำสั่งตามมาตรา 254 (3) เป็นการขอให้ระงับ แก้ไข หรือเพิกถอนการดำเนินการทางทะเบียนที่เกี่ยวกับทรัพย์สินที่พิพาท หรือทรัพย์สินของจำเลย หรือที่เกี่ยวกับการกระทำที่ถูกฟ้องร้อง เพื่อให้ศาลมีอำนาจออกคำสั่งกำหนดวิธีการชั่วคราวไปยังผู้มีอำนาจหน้าที่ดำเนินการทางทะเบียนเกี่ยวกับทรัพย์สินที่พิพาทหรือทรัพย์สินของจำเลย หรือที่เกี่ยวกับการกระทำที่ถูกฟ้องร้องโดยตรงได้ เพราะนอกจากกรณีอายัดทรัพย์สินแล้ว ศาลมีอำนาจออกคำสั่งห้ามได้แต่เฉพาะคู่ความเท่านั้น

สำหรับคำว่า นายทะเบียนและพนักงานเจ้าหน้าที่ น่าจะต้องเป็นผู้มีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมาย เช่น ผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นนายทะเบียนการจดทะเบียนรับบุตรบุญธรรม เจ้าพนักงานที่ดินเป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ในการจดทะเบียนสิทธิและนิติกรรมในอสังหาริมทรัพย์ ในกรณีบุคคลอื่น ๆ เช่น ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยเป็นนายทะเบียนสำหรับหลักทรัพย์จดทะเบียนและหลักทรัพย์รับอนุญาต เป็นต้น

ความตอนท้ายที่ว่า " ทั้งนี้เท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งต่อบทบัญญัติ แห่งกฎหมายที่เกี่ยวข้อง" หมายความว่า การทางทะเบียนบางเรื่อง เช่น บุคคลต่างด้าวถือกรรมสิทธิ์ที่ดินในประเทศไทย

หรือถือหุ้นเกินกำหนดในสถาบันการเงินไม่ได้ซึ่งเกี่ยวกับคุณสมบัติเฉพาะตัว ศาลจะมีคำสั่งชั่วคราวให้มีการเปลี่ยนแปลงทางทะเบียนที่ขัดกับหลักกฎหมายดังกล่าวไม่ได้ 118

4. ขอให้ศาลมีคำสั่งจับกุมและกักขังจำเลยไว้ชั่วคราว

ความประสงค์ที่ขอให้จับกุมและกักขังจำเลยไว้ชั่วคราวตามมาตรา 254 (4) นั้น ก็เพื่อป้องกันมิให้จำเลยหลบหนี และศาลอนุญาตก็ต่อเมื่อเป็นที่พอใจศาลตามมาตรา 255 คือ เพื่อที่จะประวิงหรือขัดขวางแก่การพิจารณาคดีหรือการบังคับตามคำสั่งจับกุมหรือเพื่อจะนำร่องโจทก์ 119

มาตรา 254 อาจเป็นการยื่นคำร้องตามคำขอได้ทุกเรื่องตามอนุมาตรา (1), (2), (3) และ (4) ทั้งนี้ต้องบรรยายถึงข้ออ้างและเหตุผลที่ครบถ้วน ในทางปฏิบัติควรยื่นคำร้องเมื่อเริ่มต้นคดี หากมายื่นเมื่อใกล้คดีเสร็จแล้วศาลจะวินิจฉัยคำขอของโจทก์ในคดีแพ่งก็ได้ 120 เพราะศาลต้องไต่สวนคำร้องก่อนจึงจะสั่งอนุญาตได้ เพราะมาตรา 255 บัญญัติไว้และถ้าประมวลกฎหมายนี้ไม่ได้บัญญัติว่า ศาลต้องออกคำสั่งอนุญาตตามคำขอที่ได้เสนอต่อศาลโดยไม่ต้องทำการไต่สวนแล้วก็ให้ศาลมีอำนาจทำการไต่สวนได้ตามที่เห็นสมควรก่อนมีคำสั่งตามข้อนี้ 121 แม้กรณีจำเลยเคยถูกยึดทรัพย์ก่อนศาลชั้นต้นพิพากษา หากมีคำร้องขอในชั้นอุทธรณ์ก็ต้องมีการไต่สวนตามมาตรา 255 ก่อน จึงจะมีคำสั่งได้ 122 แต่มีข้อยกเว้น คือ เมื่ออ่านคำร้องแล้วเห็นว่าไม่มีเหตุ

118 เรื่องเดียวกัน, หน้า 31.

เรื่องเดียวกัน, หน้า 44-45.

119 เรื่องเดียวกัน.

120 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 25 วรรค 2

121 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 21 (4)

122 คดีแพ่งฎีกาที่ 444/2490

เพียงพอที่จะนำวิธีคุ้มครองมาใช้ก็สิ่งยกร่องได้ทันที¹²³ หรือเป็นคำขอในเหตุฉุกเฉิน ศาลอาจฟังคำแถลงโจทก์แล้วสั่งอนุญาตได้ โดยไม่ต้องทำการไต่สวนคำร้องขอ¹²⁴

หลักเกณฑ์ในเรื่องการพิจารณาอนุญาตคำขอ

การสั่งอนุญาตตามคำร้องขอตั้งที่ทราบเรียนต้องมีการไต่สวนก่อนมีคำสั่งของศาล แต่การไต่สวนคงเฉพาะพยานหลักฐานของโจทก์เท่านั้น กรณีตามมาตรา 254 (2) และ (3) ซึ่งศาลอาจให้ส่งสำเนาแก่จำเลย จำเลยถ้ามาศาลตามวันนัดไต่สวนอาจถามค้านพยานโจทก์ได้ แต่จำเลยนพยานมาสู้ไม่ได้เพราะคำร้องเป็นคำขอฝ่ายเดียว

การไต่สวนในกรณีธรรมดาตามมาตรา 254 ศาลจะสั่งนัดไต่สวนโดยเร็วแต่ไม่จำเป็นต้องเป็นวันยื่นคำร้อง หากเป็นกรณีฉุกเฉิน ปกติศาลนัดไต่สวนคำร้องในวันนั้น¹²⁵

หลักเกณฑ์ในเรื่องการพิจารณาอนุญาตคำขอเพื่อคุ้มครองประโยชน์ของโจทก์ที่สำคัญประการแรก คือ คำฟ้องจะต้องมีมูล¹²⁶ น่าจะต้องเป็นเรื่องของการวินิจฉัยพยานหลักฐานด้วย ดังนั้น โจทก์ขอที่จะนำพยานหลักฐานมาไต่สวนเพื่อพิสูจน์ให้ศาลเห็นว่า คดีของตนมีมูลมิใช่ไต่สวนเฉพาะพยานที่เกี่ยวข้องกับการนำวิธีการชั่วคราวมาใช้บังคับกับจำเลย หากศาลเห็น

¹²³ คพพิพากษาฎีกาที่ 461/2507

¹²⁴ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 254 ประกอบมาตรา 266 และ 267

¹²⁵ พิพนธ์ จักรางกูร, คำอธิบายกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง วิธีการชั่วคราว ก่อนพิพากษา, หน้า 33.

¹²⁶ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 255

ว่าคดีโรงท่งมีมูล ศาลจะต้องฟังพยานจากการไต่สวนให้เป็นที่น่าพอใจว่ามีเหตุเพียงพอที่จะนำวิธีคุ้มครองตามที่ขอมาชี้ ตามมาตรา 255 127

การที่ศาลจะสั่งอนุญาต มาตรา 255 บัญญัติว่า ต้องให้เป็นที่น่าพอใจของศาลว่า คดีฟ้องมีมูลและมีเหตุเพียงพอที่จะนำวิธีคุ้มครองตามที่ขอนั้นมาชี้ได้ เมื่อได้ความดังกล่าวแล้ว ต้องให้ได้ความเป็นที่น่าพอใจของศาลในแต่ละกรณีดังต่อไปนี้ด้วย คือ

(1) ในกรณีที่มีคำขอให้ยึดหรืออายัดทรัพย์สินไว้ก่อนพิพากษาตามมาตรา 254 (1) ต้องให้เป็นที่น่าพอใจของศาลว่า

(ก) จำเลยตั้งใจจะยกย้ายทรัพย์สินที่พิพาทหรือทรัพย์สินของตนทั้งหมดหรือแต่บางส่วนไปให้พ้นจากอำนาจศาล หรือจะรอน ขาย หรือจำหน่ายทรัพย์สินดังกล่าว เพื่อประวิงหรือขัดขวางต่อการบังคับตามคำบังคับใด ๆ ซึ่งอาจจะออกบังคับเอาแก่จำเลย หรือเพื่อจะทำโรงท่งที่เสียหายเปรียบ หรือ

(ข) มีเหตุจำเป็นอันใดตามที่ศาลจะพิจารณาเห็นการยุติธรรมและสมควร

การที่โรงท่งยื่นคำร้องตามมาตรา 254 (1) ต้องให้ได้ความเป็นที่น่าพอใจของศาลตามมาตรา 255 (1) นั้น มิได้หมายความว่าจำเลยจะรอน ขาย หรือจำหน่ายทรัพย์สินของตนไม่ได้เลย เช่น ประกอบกิจการซื้อขายสินค้าหากทำการค้าไปตามปกติ และไม่ทำโรงท่งที่เสียหายเปรียบก็ควรดำเนินการต่อไปได้ หรือจำเลยมีทรัพย์สินเป็นร้อยล้านบาท แต่คดีพิพาทเพียงสอง

127 คพิพภาษานิติภาที่ 2385/2526

128 พรเพชร วิชิตชลชัย, คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ลักษณะวิธีการชั่วคราวก่อนพิพากษา, หน้า 54.

สามแสนบาท หากจำเลยจะรอนขายรถยนต์สักคันก็ยอมทำได้ไม่ทำให้รถที่เสียเปรียบและไม่ได้
มีเจตนาหลีกเลี่ยงการบังคับคดีภายหลัง

หากการกระทำของจำเลยไม่เข้าลักษณะตามข้อ (ก) แต่ศาลก็มีอำนาจสั่งอนุญาตให้
มีการยึดอายัดทรัพย์สินจำเลยไว้ก่อนคดีพิพากษา หากเห็นว่ามีเหตุจำเป็นอื่นใดตามที่ศาลจะพิจารณา
เห็นเป็นการยุติธรรมและสมควร ซึ่งเป็นบทบัญญัติที่ให้ดุลพินิจแก่ศาลอย่างกว้างขวางมาก 128

(2) ในกรณีที่ขอให้ห้ามชั่วคราวฯ ตามมาตรา 254 (2) ต้องให้เป็นที่พอใจของศาลว่า

(ก) จำเลยตั้งใจจะกระทำซ้ำหรือกระทำต่อไปซึ่งการละเมิด การผิดสัญญา
หรือการกระทำที่ถูกละเมิด

(ข) รถที่จะได้รับความเดือดร้อนเสียหายต่อไปเนื่องจากการกระทำของจำเลย

(ค) ทรัพย์สินที่พิพาทหรือทรัพย์สินของจำเลยนั้นมีพฤติการณ์ว่าจะมีการกระทำ
ให้เบี่ยงเบนไปเพื่อหลบหนีหรือโอนไปยังผู้อื่น หรือ

(ง) มีเหตุตาม (1) (ก) หรือ (ข)

สำหรับพฤติการณ์ตามข้อ (ข) นั้น เพิ่มเติมเข้ามาตามกฎหมายใหม่ซึ่งศาลจะสั่งห้าม
ได้ก็ต่อเมื่อเป็นการพอใจว่ารถที่ได้รับความเดือดร้อนเสียหาย เนื่องจากการกระทำของ
จำเลย การกระทำนั้นอาจไม่เป็นการละเมิดหรือผิดสัญญา หรือการกระทำที่ถูกละเมิดก็ได้
และตามข้อ (ง) กฎหมายใหม่เพิ่มเติมเข้ามา

สำหรับพฤติการณ์ ตามข้อ (ง) นั้น เมื่อพิจารณาจากผลของกฎหมายรถที่อาจเลือก
ขอใช้วิธีการคุ้มครองชั่วคราวได้ 2 วิธีการ ดังนี้

1. ตามมาตรา 254 (1) คือ การยึด อายัดทรัพย์สิน หรือ
2. ตามมาตรา 254 (2) คือ ห้ามจำเลยรอน ขายหรือจำหน่ายทรัพย์สิน

การดำเนินการแต่ละวิธีมีข้อดี ข้อเสียแตกต่างกันไป การยึดอายุครรภ์แล้วต่อมามี
มีการขายหรือจำหน่ายจะต้องเสียค่าธรรมเนียมเจ้าพนักงานบังคับคดีตามตารางท้ายประมวล
กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ส่วนการห้ามจำหน่ายจ่ายโอนไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียม 129

(3) ในกรณีที่ข้อหาให้ศาลมีคำสั่งระงับ แก้วฯ หรือเพิกถอนการดำเนินการทาง
ทะเบียนตามมาตรา 254 (3) ต้องให้เป็นที่ยอมรับของศาลว่า

(ก) เป็นที่เกรงว่าจำเลยจะดำเนินการให้มีการจดทะเบียน แก้วฯ เปลี่ยน
แปลงทางทะเบียน หรือเพิกถอนการจดทะเบียนเกี่ยวกับทรัพย์สินที่พิพาทหรือทรัพย์สินของจำเลย
หรือที่เกี่ยวกับการกระทำที่ถูกต้องฟ้องร้อง ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวจะก่อให้เกิดความเสียหายแก่
โจทก์ หรือ

(ข) มีเหตุตาม (1) (ข)

คำสั่งเกี่ยวกับการดำเนินการทางทะเบียนนี้เพิ่มเติมขึ้นโดยกฎหมายใหม่โดยมีวัตถุประสงค์
ประสงค์เพื่อที่จะให้ความคุ้มครองคู่ความก่อนพิพากษามีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น การที่จะมีคำสั่งตาม
ข้อนี้ต้องเป็นที่ยอมรับจากการนำสืบในทางคดีส่วนของโจทก์ว่า จำเลยมีพฤติการณ์เกี่ยวกับการ
ดำเนินการทางทะเบียน เช่น จดทะเบียน แก้วฯ เปลี่ยนแปลงทางทะเบียนหรือเพิกถอนการ
จดทะเบียนซึ่งการกระทำดังกล่าวจะก่อให้เกิดความเสียหายแก่โจทก์

นอกจากนี้หากมีเหตุตามข้อ 1 (ข) คือ เหตุจำเป็นอื่นใดตามที่ศาลจะพิจารณาเห็น
เป็นการยุติธรรมและสมควร ศาลก็อาจมีคำสั่งในเรื่องการดำเนินการทางทะเบียนได้ 130

129 เรื่องเดียวกัน, หน้า 58.

130 เรื่องเดียวกัน, หน้า 60-61.

(4) ในกรณีที่ขอให้จับกุมหรือกักขังจำเลยตามมาตรา 254 (4) ต้องให้เป็นที่พอใจของศาลว่า เพื่อที่จะประวิงหรือขัดขวางต่อการพิจารณาคดีหรือการบังคับตามค้ำบังคับใด ๆ ซึ่งอาจจะออกบังคับเอาแก่จำเลย หรือเพื่อจะทาให้จทก็เสียเปรียบ

(ก) จำเลยซ่อนตัวเพื่อจะไม่รับหมายเรียกหรือคำสั่งของศาล

(ข) จำเลยได้ย้ายไปให้พ้นอำนาจศาลหรือซุกซ่อนเอกสารใด ๆ ซึ่งพอจะเห็นได้ว่าจะใช้เป็นพยานหลักฐานยืนยันจำเลยในคดีที่อยู่ในระหว่างพิจารณาหรือทรัพย์สินที่พิพาทหรือทรัพย์สินของจำเลยทั้งหมดหรือแต่บางส่วน หรือเป็นที่เกรงว่าจำเลยจะจำหน่ายหรือทำลายเอกสารหรือทรัพย์สินเช่นว่านั้น หรือ

(ค) ปรากฏตามกิริยาหรือตามวิธีที่จำเลยประกอบการทำงานหรือการค้าของตนว่าจำเลยจะหลีกเลี่ยงหรือพอเห็นได้ว่าจะหลีกเลี่ยงไปให้พ้นอำนาจศาล

ในทางปฏิบัติไม่ค่อยมีการขอให้จับกุมหรือกักขังจำเลยไว้ชั่วคราวเพราะยอมกระทบถึงสิทธิเสรีภาพในร่างกายของจำเลย ปกติคดีแพ่งจะเป็นเรื่องการบังคับด้านทรัพย์สินเป็นสำคัญ หากจะต้องบังคับตามมาตรา 254 (4) ศาลจะต้องพอใจจากพยานหลักฐานว่าจำเลยมีพฤติการณ์ตามข้อ (ก) (ข) หรือ (ค) ที่กล่าวข้างต้น 131

การอนุญาตตามคำขอวิธีการชั่วคราวก่อนพิพากษา

เมื่อศาลทำการไต่สวนคำขอคุ้มครองชั่วคราวที่ได้ยื่นไว้ตามมาตรา 254 จนเป็นที่พอใจตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในมาตรา 255 แล้ว กฎหมายกำหนดบทบัญญัติเกี่ยวกับคำสั่งอนุญาตตามคำขอนั้น ดังนี้

"ให้ศาลมีอำนาจที่จะสั่งอนุญาตตามคำขอที่ได้ยื่นตามมาตรา 254 ได้ ภายในขอบเขตหรือโดยมีเงื่อนไขอย่างใดก็ได้ แล้วแต่จะเห็นสมควร

ในกรณีที่ศาลมีคำสั่งอนุญาตตามคำขอที่ได้ยื่นตามมาตรา 254 ได้ภายในขอบเขตหรือโดยมีเงื่อนไขอย่างใดก็ได้ แล้วแต่จะเห็นสมควร

ในกรณีที่ศาลมีคำสั่งอนุญาตตามคำขอที่ได้ยื่นตามมาตรา 254 (2) ให้ศาลแจ้งคำสั่งนั้นให้เจ้าเลยทราบ

ในกรณีที่ศาลมีคำสั่งห้ามชั่วคราวมิให้เจ้าเลยรอน ขาย ยักย้าย หรือจำหน่ายซึ่งทรัพย์สินที่พิพาท หรือ ทรัพย์สินของเจ้าเลย ศาลจะกำหนดวิธีการระงับตามที่เห็นสมควร เพื่อป้องกันการฉ้อฉลก็ได้

ในกรณีที่ศาลมีคำสั่งห้ามชั่วคราวมิให้เจ้าเลยรอน ขาย ยักย้าย หรือจำหน่ายซึ่งทรัพย์สินที่พิพาทหรือทรัพย์สินของเจ้าเลยที่กฎหมายกำหนดไว้ให้จดทะเบียนหรือมีคำสั่งให้นายทะเบียน พนักงานเจ้าหน้าที่ หรือบุคคลอื่นผู้มีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมาย ระงับการจดทะเบียน การแก้ไขเปลี่ยนแปลงทางทะเบียน หรือการเพิกถอนการจดทะเบียนที่เกี่ยวกับทรัพย์สินดังกล่าวหรือที่เกี่ยวกับการกระทำที่ถูกต้องร้อง ให้ศาลแจ้งคำสั่งนั้นให้นายทะเบียน พนักงานเจ้าหน้าที่ หรือบุคคลอื่นผู้มีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายทราบ และให้บุคคลดังกล่าวบันทึกคำสั่งของศาลไว้ในทะเบียน

ไม่ว่าในกรณีใด ๆ ก่อนที่ศาลจะออกหมายยึด หมายอายัด หมายห้ามชั่วคราว หมายจับ หรือคำสั่งใด ๆ ศาลจะสั่งให้ผู้ขอชำระเงินหรือหาประกันตามจำนวนที่เห็นสมควรมาวางศาลเพื่อการชำระค่าสินไหมทดแทนซึ่งเจ้าเลยอาจได้รับตามมาตรา 263 ก็ได้" 132

ทางปฏิบัติเมื่อศาลอนุญาตตามคำขอตามมาตรา 254 ศาลมักสั่งให้โจทก์นำเงินประกันค่าสินไหมทดแทนมาวางศาลเสมอซึ่งตามหลักกฎหมายให้อยู่ในดุลพินิจของศาลว่าจะไม่สั่งให้วางเงินก็ได้¹³³ แต่กฎหมายใหม่เมื่อปี 2538 ใช้ถ้อยคำว่า "นำเงินหรือหาประกัน" จึงไม่จำเป็นต้องนำเงินสดมาวางอีกต่อไป จำนวนเงินหรือหลักประกันจะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นจากการขอคุ้มครองชั่วคราวของโจทก์ ศาลจะพิจารณากำหนดเป็นรายคดี¹³⁴

คำสั่งอนุญาตตามคำขอมีผลเมื่อใด

ในปัญหาที่ว่า การอนุญาตตามคำขอวิธีการชั่วคราวก่อนพิพากษา ตามมาตรา 254 จะมีผลเมื่อใดนั้น บทบัญญัติของกฎหมายกำหนดไว้ แยกได้ดังนี้

(1) คำสั่งอนุญาตให้ยึดหรืออายัดทรัพย์สินของจำเลยก่อนพิพากษามาตรา 254 (1) มาตรา 258 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า ให้บังคับจำเลยได้ทันทีแล้วแจ้งคำสั่งนั้นให้จำเลยทราบโดยไม่ชักช้า แต่จะบังคับบุคคลภายนอก ซึ่งพิสูจน์ได้ว่าได้รับโอนโดยสุจริตและเสียค่าตอบแทนก่อนการแจ้งคำสั่งให้จำเลยทราบมิได้

(2) คำสั่งอนุญาตตามคำขอให้ห้ามชั่วคราวตามมาตรา 254 (2) มาตรา 258 วรรคสอง บัญญัติว่า ให้บังคับจำเลยได้ทันที ถึงแม้ว่าจำเลยจะยังมิได้รับแจ้งคำสั่งเช่นว่านั้นก็ตาม เว้นแต่ศาลจะได้พิเคราะห์พฤติการณ์แห่งคดีแล้ว เห็นสมควรให้คำสั่งมีผลเมื่อจำเลยได้รับแจ้งคำสั่งเช่นว่านั้นแล้ว

133 คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 327/2522

134 พรเพชร วิจิตรชลชัย, คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ลักษณะวิธีการชั่วคราวก่อนพิพากษา, หน้า 68-69.

ข้อสังเกต แก้ววรรคหนึ่งของมาตรา 258 โดยแยกผลบังคับของคำสั่งศาลซึ่งอนุญาตตามคำขอที่ได้ยื่นตามมาตรา 254 (1) และ (2) ว่ามีผลบังคับเมื่อใด ออกเป็น 2 วรรค โดยวรรคหนึ่งเป็นกรณีของมาตรา 254 (1) ส่วนวรรคสองเป็นกรณีตามมาตรา 254 (2) และให้ทั้งวรรคหนึ่งและวรรคสองมีผลบังคับจำเลยได้ทันที โดยไม่ต้องให้จำเลยทราบ แต่ในกรณีของวรรคสอง มีข้อยกเว้นว่าศาลอาจกำหนดให้คำสั่งมีผลบังคับเมื่อจำเลยได้รับแจ้งคำสั่งแล้วก็ได้ เพื่อแก้ไขข้อขัดข้องในการบังคับให้เป็นไปตามคำสั่งศาลตามคำขอในวิธีการชั่วคราว เพราะจำเลยอาจหลีกเลี่ยงไม่ยอมรับคำสั่งของศาล โดยในระหว่างที่ยังมิได้รับคำสั่งศาลโดยชอบด้วยกฎหมายและคำสั่งศาลยังไม่มีผลบังคับ จำเลยอาจโอน ขาย ยักย้าย หรือจำหน่ายทรัพย์สินของตนได้ และการโอน ขาย ยักย้าย หรือจำหน่ายทรัพย์สินย่อมมีผลสมบูรณ์ตามกฎหมาย ซึ่งทำให้มาตรการคุ้มครองโจทก์ตามคำสั่งศาลไร้ผล 135

(3) คำสั่งอนุญาตตามคำขอหังค แก้ว หรือเพิกถอนการดำเนินการทางทะเบียนตามมาตรา 254 (3) ที่เกี่ยวกับทรัพย์สินที่พิพาทหรือทรัพย์สินของจำเลย มาตรา 258 วรรคสาม บัญญัติให้มีผลใช้บังคับได้ทันที ถึงแม้ว่านายทะเบียน พนักงานเจ้าหน้าที่ หรือบุคคลอื่นผู้มีหน้าที่ตามกฎหมายจะยังมีได้รับแจ้งคำสั่ง เช่นว่านั้นก็ตาม เว้นแต่ศาลจะได้พิเคราะห์พฤติการณ์แห่งคดีแล้ว เห็นสมควรให้คำสั่งมีผลบังคับเมื่อบุคคลดังกล่าวได้รับแจ้งคำสั่ง เช่นว่านั้นแล้ว

(4) คำสั่งอนุญาตตามคำขอหังค แก้ว หรือเพิกถอนการดำเนินการทางทะเบียนตามมาตรา 254 (3) ที่เกี่ยวกับการกระทำที่ถูกต้องร้อง มาตรา 258 วรรคสี่ บัญญัติให้มีผลใช้บังคับแก่นายทะเบียน พนักงานเจ้าหน้าที่ หรือบุคคลอื่นผู้มีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมาย ต่อเมื่อบุคคลดังกล่าวได้รับแจ้งคำสั่ง เช่นว่านั้นแล้ว

135 พิศนธ์ จักรางกูร, คำอธิบายกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง วิธีการชั่วคราวก่อนพิพากษา, หน้า 37.

ข้อสังเกต มาตรา 257 วรรคสามและวรรคสี่ เป็นบทบัญญัติเพิ่มขึ้นมาใหม่เพื่อให้สอดคล้องกับการเพิ่มมาตรา 254 (3) และเพื่อให้มาตรการในการคุ้มครองโรคที่ตามคำสั่งศาลในวิธีการชั่วคราวเป็นใบคดีมีประสิทธิภาพ 136

(5) หมายถึงเลย มาตรา 258 วรรคห้า บัญญัติว่า หมายถึงเลยที่ศาลได้ออกตามมาตรา 254 (4) ให้บังคับได้ทั่วราชอาณาจักรและการกักขังตามหมายจับ ไม่ให้กระทำความผิดเกินหกเดือนนับแต่วันจับ

ผลบังคับของการฝ่าฝืนคำสั่งศาลที่สั่งอนุญาต

เดิมกฎหมายไม่ได้กำหนดผลของการฝ่าฝืนคำสั่งของศาล เนื่องจากบทบัญญัติว่าด้วยการบังคับคดีตามลักษณะ 2 ซึ่งนำมาบังคับกับบทบัญญัติว่าด้วยวิธีการชั่วคราวก่อนพิพากษาได้กำหนดผลบังคับของการฝ่าฝืนคำสั่งศาลไว้เฉพาะกรณีการยึดหรืออายัด ซึ่งไม่คลุมถึงกรณีตามมาตรา 254 (2) และ (3) ที่เป็นผลกระทบกับบุคคลภายนอก จึงมีการเพิ่มเติมบทบัญญัติ 137 แห่งกฎหมายอันมีข้อพิจารณา ดังนี้

1. ศาลขอให้ห้ามชั่วคราวตามมาตรา 254 (2) เมื่อคำขอที่ได้ยื่นตามมาตรา 254 (2) มีผลบังคับ มาตรา 258 ทวิ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า "การที่จำเลยได้ก่อให้เกิด ร้อน หรือเปลี่ยนแปลงซึ่งสิทธิในทรัพย์สินที่พิพาทหรือทรัพย์สินของจำเลยภายหลังที่คำสั่งของศาลที่ห้ามรอน ขาย ยักย้าย หรือจำหน่าย ซึ่งออกตามคำขอที่ได้ยื่นตามมาตรา 254 (2) มีผลบังคับแล้วนั้น หากจำเลยยื่นแก่โจทก์หรือเจ้าพนักงานบังคับคดีได้ไม่ ถึงแม้ว่าราคาแห่งทรัพย์สินนั้นจะเกินกว่า จำนวนหนี้และค่าฤชาธรรมเนียมในการฟ้องร้องและการบังคับคดี และจำเลยได้จำหน่ายทรัพย์สินเพียงส่วนที่เกินจำนวนหนี้ก็ตาม"

136 เรื่องเดียวกัน

137 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 258 ทวิ

2. คำขอหังค แก้วไข หรือเพิกถอนการดำเนินการทางทะเบียนตามมาตรา 254 (3) ที่เกี่ยวกับทรัพย์สินที่พิพาทหรือทรัพย์สินของจำเลย มีผลใช้บังคับ มาตรา 258 ทวิ วรรคสอง บัญญัติว่า "การที่นายทะเบียน พนักงาน เจ้าหน้าที่ หรือบุคคลอื่นผู้มีอำนาจหน้าที่ ตามกฎหมายรับจดทะเบียน หรือแก้ไขเปลี่ยนแปลงทางทะเบียน หรือเพิกถอนการจดทะเบียนที่ เกี่ยวกับทรัพย์สินที่พิพาทหรือทรัพย์สินของจำเลยภายหลังที่คำสั่งของศาลซึ่งออกตามคำขอที่ได้ยื่น ตามมาตรา 254 (3) มีผลใช้บังคับแล้วนั้น หากจำเลยยื่นแก้โรงท่งหรือเจ้าพนักงานบังคับคดีได้ ใหม่ เว้นแต่ผู้รับโอนจะพิสูจน์ได้ว่าได้รับโอนโดยสุจริต และเสียค่าตอบแทนก่อนที่นายทะเบียน พนักงาน เจ้าหน้าที่ หรือบุคคลอื่นผู้มีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายจะได้รับแจ้งคำสั่ง"

3. คำขอหังค แก้วไข หรือเพิกถอนการดำเนินการทางทะเบียนตามมาตรา 254 (3) ที่เกี่ยวกับการกระทำที่ถูกต้อง ร้อง มีผลใช้บังคับ มาตรา 258 ทวิ วรรคสาม บัญญัติว่า "การที่นายทะเบียน พนักงานเจ้าหน้าที่ หรือบุคคลอื่นผู้มีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายรับจดทะเบียน หรือแก้ไขเปลี่ยนแปลงทางทะเบียน หรือเพิกถอนการจดทะเบียนที่เกี่ยวกับการกระทำที่ถูกต้อง ร้องภายหลังซึ่งบุคคลดังกล่าวได้รับแจ้งคำสั่งของศาลซึ่งออกตามคำขอที่ได้ยื่นตามมาตรา 254 (3) แล้วนั้น ยังไม่มีผลใช้บังคับตามกฎหมายในระหว่างใช้วิธีการชั่วคราวก่อนพิพากษา" 138

บทบัญญัติลักษณะ 2 บังคับตามคำสั่งศาลเรื่องการคุ้มครองชั่วคราว

เมื่อศาลได้มีคำสั่งตามคำขอให้คุ้มครองชั่วคราวแล้ว การดำเนินการเพื่อให้เป็นไปตามคำสั่งศาลย่อมเป็นไปตามมาตรา 259 ดังนี้ "ให้นายทะเบียนในลักษณะ 2 แห่งภาคนี้ว่า ด้วยการบังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่งมาซึ่งบังคับแก้วิธีการชั่วคราวก่อนพิพากษาโดยอนุโลม"

138 พิพจน์ จักรางกูร, คำอธิบายกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง วิธีการชั่วคราวก่อนพิพากษา, หน้า 38.

มาตรา 259 หมายถึงอำนาจที่บัญญัติตั้งแต่มาตรา 271 ถึงมาตรา 323 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาใช้บังคับแก่วิธีการชั่วคราวที่ศาลสั่งด้วยรถยนต์ เช่น ผลการยึดทรัพย์ก็เป็นไปตามมาตรา 259 ประกอบด้วยมาตรา 305 (1) คือ จำเลยก่อให้เกิดการรอนหรือเปลี่ยนแปลงซึ่งสิทธิในทรัพย์ที่ถูกยึดภายหลังที่ได้ทำการยึดไว้จะชี้ยันแก่โจทก์หรือเจ้าพนักงานบังคับคดีหาได้ไม่ หรือในกรณีอายัดทรัพย์สินของจำเลยไว้ก่อนพิพากษาผลของการอายัดก็ในมาตรา 259 ประกอบด้วยมาตรา 314 (1) มาใช้บังคับ กล่าวคือเมื่อศาลสั่งอายัดเงินที่ลูกหนี้ของจำเลยส่งให้แก่จำเลยและส่งคำสั่งให้จำเลยทราบโดยชอบแล้วคำสั่งย่อมมีผลเมื่อส่งแล้ว ถ้าจำเลยรอนสิทธิเรียกร้องนั้นให้บุคคลภายนอก แม้โดยสุจริตและมีค่าตอบแทน การรอนนั้นชี้ยันโจทก์หรือเจ้าพนักงานบังคับคดีไม่ได้ 139

ดังที่เรียนถึงการขอคุ้มครองสิทธิและประโยชน์ของโจทก์เรื่องวิธีการชั่วคราวก่อนพิพากษาในกรณีธรรมดา ตามมาตรา 254 ก่อนมีคำสั่งอนุญาตต้องมีการไต่สวนก่อนมีคำสั่งของศาลทุกครั้ง แต่การไต่สวนพยานหลักฐานของโจทก์ไม่จำเป็นต้องเป็นวันที่ยื่นคำร้องขอคุ้มครองชั่วคราว จึงเป็นเหตุให้ไม่ทันต่อการเปลี่ยนแปลงแก้ไขหรือจำหน่ายจ่ายรอนตราสารหนี้ลักษณะตราสารเปลี่ยนมือของลูกหนี้ตามคำพิพากษา จึงเห็นควรศึกษาในเรื่องคำขอคุ้มครองชั่วคราวในเหตุฉุกเฉิน เพราะปกติศาลนัดไต่สวนคำร้องในวันที่ยื่นคำร้องและศาลอาจฟังเพียงคำแถลงของโจทก์แล้วสั่งอนุญาตก็ได้

139 พัทธน์ จักรางกูร, คำอธิบายกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง วิธีการชั่วคราวก่อนพิพากษา, หน้า 38-39.

พรเพชร วิชิตชลชัย, คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ลักษณะวิธีการชั่วคราวก่อนพิพากษา, หน้า 82-83.

2. คำขอในกรณีฉุกเฉิน

ในกรณีเหตุฉุกเฉิน 140 กฎหมายยังให้สิทธิโจทก์ในการมีคำขอในเหตุฉุกเฉิน เพื่อคุ้มครองประโยชน์ของโจทก์ในระหว่างพิจารณา วัตถุประสงค์ที่จะให้ศาลพิจารณาคำขอและ ตัดสินว่าเป็นการด่วนซึ่งโดยปกติ การขอคุ้มครองในเหตุฉุกเฉินศาลจะนัดตัดสินในวันยื่นคำร้อง ร่วมกับคำขอตามมาตรา 254 นั้นเอง

หลักเกณฑ์ในการพิจารณาคำขอในเหตุฉุกเฉิน

คำขอในเหตุฉุกเฉิน 141 กฎหมายกำหนดหลักเกณฑ์เพื่อให้ศาลใช้เป็นแนวทางในการพิจารณาคำขอแบ่งเป็น 2 ประการ คือ

ประการแรก คดีต้องมีเหตุฉุกเฉินซึ่งกฎหมายมิได้ให้ความหมายไว้ว่า กรณีอย่างใด เป็นกรณีฉุกเฉิน คงกล่าวแต่เพียงว่า "กรณีมีเหตุฉุกเฉิน" เท่านั้น พระนิติการณัประสม ได้ให้คำอธิบายว่า "กรณีที่มีเหตุเป็นการสมควรอย่างยิ่งที่ศาลจะพึงออกคำสั่งตามคำขอของ โจทก์โดยด่วน นั้นแหละเป็นกรณีที่มีเหตุฉุกเฉิน" 142 คือ ถ้ากรณีเป็นจริงตามที่โจทก์อ้างแล้ว จำเป็นหรือสมควรที่ศาลจะมีคำสั่งหรือออกหมายตามที่โจทก์ขอโดยไม่ชักช้า มิฉะนั้นจะ เกิดความเสียหายแก่โจทก์ได้

140 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 266

141 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 267

142 พัทธน์ จักรางกูร, คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ภาค 4 วิธีการชั่วคราวก่อนพิพากษาและการบังคับตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง, หน้า 266.

ประการที่สอง คำขอนั้นมีเหตุสมควรอันแท้จริง เหตุสมควรหมายถึง เหตุสมควรที่ทำให้ ความคุ้มครองประโยชน์ของโรคทักไว้เป็นการชั่วคราวซึ่งเป็นบทบัญญัติให้อยู่ในดุลพินิจของศาลที่ต้องพิจารณาเป็นเรื่อง ๆ ไป 143

เมื่อพิจารณาจากการไต่สวนจากคำแถลงของโรคทักหรือพยานหลักฐานที่โรคทักนำมาสืบ หรือที่ศาลได้เรียกมาสืบเองแล้วเห็นว่า ไม่เข้าหลักเกณฑ์ 2 ประการข้างต้น ศาลก็จะมีคำสั่ง ให้อัยกษาขอซึ่งตามมาตรา 267 วรรคแรก บัญญัติให้มีผลว่าคำสั่งนั้นเป็นที่สุด หมายความว่า จะ อุตธรณ์ฎีกาต่อไปไม่ได้ 144 คำขอย่อมตกไปทั้ง 2 คำขอ คือ คำขอคุ้มครองชั่วคราวและคำขอ ในเหตุฉุกเฉิน

อย่างไรก็ตาม การที่ศาลยกคำขอในเหตุฉุกเฉิน ตามมาตรา 267 วรรคท้าย ย่อม ไม่ตัดสิทธิโรคทักผู้ขอที่จะ เสนอคำขอเช่นเดียวกันนั้นต่อศาลตามมาตรา 254 ได้อีก

ในกรณีที่ศาลมีคำสั่งอนุญาตตามคำขอของโรคทัก จำเลยย่อมมีสิทธิอุทธรณ์ได้ทันที 145 เพราะไม่มีกฎหมายบัญญัติให้เป็นที่สุด 146 หรือดำเนินการตามมาตรา 267 วรรคสอง ซึ่งจำเลย อาจยื่นคำขอของโรคทักให้ศาลยกเลิกคำสั่งหรือหมายนั้นเสียและให้นำบทบัญญัติแห่งวรรคก่อนมาใช้ บังคับโรคทักอนุโลม หมายความว่า ให้ศาลพิจารณาคำขอเป็นการด่วนโรคทักจะฟังคำแถลงจากจำเลย

143 พรเพชร วิชิตชลชัย, คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ลักษณะ วิธีการชั่วคราวก่อนพิพากษา, หน้า 88.

144 คำสั่งศาลฎีกาที่ 1101/2531, คำพิพากษาฎีกาที่ 407/2519 และ 2728/2526

145 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 228 (2)

146 คำสั่งศาลฎีกาที่ 2944/2535

หรือพยานหลักฐานจากจำเลยหรือศาลได้เรียกมาสืบ นอกจากนี้คำขอของจำเลยเป็นคำขอฝ่ายเดียวโดยได้รับอนุญาตจากศาล เมื่อจำเลยขอให้ศาลไต่สวนคำร้องทันทีและศาลก็ได้ทำการไต่สวนและมีคำสั่งยกเลิก คำสั่งคุ้มครองในวันนี้ จึงถือว่าศาลอนุญาตให้จำเลยทำเป็นคำขอฝ่ายเดียวได้ การที่ศาลชั้นต้นไม่ส่งสำเนาคำร้องของจำเลยให้โจทก์และไม่ให้โอกาสโจทก์คัดค้านคำร้องของจำเลย จึงชอบด้วยกฎหมายแล้ว¹⁴⁷ ซึ่งในทางปฏิบัติศาลมักจะส่งสำเนาให้โจทก์ก่อน¹⁴⁸ ถ้าศาลยกคำร้องของจำเลย ๆ ย่อมมีสิทธิอุทธรณ์คำสั่งดังกล่าวตามมาตรา 228 (2) แต่กรณีที่ศาลมีคำสั่งยกเลิกคำสั่งเดิม คำสั่งเช่นว่านี้ให้เป็นที่สิ้นสุด ตามมาตรา 267 วรรคสอง

ตามที่กล่าวแล้วว่า การพิจารณาคำขอในเหตุฉุกเฉินกฎหมายกำหนดให้อยู่ในดุลพินิจของศาลว่า คดีนั้นมีเหตุฉุกเฉินหรือไม่และวิธีการที่กำหนดนั้นหากจำเป็นต้องเสื่อมเสียแก่สิทธิของคู่ความในประเด็นแห่งคดีก็ให้เสื่อมเสียเท่าที่จำเป็น¹⁴⁹ ซึ่งเดิมกฎหมายใช้ถ้อยคำว่า "จะกำหนดโดยไม่ให้เสื่อมเสียแก่สิทธิของคู่ความในประเด็นแห่งคดีได้หรือไม่" ถ้อยคำค่อนข้างเคร่งครัดผู้ร่างกฎหมายคงได้พิจารณาแล้วจึงผ่อนคลายหลักเกณฑ์ดังบัญญัติมาตรา 268 ที่ใช้บังคับในปัจจุบันที่ส่วนใหญ่มักจะต้องมีผลกระทบให้เสื่อมเสียสิทธิของคู่ความไม่มากก็น้อย ศาลจึงควรระมัดระวังไม่ให้เสื่อมเสียเกินกว่าความจำเป็นแก่กรณี¹⁵⁰ โดยให้คำสั่งที่อนุญาตมีผลเช่นเดียวกับมาตรา 254 เช่น ทางไต่สวนไม่ได้ความว่าจำเลยกำลังจะทำการจำหน่ายจ่ายโอนทรัพย์สิน ก็ไม่มีเหตุที่จะยึดทรัพย์สินของจำเลยไว้ชั่วคราวเป็นการฉุกเฉินก่อนพิพากษา

147 ค.พิพากษาฎีกาที่ 61/2526

148 พรเพชร วิชิตชลชัย, คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ลักษณะวิธีการชั่วคราวก่อนพิพากษา, หน้า 90.

149 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 268

150 พรเพชร วิชิตชลชัย, คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ลักษณะวิธีการชั่วคราวก่อนพิพากษา, หน้า 94.

ผลของคำสั่งที่อนุญาตในเหตุฉุกเฉิน

คำสั่งศาลซึ่งอนุญาตตามคำขอในเหตุฉุกเฉิน¹⁵¹ มีผลบังคับเช่นเดียวกับมาตรา 254 กล่าวคือ ตามรายละเอียดตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 258 และมาตรา 258 ทวิ ซึ่งศาลจะสั่งให้โจทก์รอกการบังคับคดีไว้จนกว่าศาลจะได้วินิจฉัยชี้ขาดคำขอให้ยกเลิกหรือจนกว่าโจทก์จะได้วางประกันก็ได้ ดังมีรายการดังนี้

มาตรา 269 ให้นำมาตรา 258 และมาตรา 258 ทวิ ซึ่งเป็นบทบัญญัติว่าด้วยคำขอในกรณีธรรมดามาใช้บังคับแก่คำขอในเหตุฉุกเฉิน จะแยกพิจารณาผลบังคับตามมาตรา 258 ก่อน ดังนี้

(1) คำสั่งอนุญาตให้ยึดหรืออายัดทรัพย์สินของจำเลยก่อนพิพากษาตามมาตรา 254 (1) มีผลบังคับจำเลยได้ทันที แล้วแจ้งคำสั่งนั้นให้จำเลยทราบโดยไม่มีชักช้า แต่จะใช้บังคับบุคคลภายนอก ซึ่งพิสูจน์ว่าได้รับรอนโดยสุจริตและเสียค่าตอบแทนก่อนการแจ้งคำสั่งให้จำเลยทราบมิได้

(2) คำสั่งอนุญาตตามคำขอให้ห้ามชั่วคราวตามมาตรา 254 (2) มีผลบังคับจำเลยได้ทันที ถึงแม้ว่าจำเลยจะยังมิได้รับแจ้งคำสั่ง เช่นว่านั้นก็ตาม เว้นแต่ศาลจะได้พิเคราะห์พฤติการณ์แห่งคดีแล้ว เห็นสมควรให้คำสั่งนั้นมีผลบังคับเมื่อจำเลยได้รับแจ้งคำสั่ง เช่นว่านั้นแล้ว

(3) คำสั่งอนุญาตตามคำขอให้งด แก้ว หรือเพิกถอนการดำเนินทางทะเบียนที่เกี่ยวกับทรัพย์สินที่พิพาทหรือทรัพย์สินของจำเลยตามมาตรา 254 (3) มีผลใช้บังคับได้ทันที ถึงแม้ว่านายทะเบียน พนักงานเจ้าหน้าที่ หรือบุคคลอื่นผู้มีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายจะยังมิได้รับแจ้งคำสั่ง เช่นว่านั้นก็ตาม เว้นแต่ศาลจะได้พิเคราะห์พฤติการณ์แห่งคดีแล้ว เห็นสมควรให้คำสั่งมีผลบังคับเมื่อบุคคลดังกล่าวได้รับแจ้งคำสั่ง เช่นว่านั้นแล้ว

¹⁵¹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 269

(4) คำสั่งอนุญาตตามคำขอห้างด แก้วไข หรือเพิกถอนการดำเนินการทางทะเบียน ที่เกี่ยวกับการกระทำที่ถูกฟ้องร้องตามมาตรา 254 (3) มีผลใช้บังคับแก่นายทะเบียน พนักงานเจ้าหน้าที่ หรือบุคคลอื่นผู้มีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายต่อเมื่อบุคคลดังกล่าวได้รับแจ้งคำสั่งเช่นนั้นแล้ว

(5) หมายจับจำเลยที่ศาลได้ออกตามคำขอที่ได้ยื่นตามมาตรา 254 (4) ใช้บังคับได้ทั่วราชอาณาจักร การกักขังตามหมายจับเช่นนี้ ห้ามมิให้กระทำเกินหกเดือนนับแต่วันจับ

ผลบังคับของการฝ่าฝืนคำสั่งศาลที่สั่งอนุญาต คือ ตามมาตรา 258 ทวิ ดังนี้

(1) คำขอห้ามชั่วคราวตามมาตรา 254 (2) เมื่อคำขอมีผลใช้บังคับ การที่จำเลยได้ก่อให้ เกิด ร้อน หรือเปลี่ยนแปลงซึ่งสิทธิในทรัพย์สินที่พิพาทหรือทรัพย์สินของจำเลย ภายหลังที่คำสั่งของศาลที่ห้ามร้อน ขาย ยักย้าย หรือจำหน่าย หออาจชี้ยันแก่โจทก์หรือเจ้าพนักงานบังคับคดีได้ไม่ ถึงแม้ว่าราคาแห่งทรัพย์สินนั้นจะเกินกว่าจำนวนหนี้และค่าฤชาธรรมเนียมในการฟ้องร้องและการบังคับคดี และจำเลยได้จำหน่ายทรัพย์สินเพียงส่วนที่เกินจำนวนนั้นก็ตาม

(2) คำขอห้างด แก้วไข หรือเพิกถอนการดำเนินการทางทะเบียนตามมาตรา 254 (3) ที่เกี่ยวกับทรัพย์สินที่พิพาทหรือทรัพย์สินของจำเลยตามมาตรา 254 (3) การที่นายทะเบียน พนักงานเจ้าหน้าที่ หรือบุคคลอื่นผู้มีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายรับจดทะเบียน หรือแก้วไขเปลี่ยนแปลงทางทะเบียน หรือเพิกถอนการจดทะเบียนภายหลังที่คำสั่งของศาลมีผลใช้บังคับแล้ว หออาจชี้ยันแก่โจทก์หรือเจ้าพนักงานบังคับคดีได้ไม่ เว้นแต่ผู้รับร้อนจะพิสูจน์ได้ว่าได้รับร้อนโดยสุจริต และเสียค่าตอบแทนก่อนที่นายทะเบียน พนักงานเจ้าหน้าที่ หรือบุคคลอื่นผู้มีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมาย จะได้รับแจ้งคำสั่ง

(3) คำขอห้างด แก้วไข หรือเพิกถอนการดำเนินการทางทะเบียนตามมาตรา 254 (3) ที่เกี่ยวกับการกระทำที่ถูกฟ้องร้อง การที่นายทะเบียน พนักงานเจ้าหน้าที่ หรือบุคคลอื่นผู้มีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายรับจดทะเบียน หรือแก้วไขเปลี่ยนแปลงทางทะเบียน หรือเพิกถอนการจดทะเบียนภายหลังที่บุคคลดังกล่าวได้รับแจ้งคำสั่งของศาล ยังไม่มีผลใช้บังคับตามกฎหมาย ในระหว่างใช้วิธีการชั่วคราวก่อนพิพากษา

ศาลสั่งให้โรงทอการบังคับไว้จนกว่าศาลจะวินิจฉัยชี้ขาดคำขอให้ยกเลิกคำสั่งหรือจนกว่าโรงทอจะได้วางประกัน มาตรา 269 ตอนที่ ๒ บัญญัติว่า "อนึ่ง ศาลจะสั่งให้โรงทอการบังคับไว้จนกว่าศาลจะได้อินิจฉัยชี้ขาดคำขอให้ยกเลิกคำสั่งหรือจนกว่าโรงทอจะได้วางประกันก็ได้" เช่น ถ้ามีกรณีที่เราเลยขอให้ยกเลิกคำสั่ง หรือกรณีที่ศาลสั่งให้โรงทอวางประกัน ศาลก็มีอำนาจที่จะสั่งให้โรงทอการบังคับไว้ชั่วคราวจนกว่าศาลจะได้อินิจฉัยชี้ขาดคำขอให้ยกเลิกคำสั่งตามมาตรา 267 วรรคสอง หรือจนกว่าโรงทอจะได้วางประกันค่าสินไหมทดแทนตามมาตรา 263 ก็ได้ 152

การที่มีการแก้ไขกฎหมายใหม่ในมาตรา 269 เมื่อพิจารณามาตรา 258 และมาตรา 258 ทวิ ที่มาตรา 269 ให้นำมาใช้ เห็นว่า คำสั่งในเหตุฉุกเฉินกับคำสั่งธรรมดาตามมาตรา 254 มีผลบังคับเหมือนกัน เช่น คำสั่งให้ยึดหรืออายัดห้ามรถยนต์โดยสาร เป็นต้น จึงทำให้การขอใช้สิทธิในเหตุฉุกเฉินลดน้อยลงถ้าไม่ใช้เรื่องฉุกเฉินจริง ๆ

บทบัญญัติที่กล่าวมาทั้ง 4 มาตรา คือ มาตรา 266, 267, 268 และ 269 เป็นบทบัญญัติพิเศษว่าด้วยวิธีพิจารณาและชี้ขาดคำขอคุ้มครองชั่วคราวของโรงทอในกรณีฉุกเฉิน ดังนั้นจะไปบังคับกับคำขออื่น นอกจากมาตรา 254 ไม่ได้ เว้นแต่จะมีกฎหมายกำหนดไว้โดยชัดแจ้ง 153

152 พัทธน์ จักรางกูร, คำอธิบายกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง วิธีการชั่วคราวก่อนพิพากษา, หน้า 56-58.

153 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 270

ผลของคำสั่งคุ้มครองชั่วคราวเมื่อมีคำพิพากษาชี้ขาดคดี

ตามปกติคำสั่งกำหนดวิธีการชั่วคราวในระหว่างพิจารณาย่อมมีผลแต่ในระหว่างพิจารณา เมื่อศาลได้มีคำพิพากษาหรือคำสั่งวินิจฉัยชี้ขาดคดีคดี คำสั่งนั้นย่อมหมดไป โดยหลักแล้ว เมื่อศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งวินิจฉัยชี้ขาดคดีคดีและมีคำสั่งเกี่ยวกับวิธีการชั่วคราวเป็นประการใดก็ย่อมเป็นไปตามคำพิพากษาหรือคำสั่งในเรื่องดังกล่าว แต่ถ้ามามีคำพิพากษาของศาลหรือคำสั่งชี้ขาดคดีคดีมิได้กล่าวถึงวิธีการชั่วคราวที่ศาลได้สั่งไว้ในระหว่างพิจารณา¹⁵⁴ ผลของคำสั่งคุ้มครองชั่วคราวที่ศาลสั่งไว้จะมีผลซึ่งแยกได้ดังนี้

ก. คำพิพากษาหรือคำสั่งชี้ขาดคดีคดี "กล่าวถึง" วิธีการชั่วคราวที่ศาลได้สั่งไว้ ก็เป็นไปตามนั้น เช่น ศาลชั้นต้นพิพากษายกฟ้องและสั่งให้ถอนการยึดทรัพย์ชั่วคราว (ฎีกาที่ 444/2490)

ข. คำพิพากษาหรือคำสั่งชี้ขาดคดีคดี "ไม่กล่าวถึง" วิธีการชั่วคราวที่ศาลได้สั่งไว้ ก็มีผลตามที่มาตรา 260 บัญญัติไว้ คือ

1. ศาลตัดสินจำเลย เป็นฝ่ายชนะคดีได้เต็มตามข้อหาหรือบางส่วน ข้อนี้แก้ไขข้อความให้คลุมถึงกรณีจำเลยชนะคดีได้เต็มตามข้อหาและกรณีจำเลยชนะคดีบางส่วน เพื่อให้ชัดเจนว่า กรณีที่จำเลยเป็นฝ่ายชนะนั้น อาจเป็นการชนะคดีได้เต็มตามข้อหาหรือชนะคดีบางส่วนก็ได้ และถ้าชนะบางส่วน คำสั่งของศาลเกี่ยวกับวิธีการชั่วคราวในส่วนที่จำเลยชนะคดีก็ควรรายกเลิกไปเช่นกัน

ตามมาตรา 260 (1) เมื่อจำเลยชนะคดี คำสั่งศาลเกี่ยวกับวิธีการชั่วคราวในส่วนที่จำเลยชนะคดี ให้ถือว่า เป็นอันยกเลิกเมื่อพ้นกำหนด 7 วันนับแต่วันที่ศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่ง

¹⁵⁴ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 260

ข้อยกเว้นให้คำสั่งศาลเกี่ยวกับวิธีการชั่วคราวมีผลใช้บังคับต่อไป เนื่องจากการที่บัญญัติให้คำสั่งศาลเกี่ยวกับวิธีการชั่วคราวยกเลิกไปนั้น ทำให้โจทก์ต้องยื่นคำขอให้ศาลมีคำสั่งเกี่ยวกับวิธีการชั่วคราวดังกล่าวในกรณีที่โจทก์อุทธรณ์และมีพฤติการณ์ที่จำเลยอาจกระทำให้โจทก์ได้รับความเสียหาย หรือไม่ได้รับชำระหนี้ หากโจทก์ชนะคดีในชั้นที่สุด รวมทั้งโจทก์ต้องเสียค่าธรรมเนียมในการถอนการยึดทรัพย์สินครั้งแรกที่ถูกยกเลิกไป จึงควรรักษาสิทธิโจทก์ยื่นคำขอให้ศาลมีคำสั่งให้วิธีการชั่วคราวมีผลใช้บังคับต่อไปในระหว่างที่จะใช้สิทธิอุทธรณ์หรือฎีกาได้

มาตรา 260 (1) กำหนดข้อยกเว้นให้คำสั่งศาลเกี่ยวกับวิธีการชั่วคราวมีผลใช้บังคับต่อไปได้ในกรณีที่ศาลเห็นสมควรตามคำขอของโจทก์ที่แสดงความประสงค์ว่าจะอุทธรณ์หรือฎีกาคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้น มีหลักเกณฑ์ดังนี้

1. โจทก์ยื่นคำขอฝ่ายเดียวต่อศาลชั้นต้นภายในกำหนด 7 วันนับแต่วันที่ศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่ง
2. คำขอนั้นต้องแสดงว่าตนประสงค์จะยื่นอุทธรณ์หรือฎีกาคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้น
3. มีเหตุอันสมควรที่ศาลจะมีคำสั่งให้วิธีการชั่วคราวนั้นยังคงมีผลใช้บังคับต่อไป

ผลของคำสั่งศาล แยกเป็น 2 กรณี คือ

- (1) ศาลชั้นต้นมีคำสั่งให้ยกคำขอของโจทก์ คำสั่งของศาลให้เป็นที่สุด
- (2) ศาลชั้นต้นมีคำสั่งให้วิธีการชั่วคราวยังคงมีผลใช้บังคับต่อไป คำสั่งของศาลชั้นต้นให้มีผลใช้บังคับต่อไป จนกว่าจะครบกำหนดยื่นอุทธรณ์หรือฎีกาหรือศาลมีคำสั่งถึงที่สุดไม่รับอุทธรณ์หรือฎีกา แล้วแต่กรณี เมื่อมีการอุทธรณ์หรือฎีกาแล้ว คำสั่งของศาลชั้นต้นให้มีผลใช้บังคับต่อไปจนกว่าศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาจะมีคำสั่งเป็นอย่างอื่น

2. ศาลตัดสินให้โจทก์เป็นฝ่ายชนะ มาตรา 260 (2) บัญญัติว่า คำสั่งของศาลเกี่ยวกับวิธีการชั่วคราวยังคงมีผลใช้บังคับต่อไปเท่าที่จำเป็นเพื่อปฏิบัติตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง คือ คำสั่งนั้นยังคงมีผลต่อไป

ข้อสังเกต มาตรา 260 (2) ตัดข้อความว่า "แต่ถ้าโจทก์มิได้ขอหมายบังคับคดีภายในกำหนดสิบห้าวันนับแต่สิ้นระยะเวลาที่กำหนดไว้บังคับคดีเพื่อปฏิบัติตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง ให้ถือว่าคำสั่งนั้นเป็นอันยกเลิกเมื่อสิ้นระยะเวลาเช่นว่านั้น" ออก เนื่องจากในกรณีที่ไม่มีการออกคำสั่งบังคับคดี เพราะเหตุที่จำเลยไม่ไปฟังคำพิพากษา กำหนดเวลาบังคับคดีให้โจทก์ต้องไปขอหมายบังคับคดีก็ไม่อาจนำมาใช้ได้ ถึงแม้เมื่อโจทก์ได้ขอหมายบังคับคดีแล้ว โจทก์ก็มีเวลาในการร้องขอให้บังคับคดีได้ถึง 10 ปีตามมาตรา 271 นอกจากนี้การคงข้อความดังกล่าวไว้ หากโจทก์หลงลืมไม่ไปขอหมายบังคับคดีภายในกำหนดเวลา วิธีการชั่วคราวก็เป็นอันยกเลิก ซึ่งจะต้องมีการถอนการยึด และต้องเสียค่าธรรมเนียมยึดแล้วไม่มีการขาย ซึ่งค่าธรรมเนียมในส่วนนี้ในที่สุดโจทก์ก็ต้องเป็นผู้ชำระ จึงสมควรตัดข้อความดังกล่าวออก 155

สิทธิของจำเลยขอให้เพิกถอนคำสั่งคุ้มครองชั่วคราว

เมื่อมีคำสั่งไว้เป็นการชั่วคราวเพื่อคุ้มครองประโยชน์ของโจทก์แล้ว จำเลยย่อมได้รับความเดือดร้อนจากวิธีการคุ้มครองชั่วคราวดังกล่าว กฎหมายจึงกำหนดทางแก้ของฝ่ายจำเลยที่จะร้องขอให้เพิกถอนคำสั่ง 156 นอกจากนี้ยังทำให้สิทธิบุคคลภายนอกในการร้องขอในลักษณะเดียวกันด้วยในกรณีคำสั่งศาลไปกระทบถึงสิทธิของบุคคลภายนอก มาตรา 261 เป็นบทบัญญัติว่าด้วยการขอต่อศาลให้ถอนหมาย เพิกถอนคำสั่ง หรือแก้ไขเปลี่ยนแปลงคำสั่ง หมายยึด หรือหมายอายัด ซึ่งออกตามคำสั่งดังกล่าว โดยกำหนดให้บุคคลภายนอกยื่นคำขอได้ด้วย เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพของคำขอตามมาตรา 254 ที่แก้ไขใหม่ รวมทั้งให้ตามมาตรา 288 หรือมาตรา 213 มาใช้บังคับในกรณีที่บุคคลภายนอกร้องขอให้ปล่อยทรัพย์สินที่ยึดหรือคัดค้านคำสั่งอายัด

155 พินิจ จักรางกูร, คำอธิบายกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง วิธีการชั่วคราวก่อนพิพากษา, หน้า 40-41.

156 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 261

กรณีของจำเลย เมื่อจำเลยได้รับหมายยึด หมายอายัด หรือคำสั่งชั่วคราว หรือจะ
ต้องเสียหายเพราะหมายยึด หมายอายัด หรือคำสั่งดังกล่าว จำเลยมีทางเลือก 2 ประการ คือ

ประการแรก ได้แก่ การใช้สิทธิอุทธรณ์ฎีกาคำสั่งตาม มาตรา 228 (2) มาตรา 247
ประการที่สอง ได้แก่ การขอให้เพิกถอนวิธีการชั่วคราวก่อนพิพากษาตามมาตรา 261

การเลือกใช้สิทธิอุทธรณ์ฎีกาคำสั่งนั้น ควรจะอุทธรณ์ฎีกาในข้อกฎหมาย เพราะศาล
ฟังข้อเท็จจริงตามที่โจทก์นำมาเป็นส่วนตามมาตรา 255 ศาลจึงมีคำสั่งอนุญาต ส่วนจำเลยไม่มี
ข้อเท็จจริงเสนอให้ศาลทราบเหตุใดจึงไม่สมควรอนุญาต เช่น อุทธรณ์ว่าคดีโจทก์ไม่มีพยาน
หลักฐาน เนื่องจากสัญญาฎีกาไม่ปิดอากรแสตมป์ ถ้าไม่มีข้อกฎหมาย จำเลยควรขอให้เพิกถอนคำสั่ง
เพราะถ้าศาลยกคำขอของจำเลย จำเลยอาจอุทธรณ์ฎีกาต่อไปได้ตามมาตรา 228 (2), 247
ตอนนี้จำเลยมีข้อเท็จจริงตามที่จำเลยนำเสนอต่อศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาแล้ว การใช้สิทธิ
อุทธรณ์และการใช้สิทธิขอให้เพิกถอนวิธีการชั่วคราว จำเลยจะเลือกปฏิบัติประการใดก็ได้ 157
ส่วนบุคคลภายนอกนั้นคงใช้สิทธิอุทธรณ์ฎีกาไม่ได้ คงต้องใช้สิทธิตามมาตรา 261 นี้ 158

จำเลยจะใช้สิทธิทั้งสองประการ คือ อุทธรณ์คำสั่งศาลที่อนุญาตตามคำขอของโจทก์
และในขณะเดียวกันหรือหลังจากอุทธรณ์แล้วมายื่นคำขอตามมาตรา 261 ปัญหานี้มีความเห็น
เป็นสองฝ่าย ฝ่ายหนึ่งเห็นว่า น่าจะทำได้เพียงประการเดียวเท่านั้น เพราะการอุทธรณ์คำสั่ง
กับการขอให้เพิกถอนเป็นคนละทางกัน อีกฝ่ายหนึ่งเห็นว่า น่าจะทำได้ทั้งสองประการ เพราะ
มาตรา 261 ไม่ได้บัญญัติห้ามไว้เช่นการขอให้พิจารณาร่างตามมาตรา 207 (3) ทั้งในการ
อุทธรณ์ก็มีเงื่อนไขและวิธีการที่จะต้องปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยอุทธรณ์ ส่วนการขอให้เพิกถอน

157 คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 562/2490

158 พรเพชร วิชิตชลชัย, คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ลักษณะ
วิธีการชั่วคราวก่อนพิพากษา, หน้า 113.

ตามมาตรา 261 นั้น เป็นเรื่องให้อำนาจศาลมีคำสั่ง เมื่อเห็นว่าวิธีการที่กำหนดไปนั้นไม่มีเหตุเพียงพอหรือมีเหตุอันสมควรที่จะเปลี่ยนแปลงแก้ไขคำสั่งนั้น

ลักษณะคำขอ มาตรา 261 ใช้คำว่า "คำขอ" แต่ตามระเบียบราชการฝ่ายตุลาการฉบับที่ 3 ข้อ 1 (จ) วางระเบียบว่า "คำขอ" ดังกล่าวต้องทำเป็น "คำร้อง"

ไม่ใช่คำขอฝ่ายเดียว มาตรา 261 ใช้ว่า "อาจมีคำขอ" มิได้ระบุว่าเป็น "คำขอฝ่ายเดียว" ดังเช่น มาตรา 254 จึงอยู่ในบังคับของมาตรา 21 (2) ดังนั้น เมื่อจำเลยยื่นคำขอต่อศาล ศาลต้องส่งสำเนาคำขอของจำเลยให้แก่โจทก์ เพื่อให้โจทก์มีโอกาสดัดค้านคำขอของจำเลย และศาลต้องไต่สวนคำขอของจำเลยและคำคัดค้านโจทก์ ถ้าหากมี ปกติศาลจะส่งคำขอของจำเลยว่า "สำเนาให้โจทก์นี้ไต่สวน หากโจทก์มีข้อคัดค้านอย่างไรให้ยื่นก่อนวันนัด 3 วัน" 159

การขอให้เพิกถอนวิธีการชั่วคราวก่อนพิพากษา มาตรา 261 เป็นบทบัญญัติเพื่อประโยชน์ของจำเลย และที่แก้ไขใหม่ได้เพิ่มำให้บุคคลภายนอกมีสิทธิขอด้วย ที่เพิ่มำให้บุคคลภายนอกมีสิทธิยื่นคำขอเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพแห่งคำขอตามมาตรา 254 ซึ่งอาจมีการขอให้บังคับบุคคลภายนอกได้ มาตรา 261 เป็นทางแก้ไขของจำเลยและบุคคลภายนอกที่จะขอให้ศาลเพิกถอนคำสั่งของศาล ซึ่งมีข้อพิจารณา ดังนี้

1. จำเลยหรือบุคคลภายนอกขอให้เพิกถอนวิธีการชั่วคราวก่อนพิพากษา
2. จำเลยขอให้ถอดหมายจับหรือกักขังชั่วคราว
3. ศาลเปลี่ยนแปลงแก้ไขวิธีการชั่วคราวก่อนพิพากษา

159 พิทัศน์ จักรราษฎร์, คำอธิบายกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง วิธีการชั่วคราวก่อนพิพากษา, หน้า 43.

1. จำเลยหรือบุคคลภายนอกขอให้เพิกถอนวิธีการชั่วคราวก่อนพิพากษา

มาตรา 261 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า "จำเลยหรือบุคคลภายนอกซึ่งได้รับหมายยึดหมายอายัด หรือคำสั่ง ตามมาตรา 254 (1) (2) หรือ (3) หรือจะต้องเสียหายเพราะหมายยึด หมายอายัด หรือคำสั่งดังกล่าว อาจมีคำขอต่อศาลให้ถอนหมาย เพิกถอนคำสั่ง หรือแก้ไขเปลี่ยนแปลงคำสั่ง หมายยึด หรือหมายอายัด ซึ่งออกตามคำสั่งดังกล่าวได้ แต่จำบุคคลภายนอกเช่นว่านั้นขอให้ปล่อยทรัพย์สินที่ยึดหรือค้ำค้ำคำสั่งอายัด ำนั้นมาตรา 288 หรือมาตรา 312 แล้ว แต่กรณีมาซึ่งบังคับโดยอนุโลม" มาตรา 261 จึงเป็นเรื่องของมาตรา 254 (1) (2) และ (3)

ตัวอย่างคำขอตามมาตรา 261 วรรคหนึ่ง

กรณียึดทรัพย์ ศาลมีคำสั่งให้ยึดสินค้าในร้านของจำเลยไว้ชั่วคราวก่อนพิพากษาดำเนินการของโจทก์ ซึ่งอ้างว่าจำเลยกำลังจะยกย้ายสินค้านั้น เพื่อนำไปขายต่อ จำเลยอาจยื่นคำขอต่อศาลขอให้ถอนการยึดสินค้านั้น โดยอ้างว่าถูกฟ้องเรียกเงินจำนวนน้อย จำเลยมีหลักทรัพย์อื่นเพียงพอที่จะชำระหนี้ จำเลยดำเนินการค้าตามปกติ มิได้มีทำที่จำหน่ายรายวันสินค้าเพื่อนำไปขายต่อ

กรณีอายัดทรัพย์ ศาลออกหมายอายัดทรัพย์ชั่วคราวมิให้ลูกหนี้จำเลยจ่ายเงินให้แก่จำเลย แต่ให้จ่ายให้แก่เจ้าพนักงานบังคับคดี จำเลยอาจยื่นคำขอต่อศาลว่า จำเลยได้โอนสิทธิเรียกร้องนี้ไปให้บุคคลภายนอกก่อนที่โจทก์ฟ้องคดีนี้

กรณีคำสั่งห้ามชั่วคราว ศาลมีคำสั่งห้ามไม่ให้จำเลยปิดทางเดิน จำเลยอาจยื่นคำขอต่อศาลว่า โจทก์มีทางเข้าทางอื่นอยู่แล้ว ไม่มีความจำเป็นต้องมาเปิดระหว่างพิจารณาคดี

กรณีห้ามดำเนินการทางทะเบียน ศาลมีคำสั่งห้ามจำเลยไม่ให้ทำนิติกรรมจดทะเบียนซื้อขายทรัพย์สินที่พิพาท จำเลยและบุคคลภายนอกอาจยื่นคำขอต่อศาลว่า จำเลยและบุคคลภายนอกได้จดทะเบียนซื้อขายเกี่ยวกับทรัพย์สินที่พิพาทก่อนที่ศาลจะมีคำสั่งห้าม

กรณีบุคคลภายนอกขอให้ปล่อยทรัพย์สินที่ยึดหรือค้ำคานคำสั่งอายัด มาตรา 261
วรรคหนึ่ง ตอนท้าย บัญญัติว่า "แต่ถ้าบุคคลภายนอกเช่นว่านั้นขอให้ปล่อยทรัพย์สินที่ยึดหรือค้ำ
คานคำสั่งอายัดให้ตามมาตรา 288 หรือมาตรา 312 แล้วแต่กรณี มาใช้บังคับโดยอนุโลม" ทั้งนี้
เพื่อให้รับกับบทบัญญัติมาตรา 288 และมาตรา 312

2. จำเลยขอให้ถอนหมายจับหรือกักขังชั่วคราว

มาตรา 261 วรรคสอง บัญญัติว่า "จำเลยซึ่งถูกศาลออกคำสั่งจับกุมตาม
มาตรา 254 (4) อาจมีคำขอต่อศาลให้เพิกถอนคำสั่ง ถอนหมาย หรือให้ปล่อยตัวไปโดยไม่มี
เงื่อนไขหรือให้ปล่อยตัวไปชั่วคราว โดยมีหลักประกันตามจำนวนที่ศาลเห็นสมควรหรือไม่ก็ได้"
มาตรา 261 วรรคสอง เป็นเรื่องของมาตรา 254 (4) อันเป็นกรณีที่ทำให้จับกุมและกักขัง
จำเลยไว้ชั่วคราวตามมาตรา 254 (4) จำเลยอาจยื่นคำขอต่อศาล เพื่อขอให้ปล่อยตัวไปโดย
ไม่มีเงื่อนไข หรือให้ปล่อยตัวไปชั่วคราวโดยไม่มีประกันตัวตามจำนวนที่ศาลเห็นสมควร

3. ศาลเปลี่ยนแปลงแก้ไขวิธีการชั่วคราวก่อนพิพากษา

มาตรา 261 วรรคสาม บัญญัติว่า "ถ้าปรากฏว่าวิธีการที่กำหนดไว้ตามมาตรา
254 นั้น ไม่มีเหตุเพียงพอหรือมีเหตุสมควรประการอื่น ศาลจะมีคำสั่งอนุญาตตามคำขอหรือมี
คำสั่งอื่นใดตามที่เห็นสมควร เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมก็ได้" มาตรา 261 วรรคสาม
กำหนดถึงกรณีที่ศาลจะเปลี่ยนแปลงแก้ไขวิธีการชั่วคราวก่อนพิพากษา คือ เมื่อศาลได้รับคำขอ
ของจำเลยได้ส่งสำเนาให้โจทก์ และทำการไต่สวนแล้ว ก็พิจารณาเหตุผลที่ได้จากการไต่สวน
ดังนี้

(1) ถ้าปรากฏว่าวิธีการที่กำหนดไว้ในมาตรา 254 นั้น ไม่มีเหตุเพียงพอหรือ
มีเหตุอันสมควรประการอื่น เช่น เห็นว่าจำเลยไม่ได้ยกย้ายทรัพย์สิน หรือมิได้หลีกเลี่ยงใน
การบังคับคดี เพราะจำเลยมีหลักทรัพย์ดี หรือเห็นว่าคำสั่งห้ามปิดทางเดินกว้างเกินไป ควรจะ
เปลี่ยนแปลงเป็นห้ามเพียงครึ่งหนึ่ง

(2) ศาลอนุญาตตามคำขอ หรือมีคำสั่งอื่นใดตามที่เห็นสมควร เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม 160

ผู้ขอวางเงินหรือหาประกัน มาตรา 261 วรรคสาม ตอนท้าย บัญญัติว่า "ทั้งนี้ศาลจะกำหนดให้ผู้ขอวางเงินต่อศาลหรือหาประกันมาให้ตามจำนวนและภายในระยะเวลาที่เห็นสมควรหรือจะกำหนดเงื่อนไขใด ๆ ตามที่เห็นสมควรก็ได้ แต่ในกรณีที่เป็นการฟ้องเรียกเงินห้ามไม่ให้ศาลเรียกประกันเกินกว่าจำนวนเงินที่ฟ้องรวมทั้งค่าฤชาธรรมเนียม" เช่น ในกรณียึดสินค้าของจำเลยไว้ชั่วคราวก่อนพิพากษา ศาลอาจสั่งให้เพิกถอนการยึด ถ้าจำเลยหาประกันมาให้เป็นที่พอใจของศาลภายในกำหนด 7 วัน คือ ประกันสินค้าของจำเลยที่ปล่อยไป จำเลยอาจนำเงินสด หลักทรัพย์ หรือบุคคลเป็นประกัน แด่วงเงินที่เป็นประกันนั้น ต้องไม่เกินกว่าจำนวนเงินที่ฟ้องรวมทั้งค่าฤชาธรรมเนียม 161

ข้อพิจารณาเกี่ยวกับมาตรา 261

1. การบรรยายคำขอตามมาตรา 261 ที่ขอให้เพิกถอนวิธีการชั่วคราวก่อนพิพากษา ต้องแสดงเหตุที่จะขอให้เพิกถอนหรือแก้ไข ไม่จำกัดด้านว่าพยานหลักฐานที่โจทก์นำสืบมาพอที่จะออกคำสั่งเช่นนั้น 162

2. ค่าธรรมเนียมเจ้าพนักงานบังคับคดี การที่จำเลยขอให้เพิกถอนวิธีการชั่วคราวก่อนพิพากษาและศาลมีคำสั่งให้เพิกถอนวิธีการชั่วคราวที่สั่งไว้นั้นเป็นเรื่องที่ศาลอนุญาตให้เพิกถอน

160 เรื่องเดียวกัน, หน้า 43-45.

161 เรื่องเดียวกัน.

162 คำพิพากษาฎีกาที่ 1638/2506 และ 2574/2519

ส่วนค่าธรรมเนียมเจ้าพนักงานบังคับคดีนั้น เจ้าพนักงานบังคับคดีได้ดำเนินการไปแล้ว โจทก์ยังมี
หน้าที่ต้องเสียอยู่ 163

3. ศาลที่จะยื่นคำขอ มาตรา 261 ไม่ได้กำหนดศาลที่จะยื่นคำขอ เช่นมาตรา
262 วรรคสาม เนื่องจากเป็นกรณีที่ยื่นคำขอ เพราะไม่มีเหตุเพียงพอหรือมีเหตุอันสมควรที่จะ
เปลี่ยนแปลงแก้ไขวิธีการคุ้มครองชั่วคราวนั้นในทันทีทันใดแตกต่างกับมาตรา 262 อันเป็นกรณี
ที่ข้อเท็จจริงหรือพฤติการณ์ที่ศาลอาศัยเป็นหลักได้เปลี่ยนแปลงในภายหลัง ไม่ใช่กรณีที่ขอยก
เลิกงานทันทีทันใด ดังนั้น ศาลที่จะยื่นคำขอตามมาตรา 261 ได้แก่ ศาลที่ออกหมายยึด หมาย
อายัด หรือคำสั่งใด ๆ เพื่อให้มีผลยกเลิกวิธีการคุ้มครองชั่วคราวนั้นได้โดยพลัน

4. การอุทธรณ์ฎีกาคำสั่งศาล คำสั่งของศาลตามมาตรา 261 ไม่ว่าจะเป็นคำสั่ง
อนุญาตตามคำขอของจำเลย หรือให้ยกคำขอของจำเลย เป็นคำสั่งอันเกี่ยวข้องกับคำขอเพื่อ
คุ้มครองประโยชน์ของคู่ความในระหว่างพิจารณาตามมาตรา 228 (2) คู่ความจึงอาจยื่นอุทธรณ์
ฎีกาได้ตามมาตรา 228 (2) และ 247 และอุทธรณ์ฎีกาได้ทั้งในข้อเท็จจริงและข้อกฎหมาย 164

การแก้ไขหรือยกเลิกคำสั่งเมื่อข้อเท็จจริงหรือพฤติการณ์เปลี่ยนไป

นอกจากจำเลยจะขอให้สิทธิตามมาตรา 261 ข้างต้นแล้ว หากภายหลังต่อมาใน
ระหว่างพิจารณาปรากฏว่า ข้อเท็จจริงหรือพฤติการณ์ที่ศาลอาศัยเป็นหลักในการมีคำสั่งอนุญาต
วิธีการชั่วคราวได้เปลี่ยนแปลงไป จำเลยก็อาจร้องขอต่อศาลให้แก้ไขคำสั่งหรือยกเลิกวิธีการ
เช่นว่านั้นหรือศาลพิจารณาสั่งเองตามมที่เห็นสมควรตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย 165

163 คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1577/2509 และ 1688/2512

164 พิพจน์ จักรร่างกูร, คำอธิบายกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง วิธีการชั่วคราว
ก่อนคำพิพากษา, หน้า 46.

165 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 262

หลักเกณฑ์ในการที่ศาลจะมีคำสั่งแก้ไขหรือยกเลิกวิธีการชั่วคราวที่สั่งอนุญาตไว้
ตามมาตรา 262 คือ

1. ข้อเท็จจริงหรือเหตุการณ์เปลี่ยนแปลงไป คือ ภายหลังจากที่ศาลมีคำสั่งแล้ว
ข้อเท็จจริงหรือเหตุการณ์ต่าง ๆ ตามมาตรา 255 ที่ศาลอาศัยเป็นหลักในการออกคำสั่งอนุญาต
นั้น ได้เปลี่ยนแปลงไปในระหว่างพิจารณา เช่น โจทก์ฟ้องว่าจำเลยปลูกเรือนรูก้ำเข้าไปใน
ที่ดินของโจทก์ยาว 30 เมตร กว้าง 10 เมตร โจทก์ขอให้ห้ามชั่วคราว ต่อมาทำแผนที่พิพาท
ปรากฏว่าเขตที่จำเลยรูก้ำยาว 10 เมตร กว้าง 10 เมตร ศาลอาจมีคำสั่งแก้ไขเปลี่ยนแปลง
โดยห้ามเพียงยาว 10 เมตร กว้าง 10 เมตร
2. ศาลเห็นสมควรแก้ไขหรือยกเลิก เมื่อศาลเห็นสมควรเอง หรือเมื่อจำเลยหรือ
บุคคลภายนอกตามมาตรา 261 มีคำขอขึ้นมา มาตรา 262 วรรคหนึ่งตอนท้าย บัญญัติว่า "
ศาลที่คดีนั้นอยู่ในระหว่างพิจารณาจะมีคำสั่งแก้ไขหรือยกเลิกวิธีการเช่นว่านั้นเสียได้"
3. ศาลที่ยื่นคำขอ มาตรา 262 วรรคสอง นำข้อความตอบท้ายของมาตรา 254
มาบัญญัติไว้ ดังนั้น ศาลที่ยื่นคำขอและมีคำสั่งเปลี่ยนแปลงแก้ไข วิธีการชั่วคราวแยกดังนี้
 - (1) คดีอยู่ในระหว่างพิจารณาของศาลชั้นต้น ยื่นคำขอต่อศาลชั้นต้นและศาลชั้น
ต้นมีอำนาจสั่งคำขอนั้น
 - (2) คดีอยู่ในระหว่างพิจารณาของศาลอุทธรณ์
 - (ก) ส่วนเวลาที่อุทธรณ์ยังไม่ส่งศาลอุทธรณ์ ยื่นคำขอต่อศาลชั้นต้น และ
ศาลชั้นต้นมีอำนาจสั่งคำขอนั้น
 - (ข) ส่วนเวลาที่อุทธรณ์ส่งไปยังศาลอุทธรณ์ ยื่นคำขอต่อศาลอุทธรณ์ และ
ศาลอุทธรณ์มีอำนาจสั่งคำขอนั้น
 - (3) คดีอยู่ในระหว่างพิจารณาของศาลฎีกา
 - (ก) ส่วนเวลาที่ฎีกายังไม่ส่งศาลฎีกา ยื่นคำขอต่อศาลชั้นต้นและศาลชั้น
ต้นมีอำนาจสั่งคำขอนั้น

(ข) ส่วนเวลาที่ฎีกาส่งไปยังศาลฎีกา ยื่นคำขอต่อศาลฎีกาและศาลฎีกามีอำนาจสั่งค้ำขอนั้น 166

มาตรา 262 แตกต่างจากมาตรา 261 ในประการที่ว่า ศาลเห็นสมควรสั่งเอง เมื่อมีข้อเท็จจริงปรากฏต่อศาล แต่มาตรา 261 ต้องมีคำขอของจำเลยยื่นมาก่อน

อย่างไรก็ตาม คำร้องขอตามมาตรา 262 มีคำขอฝ่ายเดียว ดังนั้นศาลจะต้องส่งสำเนาคำขอของจำเลยให้โจทก์และสอบโจทก์ก่อนว่าจะคัดค้านหรือไม่ประการใด

กรณีโจทก์ใช้คำลั่นโทษทดแทนที่จำเลย

การที่ศาลมีคำสั่งอนุญาตตามคำขอของโจทก์ให้ยึดอายัดทรัพย์สินของจำเลยหรือคำสั่งห้ามชั่วคราวหรือกรณีอื่น ๆ ตามมาตรา 254 อาจก่อให้เกิดความเสียหายที่กล่าวไว้แล้วข้างต้นกับจำเลยได้ กฎหมายจึงให้สิทธิจำเลยที่จะมีคำขอให้ศาลมีคำสั่งให้โจทก์ชดเชยคำลั่นโทษทดแทนแก่ตน 167 ดังจะกล่าวต่อไป

เนื่องจากมาตรา 263 เดิมมิได้บัญญัติว่าการที่จำเลยขอให้โจทก์ชดเชยคำลั่นโทษทดแทนจะต้องดำเนินการอย่างไร กล่าวคือ จะต้องยื่นคำร้องเข้ามาในคดีเดิม หรือต้องฟ้องเป็นคดีใหม่ มาตรา 263 จึงกำหนดหลักเกณฑ์การดำเนินการในเรื่องดังกล่าวให้ชัดเจน ระบุว่า "จำเลยยื่นคำขอเข้ามาในคดีเดิม และถือว่าเป็นสาขาของคดีเดิม จึงแก้ไขเพิ่มเติมวรรคหนึ่งว่า "จำเลยซึ่งต้องถูกบังคับโดยวิธีการนั้นอาจยื่นคำขอต่อศาลชั้นต้นภายในสามสิบวันนับแต่วันที่มีคำพิพากษาของศาลที่มีคำสั่งตามวิธีการชั่วคราวนั้น ขอให้มีการชดเชยคำลั่นโทษทดแทนแก่ตนได้ในกรณีดังต่อไปนี้"

166 พัทธน์ จักรางกูร, คำอธิบายกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง วิธีการชั่วคราวก่อนพิพากษา, หน้า 46-48.

167 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 263

มาตรา 263 จึงมีข้อพิจารณา ดังนี้

ก. โจทก์ไม่มีสิทธิเรียกร้อง คือ กรณีตามมาตรา 263 (1) ซึ่งมีหลักเกณฑ์ดังนี้

(1) ศาลตัดสินให้โจทก์แพ้คดี หมายถึง ศาลพิพากษายกฟ้องโจทก์ไม่ใช้
โจทก์ถอนฟ้อง ยอมความ หรือจำหน่ายคดี

(2) ศาลมีคำสั่งโดยมีความเห็นหลงไปว่าสิทธิเรียกร้องของผู้ขอมีมูล โดย
ความคิดหรือเลินเล่อของผู้ขอ หมายความว่า การที่ศาลสั่งอนุญาตตามคำขอของโจทก์นั้น โดย
ศาลมีความเห็นหลงไปว่าสิทธิเรียกร้องของผู้ขอมีมูล ซึ่งความจริงไม่มีเหตุอันสมควรที่โจทก์จะ
ขอ และการที่ศาลมีความเห็นหลงไปเช่นนั้น เนื่องจากความคิดหรือเลินเล่อของโจทก์ เช่น
ขอให้ยึดหรืออายัดทรัพย์สินก่อนพิพากษา โจทก์นั้นสืบว่า จำเลยมีหนี้สินมาก และมีทรัพย์สินเฉพาะ
เท่าที่โจทก์ขอให้ยึดหรืออายัดเท่านั้น ศาลพิจารณาแล้วเห็นสมควรสั่งให้ยึดหรืออายัดทรัพย์สิน
ของจำเลย ความจริงปรากฏว่าจำเลยไม่มีหนี้สินมาก และจำเลยมีทรัพย์สินอื่นอีก

(3) จำเลยได้รับความเสียหายจากคำสั่งศาลนั้น ข้อนี้มาตรา 263 ไม่ได้
บัญญัติไว้ แต่การที่จำเลยจะได้รับคำสั่งในหมวดแทน จำเลยต้องได้รับความเสียหาย และความ
เสียหายนั้นเป็นผลโดยตรงจากคำสั่งดังกล่าว

ข. โจทก์ไม่มีเหตุเพียงพอที่จะขอให้ศาลออกคำสั่ง คือ กรณีตามมาตรา 263 (2)
ซึ่งมีหลักเกณฑ์ดังนี้

(1) ไม่ว่าคดีนั้นศาลจะตัดสินให้โจทก์ชนะหรือแพ้คดี แตกต่างกับมาตรา 263

(1) ซึ่งต้องเป็นกรณีที่ศาลตัดสินให้โจทก์แพ้คดีเท่านั้น

(2) ศาลมีคำสั่งโดยมีความเห็นหลงไปว่าวิธีการเช่นว่านี้มีเหตุผลเพียงพอ
โดยความคิดหรือเลินเล่อของผู้ขอ ตามมาตรา 263 (2) ศาลมีความเห็นหลงใน "วิธีการ"
ตามมาตรา 254 ว่ามี "เหตุผลเพียงพอ" แตกต่างจากมาตรา 263 (1) ซึ่งศาลมีความเห็น
หลงไปว่า "สิทธิเรียกร้อง" ของผู้ขอมีมูล ส่วนการที่ศาลมีความเห็นหลงไปเช่นนั้น เนื่องจาก

ความคิดหรือเส้นเลือดของโจทก์เช่นเดียวกัน เช่น โจทก์ฟ้องจำเลยให้ชำระหนี้เงินกู้ และขอให้ยึดทรัพย์สินของจำเลยก่อนพิพากษา โจทก์นำพยานมาสืบว่า จำเลยกำลังจะย้ายและจำหน่ายทรัพย์สินซึ่งไม่เป็นความจริง ศาลหลงเชื่อว่าจำเลยกำลังจะย้ายและจำหน่ายทรัพย์สินจริง จึงอนุญาตให้ยึดทรัพย์สินของจำเลย ต่อมาปรากฏว่าไม่เป็นความจริงตามที่โจทก์นำสืบ ความจริงคนข้างร้านขนย้ายและจำหน่ายทรัพย์สิน โจทก์ไม่สืบสวนให้ดี ดังนี้ ไม่ว่าโจทก์ชนะหรือแพ้คดี จำเลยเรียกค่าสินไหมทดแทนได้

(3) จำเลยได้รับความเสียหายจากคำสั่งศาลนั้น เช่นเดียวกับกรณีตามมาตรา 263 (1)

การเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน

มาตรา 263 วรรคสาม เป็นเรื่องการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน มาตรา 263 วรรคสาม เป็นบทบัญญัติที่เพิ่มขึ้นใหม่ เพื่อกำหนดหลักเกณฑ์ในการพิจารณาและสั่งค่าชดเชยให้ศาลที่มีคำสั่งอนุญาตตามคำขอในวิธีการชั่วคราว เป็นศาลที่มีอำนาจพิจารณาและสั่งค่าชดเชย ซึ่งจะเท่ากับการพิจารณาในเรื่องค่าสินไหมทดแทนเป็นไปอย่างรวดเร็วยิ่งขึ้น เพราะการพิสูจน์ความคิดหรือเส้นเลือดของโจทก์จะปรากฏอยู่ในส่วนการไต่สวนคำขอคุ้มครองชั่วคราวอยู่แล้ว และสอดคล้องกับมาตรา 257 ซึ่งบัญญัติให้ศาลที่พิจารณาคำขอคุ้มครองชั่วคราวมีอำนาจสั่งให้โจทก์นำเงินหรือหาประกันมาวางต่อศาลเพื่อเป็นประกันสำหรับค่าสินไหมทดแทนที่จำเลยอาจได้รับ และเพื่อกำหนดสภาพบังคับในกรณีที่โจทก์ไม่ปฏิบัติตามคำสั่งศาล

การเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนมีข้อพิจารณา ดังนี้

1. ผู้มีสิทธิขอ คือ จำเลยซึ่งต้องถูกบังคับโดยวิธีการชั่วคราวนั้น ในกรณีนี้คำขอให้โจทก์ชดเชยค่าสินไหมทดแทนต้องบรรยายและนำสืบให้เข้าหลักเกณฑ์ตามมาตรา 263 (1) และ (2) (เทียบฎีกาที่ 488/2488, ที่ 1216/2517)
2. ศาลที่จะยื่นคำขอ คือ ศาลชั้นต้นซึ่งคำสั่งอนุญาตตามคำขอในวิธีการชั่วคราว

3. กำหนดเวลายื่นคำขอ ภายในสามสิบวันนับแต่วันที่มลาพิพากษาของศาลที่มีคำสั่งตามวิธีการชั่วคราวนั้น

4. คำสั่งศาล เมื่อได้รับคำขอแล้ว ศาลมีอำนาจสั่งให้แยกการพิจารณาเป็นสำนวนต่างหากจากคดีเดิม และเมื่อศาลทำการไต่สวนแล้วเห็นว่าคำขอนั้นรับฟังได้ ก็ให้มีคำสั่งให้โจทก์ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่จำเลยตามจำนวนที่ศาลเห็นสมควร

กรณีศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาเป็นศาลที่มีคำสั่งตามวิธีการชั่วคราว เมื่อศาลชั้นต้นทำการไต่สวนแล้ว ให้ส่งสำนวนให้ศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกา แล้วแต่กรณี เป็นผู้สั่งคำขอนั้น

คำสั่งของศาลชั้นต้นหรือศาลอุทธรณ์ในกรณีนี้ คือ ตามวรรคสอง มาตรา 263 วรรคท้าย บัญญัติว่า "ให้อุทธรณ์หรือฎีกาได้ตามบทบัญญัติว่าด้วยการอุทธรณ์หรือฎีกา"

5. สภาพบังคับในกรณีที่โจทก์ไม่ชดใช้ค่าสินไหมทดแทน เมื่อศาลมีคำสั่งให้โจทก์ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่จำเลย โจทก์ไม่ปฏิบัติตามคำสั่งศาล ศาลมีอำนาจบังคับโจทก์เสมือนหนึ่งว่าเป็นลูกหนี้ตามคทาพิพากษา

ข้อยกเว้นในกรณีใช้ค่าสินไหมทดแทนตามมาตรา 263 (1) ให้บังคับบังคับคดีไว้จนกว่าศาลจะมีคทาพิพากษาถึงที่สุดให้โจทก์แพ้คดี เนื่องจากในกรณีตามมาตรา 263 (1) เป็นกรณีที่ศาลตัดสินให้โจทก์แพ้คดี จึงต้องถือผลของคทาพิพากษาถึงที่สุดให้โจทก์แพ้คดี 168

ในกรณีที่ศาลอนุญาตคำขอยึดหรืออายัดทรัพย์สินของลูกหนี้หรือจำเลยระหว่างพิจารณาคดีในเหตุฉุกเฉิน สำหรับการบังคับคดีตราสารหนี้ของลูกหนี้ตามหัวข้อในการทวงหนี้ซึ่งบางกรณีมีความจำเป็นเพื่อที่จะค้นสถานที่ใด ๆ อันเป็นของลูกหนี้โดยอาศัยอำนาจเจ้าพนักงานบังคับคดีตามกฎหมาย จึงขอกล่าวในเรื่องการค้นของเจ้าพนักงานบังคับคดี เพราะตราสารหนี้มีลักษณะ เปลี่ยนมือกันได้อย่างรวดเร็ว

168 พิพนธ์ จักรางกูร, คำอธิบายกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง วิธีการชั่วคราวก่อนพิพากษา, หน้า 48-51.

การค้ำของเจ้าพนักงานบังคับคดี

การขอให้บังคับคดีตราสารหนี้ลักษณะตราสารเปลี่ยนมือของลูกหนี้ หรือจำเลยในขณะ คดีอยู่ระหว่างพิจารณาซึ่งตราสารมีลักษณะที่สามารถเคลื่อนย้ายหรือจำหน่ายจ่ายโอนได้อย่างรวดเร็ว ลูกหนี้หรือจำเลยอาจนำตราสารเปลี่ยนมือประเภทตั๋วเงินไว้ที่ภูมิลำเนาของตนเอง หรือ ตราสารหนี้ลักษณะ เปลี่ยนมือประเภทหลักทรัพย์ ซึ่งนำไปฝากไว้กับตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยโดยบริษัท ศูนย์รับฝากหลักทรัพย์ (ประเทศไทย) จำกัด ผู้เป็นนายทะเบียนตราสารหรือ หลักทรัพย์ซึ่งการยึดหรืออายัดตราสารหนี้ดังกล่าวควรต้องกระทำอย่างเร่งด่วนในกรณีตราสาร หนี้ลักษณะ เปลี่ยนมืออยู่ที่ภูมิลำเนาหรือสถานที่ใด ๆ อันเป็นของลูกหนี้หรือจำเลย แม้การบังคับ คดีจะดำเนินการในเวลากลางคืนหรือในวันหยุดราชการ เมื่อมีเหตุฉุกเฉินโดยอาศัยการค้ำของ เจ้าพนักงานบังคับคดีตามอำนาจที่มีอยู่ในกฎหมาย¹⁶⁹ แยกได้เป็น 2 กรณีคือ

1. วิธีดำเนินการบังคับคดี
2. วันและเวลาในการบังคับคดี

1. วิธีดำเนินการบังคับคดี

เจ้าพนักงานบังคับคดีย่อมมีอำนาจเท่าที่มีความจำเป็นเพื่อที่จะค้นสถานที่ใด ๆ อันเป็นของลูกหนี้หรือจำเลยได้ปกครองอยู่ เช่น บ้าน ที่อยู่ หรือร้านค้าขาย ทั้งมีอำนาจที่จะยึด และตรวจสอบ บัญชีหรือแผ่นกระดาษและกระดาษการใด ๆ ตามสมควรเพื่อเปิดสถานที่หรือบ้านที่ อยู่หรือโรงเรือนดังกล่าว รวมทั้งตู้รับรษณีย์ ตู้หรือที่เก็บของอื่น ๆ ถ้ามีผู้ขัดขวางเจ้าพนักงาน บังคับคดีชอบที่จะร้องขอความช่วยเหลือจากเจ้าพนักงานตำรวจเพื่อดำเนินการบังคับคดีจนได้¹⁷⁰

¹⁶⁹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 279

¹⁷⁰ ประพนธ์ ศาตะมาน, คำบรรยายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ภาค 4,

เป็นวิธีดำเนินการตามกฎหมายต่อไป เนื่องจากคำสั่งศาลที่อนุญาตยึดอายัดทรัพย์สินของลูกหนี้หรือเจ้าเลยในเหตุฉุกเฉินเพื่อยึดตราสารหนี้ลักษณะ เปลี่ยนมือ

2. วันและเวลาในการบังคับคดี

ในการบังคับคดี เจ้าพนักงานบังคับคดีจะดำเนินการบังคับคดีในระหว่างพระอาทิตย์ขึ้นและพระอาทิตย์ตกในวันทำงานปกติ เว้นแต่ในกรณีที่มีเหตุฉุกเฉินตามที่กล่าวข้างต้นรอดำเนินการรับอนุญาตจากศาลในการพิจารณาจากคำสั่งของเจ้าหนี้หรือโจทก์ตามมาตรา 267 วรรคแรก¹⁷¹ ในการบังคับคดีเวลากลางคืนหรือในวันหยุดราชการ

ฉะนั้น เมื่อกฎหมายให้สิทธิเจ้าหนี้หรือโจทก์ในการขอให้เจ้าพนักงานบังคับคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 279 ดำเนินการตามมติเจ้าเป็นเพื่อค้นบ้านของลูกหนี้หรือเจ้าเลยเพื่อพบและยึดตราสารหนี้ลักษณะ เปลี่ยนมือซึ่งเป็นของลูกหนี้หรือเจ้าเลย เพื่อให้การบังคับคดีมีผลสมบูรณ์ กล่าวคือ เมื่อยึดตราสารมาแล้วจึงถือเป็นผู้ทรงตราสารตามกฎหมายเพื่อป้องกันการจำหน่ายจ่ายรอนซึ่งมีลักษณะที่เร็วมากให้กับบุคคลภายนอก เมื่อเจ้าหนี้หรือโจทก์ชนะคดีในที่สุดก็จักได้ดำเนินการบังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่งชี้ขาดตัดสินคดีตามมาตรา 260 ต่อไป

สำหรับตราสารหนี้ลักษณะ เปลี่ยนมือประเภทหลักทรัพย์ซึ่งเป็นสิ่งหาปริมาณทรัพย์ไม่มีรูปร่างซึ่งมีนายทะเบียนหลักทรัพย์ เมื่อพบตราสารหนี้หรือหลักทรัพย์ที่ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยก็ทำการยึดตามคำสั่งศาล ตามมาตรา 254 (1) ประกอบมาตรา 258 ทั้งนี้ในกรณีที่มีเหตุฉุกเฉินตามที่ได้กล่าวแล้วซึ่งตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ภาค 4 ลักษณะ 1 วิธีการชั่วคราวก่อนพิพากษา หมวด 2 คำขอในเหตุฉุกเฉิน มาตรา 269 ให้นำบทบัญญัติมาตรา 258 และมาตรา 258 ทวิ มาใช้บังคับ

¹⁷¹ เรื่องเดียวกัน

หากให้การบังคับคดีในระหว่างพิจารณาคดีชั่วคราวก่อนพิพากษามีผลสมบูรณ์ยิ่งขึ้น เจ้าหนี้หรือโจทก์ควรขอให้ศาลมีคำสั่งให้นายทะเบียน พนักงานเจ้าหน้าที่ หรือบุคคลอื่นผู้มีอำนาจตามกฎหมาย คือ นายทะเบียนหลักทรัพย์หรือตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยหรือ พนักงานเจ้าหน้าที่ของสถาบันการเงินในกรณีตราสารหนี้ลักษณะตั๋วเงินหรือบุคคลที่มีอำนาจตามกฎหมายให้ระงับการจดทะเบียน การแก้ไขเปลี่ยนแปลงทางทะเบียนหรือเพิกถอนการจดทะเบียนที่เกี่ยวกับตราสารหนี้ของลูกหนี้หรือจำเลยจนกว่าคดีจะถึงที่สุดและให้บุคคลดังกล่าวบันทึกคำสั่งของศาลไว้ในทะเบียน ตามมาตรา 254 (3) และมาตรา 257 วรรค 4 ซึ่งถือเป็นการอำยัดสิทธิเรียกร้องมีผลใช้บังคับได้ทันที แม้บุคคลดังกล่าวยังมิได้รับแจ้งคำสั่งศาลเช่นว่านั้นก็ตาม และหากมีการฝ่าฝืนก่อให้เกิดการโอนเปลี่ยนแปลงหรือแก้ไขตราสารหนี้ลักษณะเปลี่ยนแปลงของลูกหนี้หรือจำเลยแล้วก็หาอาจายืนยันเจ้าหนี้หรือโจทก์หรือเจ้าพนักงานบังคับคดีได้ไม่ ตามมาตรา 258 วรรค 3 และมาตรา 258 ทวิ วรรค 2 เว้นแต่การโอนโดยสุจริตและเสียค่าตอบแทนก่อนการแจ้งคำสั่งซึ่งจะขอสืบถามบทที่ 4 ถึงปัญหาและข้อขัดข้องในการบังคับคดีตราสารหนี้ต่อไป

ดังที่ผู้เขียนกล่าวมา เพื่อให้การบังคับคดีตราสารหนี้ของลูกหนี้หรือจำเลยมีผลบังคับอย่างจริงจังในการคุ้มครองสิทธิหรือประโยชน์ของเจ้าหนี้หรือโจทก์เมื่อคำพิพากษาให้ชนะคดีในที่สุด

ในบางกรณีหากการค้นเพื่อยึดตราสารได้ทรัพย์ที่ลูกหนี้หรือจำเลยครอบครองในฐานะผู้ทรงไม่ครบถ้วน ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งให้สิทธิเจ้าหนี้หรือโจทก์ที่จะขอให้ไต่สวนลูกหนี้หรือบุคคลอื่นที่อยู่ในฐานะอันเป็นประโยชน์มาในการไต่สวนเพื่อบังคับคดีเข้ากับตราสารต่อไป

ขอให้ไต่สวนลูกหนี้หรือบุคคลอื่น

การบังคับชำระหนี้ตามวิธีการชั่วคราวก่อนพิพากษาหรือคำพิพากษาดังกล่าว คือ การเอาทรัพย์สินหรือตราสารของลูกหนี้ตามคำพิพากษามา เพื่อดำเนินการตามกฎหมาย เพื่อให้บรรลุผลตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาล ซึ่งตามธรรมดาเป็นหน้าที่ของเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาโดย

ตรงที่จะสืบเสาะค้นหาทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาว่าอยู่ที่ใดเพื่อที่จะยึดทรัพย์สินหรือจะสืบว่าลูกหนี้มีสิทธิเรียกร้องทรัพย์สินอะไรจากใครเพื่อจะได้อายัดทรัพย์สินนั้น แต่บางกรณีก็ไม่ง่ายนักที่จะทราบหรือสืบเสาะได้ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง 172 จึงกำหนดวิธีการให้เจ้าหนี้ตามคำพิพากษามีทางสืบเสาะโดยร้องขอต่อศาลทำการไต่สวน ดังจะกล่าวต่อไป

ตามมาตรา 277 เป็นบทบัญญัติให้อำนาจเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาขอให้ศาลไต่สวนลูกหนี้หรือผู้อื่นถึงทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาว่า ลูกหนี้ตามคำพิพากษามีทรัพย์สินหรือมีสิทธิเรียกร้องอะไรบ้างและอยู่ที่ใดซึ่งบทบัญญัตินี้ดังกล่าวเป็นเรื่องที่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาเชื่อว่าลูกหนี้ตามคำพิพากษามีทรัพย์สินที่จะต้องถูกบังคับมากกว่าที่ตนทราบ อาจขอให้ทำการไต่สวนและออกหมายเรียกลูกหนี้ตามคำพิพากษาหรือบุคคลอื่นที่เชื่อว่าอยู่ในฐานะที่จะให้ด้วยคำอันเป็นประโยชน์มาในการไต่สวน 173 การร้องขอดังกล่าวจึงควรเป็นกรณีที่เจ้าหนี้เชื่อว่าลูกหนี้ตามคำพิพากษามีทรัพย์สินมากกว่าที่เจ้าหนีทราบ โดยมีเหตุผลสนับสนุน ฉะนั้นเจ้าหนี้ควรจะต้องอ้างเหตุดังกล่าวที่ทราบดีเห็นว่าเจ้าหนี้เชื่อเช่นนั้นตามคำร้องและมีความเป็นประการใดที่ต้องร้องต่อศาล อันทราบดีศาลเห็นว่าคำร้องของเจ้าหนีไม่มีเหตุผลควรที่จะทำการไต่สวนและออกหมายเรียกลูกหนี้หรือบุคคลอื่นที่อยู่ในฐานะให้ด้วยคำที่เป็นประโยชน์เกี่ยวกับทรัพย์สินของลูกหนี้หรือเป็นผู้ครอบครองทรัพย์สินของลูกหนี้แต่หากคำร้องมิได้เจาะจงระบุชื่อ นามสกุล บุคคลที่ขอให้ศาลหมายเรียกมา เพียงแต่ระบุฐานะของบุคคลที่ขอให้เรียก เช่น ผู้รับโอน เจ้าหน้าที่ธนาคารแห่งประเทศไทยหรือเจ้าหน้าที่กระทรวงการคลัง ศาลจึงไม่ทราบได้ว่าบุคคลที่ขอให้ศาลหมายเรียกมานั้นเป็นใครและเกี่ยวข้องกับจำเลยอย่างไร เพื่อศาลจะได้พิจารณาถึงเหตุผลว่าบุคคลดังกล่าวจะสามารถให้ด้วยคำที่เป็นประโยชน์จริงหรือไม่ มิฉะนั้นแล้วจะเป็นว่า เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาหรือโจทก์จะขอให้หมายเรียกบุคคลใดมาให้ด้วยคำก็ได้โดยไม่มีขอบเขตซึ่งจะไม่มี การสิ้นสุดยุติได้เป็นการก่อความเดือดร้อนแก่บุคคลอื่นโดยใช่เหตุ ไม่ต้องด้วยเจตนารมณ์แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา

172 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 277

173 คำพิพากษาฎีกาที่ 2214/2525

277 174 ซึ่งการสืบเสาะค้นหาทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาหรือค้นหาว่า ลูกหนี้มีสิทธิเรียกร้องทรัพย์สินจากใครก็เป็นหน้าที่ของเจ้าหนี้ตามคำพิพากษา 175

สำหรับหลักทรัพย์หรือตราสาร ตามคำพิพากษาฎีกาที่ 6083/2539 ซึ่งศาลวินิจฉัยว่า แม้ทางทะเบียนหลักทรัพย์จะมีชื่อจำเลยหรือลูกหนี้ตามคำพิพากษา เมื่อลูกหนี้ได้ขายหลักทรัพย์หรือตราสารดังกล่าวและได้มีการขายตามคำสั่งให้ขายแล้ว แต่ผู้ซื้อไม่ประสงค์จะลงทะเบียนการโอนก็ตาม หลักทรัพย์หรือตราสารก็ไม่ใช่เป็นกรรมสิทธิ์ของลูกหนี้อีกต่อไป *

หากโจทก์หรือเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาร้องขอต่อศาลให้ทำการไต่สวนและออกหมายเรียกลูกหนี้ตามคำพิพากษาหรือบุคคลภายนอก คือ ตัวแทนหรือนายหน้าหรือนายทะเบียนหลักทรัพย์นั้น ประการแรก ผู้ซื้อหรือผู้ขายหลักทรัพย์หรือตราสารในแต่ละวันมิได้มีเพียงรายเดียว ประการที่สอง การซื้อขายดังกล่าวไม่มีการเปลี่ยนแปลงทางทะเบียนหลักทรัพย์ และประการสุดท้าย การซื้อขายเป็นระบบการส่งคำสั่งซื้อและคำสั่งขายทางคอมพิวเตอร์ ซึ่งหากโจทก์หรือเจ้าหนี้ตามคำพิพากษา ขออำนาจศาลตามมาตรา 277 ถ้าจำเลยหรือลูกหนี้ตามคำพิพากษา บุคคลอื่นเบิกความต่อศาลเรื่องทรัพย์สินหลักทรัพย์หรือตราสารว่าไม่มีทรัพย์สินอะไรเลย คำตอบคือ ยังไม่มีอะไรที่จะบังคับคดีได้ในขณะนั้น

174 คำพิพากษาฎีกาที่ 1847/2531

175 ดูเชิงอรรถที่ 2 และ 3

* เทียบเคียงตราสารทุน

หากลูกหนี้หรือบุคคลอื่นเบิกความต่อศาลเรื่องดังกล่าวไม่เป็นความจริง น่าจะมีความผิดอาญาฐานเบิกความเท็จ 176 ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 177 177 เพราะมีองค์ประกอบความผิดในส่วนการกระทำ คือ เบิกความเท็จในข้อสำคัญในการพิจารณาคดีต่อศาลจะเป็นการสอบสวนหรือไต่สวนก็ตามก็เป็นการเบิกความในการพิจารณาทั้งสิ้น และในทางแพ่งก็ยังไม่มียุติการของลูกหนี้หรือจำเลยที่จะบังคับคดีได้ต่อไป

ในความเห็นของผู้เขียน การร้องขอให้ศาลทำการไต่สวนและออกหมายเรียกลูกหนี้หรือจำเลยในคดีเป็นการร้องขอเมื่อคดีมีคำพิพากษาและคดีอยู่ระหว่างการบังคับคดี ซึ่งไม่ตรงกับวัตถุประสงค์ในกรณีคดีมีเหตุฉุกเฉินที่จะขอให้ศาลพิจารณาคำขอเป็นการด่วน ซึ่งโดยปกติศาลจะนัดไต่สวนในวันที่ยื่นคำร้องขอในกรณีคดีมีเหตุฉุกเฉิน ตามที่กล่าวไว้แล้วในวิธีการชั่วคราวก่อนพิพากษา ซึ่งการร้องขอตามมาตรา 277 ไม่มีกรณีอ้างเหตุฉุกเฉินตามมาตรา 255, 266 และ 267 ซึ่งให้ศาลพิจารณาคำขอเป็นการด่วนได้

อย่างไรก็ตาม การร้องขอให้ศาลทำการไต่สวนและออกหมายเรียก ตามมาตรา 277 มีประโยชน์ในการช่วยให้การบังคับคดีมีผลตามคำพิพากษาโดยไม่ต้องขอใช้วิธีการชั่วคราวก่อนพิพากษา

ลำดับต่อไปขอกล่าวถึงบุคลากรที่ดำเนินการบังคับคดี ขั้นตอนและวิธีการบังคับคดีทางแพ่งในประเทศไทย ประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศฝรั่งเศสเกี่ยวกับเรื่องตราสารหนี้ลักษณะ เปลี่ยนมือ

176 พิพัฒน์ จักรางกูร, คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ภาค 4 วิธีการชั่วคราวก่อนพิพากษาและการบังคับตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง, หน้า 497.

177 ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 177

บุคลากรที่ดำเนินการบังคับคดีทางแพ่งในประเทศไทย

ตามกฎหมายไทยผู้ที่ทำการบังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาล คือ เจ้าพนักงานบังคับคดี (Executing Officer) หรือพนักงานอื่นผู้มีอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ให้อยู่ในอันที่จะปฏิบัติตามวิธีการที่บัญญัติไว้ในภาค 4 แห่งประมวลกฎหมายนี้เพื่อคุ้มครองสิทธิของคู่ความในระหว่างการพิจารณาหรือเพื่อบังคับตามคำพิพากษา 178 เจ้าพนักงานบังคับคดีจึงเป็นเพียงเจ้าพนักงานของศาลซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของศาลในการบังคับคดี ไม่มีอำนาจที่จะเข้ามาเป็นผู้มีส่วนได้เสียหรือเป็นคู่ความในคดีไม่มีสิทธิอุทธรณ์ฎีกาคำสั่งศาล ในการตั้งผู้ใดเป็นเจ้าพนักงานบังคับคดีเป็นอำนาจของศาลโดยเฉพาะจะตั้งจำศาลหรือเจ้าพนักงานบังคับคดีของกรมบังคับคดีก็ได้ 179 อำนาจหน้าที่หลัก คือ ดำเนินการบังคับคดีโดยทั่ว ๆ ไปตามที่ศาลได้กำหนดไว้ในหมายบังคับคดี รับชำระหนี้หรือทรัพย์สินที่ถูกหนี้ตามคำพิพากษานำมาวางและออกใบรับพื้นฐานที่เป็นผู้แทนคู่ความในคดีตามคำพิพากษาการยึดหรืออายัดและยึดถือทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาและมีอำนาจที่จะเอาทรัพย์สิน เช่นว่าน้นขายทอดตลาด 180

การยึดถือทรัพย์สิน หมายถึง การเข้าควบคุมหรือครอบครองทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษา ซึ่งเจ้าพนักงานบังคับคดีจะระวังรักษาทรัพย์สินนั้นเองหรือตั้งให้ผู้ใดเป็นผู้รักษาทรัพย์สินนั้นได้ตามแต่เจ้าพนักงานบังคับคดีจะพิจารณาเห็นสมควรซึ่งการยึดอายัดทรัพย์สินต่าง ๆ เช่น เงินหรือเอกสารทั้งปวงที่ยึดมาต้องทำบันทึกและรักษาไว้วันที่ตลอดภัยพร้อมทั้งรายงานต่อศาลเป็นระยะ ๆ ไป

178 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 1 (4)

179 คำพิพากษาฎีกาที่ 234 และ 251/2506, 1085/2524, 3258/2525 และ 3524/2525

180 มารินช จรมาศ, คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ภาค 4 ว่าด้วยวิธีการชั่วคราวก่อนพิพากษาและการบังคับตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง, หน้า 1312-1314.

นอกจากนี้ เจ้าพนักงานบังคับคดียังมีอำนาจและหน้าที่ในการค้นหาสถานที่ใด ๆ อันเป็นของลูกหนี้ตามคำพิพากษารวมทั้งผู้รับภัย ผู้หรือที่เก็บของอื่น ๆ เพื่อประโยชน์ในการค้นหาทรัพย์สินและเอกสารต่าง ๆ ของลูกหนี้ตามคำพิพากษา ตามที่ได้กล่าวแล้วในเรื่องการค้นหาของเจ้าพนักงานบังคับคดีที่กฎหมายให้อำนาจไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 279

แต่เจ้าพนักงานอาจต้องรับผิดชอบส่วนตัวให้ค่าใช้จ่ายค่าสินไหมทดแทนให้แก่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษา 181 ซึ่งทำให้เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาได้รับความเสียหาย ดังนี้

1. โดยปราศจากความระมัดระวัง เช่น เจ้าพนักงานบังคับคดีลืมวันนัดในการไปยึดทรัพย์ของลูกหนี้เป็นเหตุให้ลูกหนี้นำทรัพย์สินไปจำหน่ายหมดเป็นต้น
2. โดยสมรู้เป็นใจกับลูกหนี้ตามคำพิพากษาหรือบุคคล ซึ่งเป็นเจ้าของทรัพย์ เช่น เพื่อช่วยเหลือลูกหนี้หรือยึดทรัพย์ที่ลูกหนี้ตามคำพิพากษาโอนไปยังบุคคลภายนอกโดยการฉ้อฉลซึ่งทำให้เจ้าหนี้เสียเปรียบเจ้าพนักงานบังคับคดีทราบดี แต่ไม่ยึดเพื่อช่วยเหลือบุคคลภายนอก
3. เพิกเฉยไม่กระทำการโดยเร็วตามสมควร เช่น เจ้าพนักงานทราบว่าจะโอนทรัพย์สินให้บุคคลภายนอกก็เพิกเฉยไม่รีบดำเนินการยึดทรัพย์โดยเร็ว การเพิกเฉยต่างจากข้อ 1 ตรงที่ข้อ 1 เป็นเรื่องปราศจากความระมัดระวัง แต่ข้อ 3 เป็นเรื่องตั้งใจจะไม่ไปยึด เป็นต้น

แต่ถ้าเป็นเรื่องยึดทรัพย์ผิดเพราะเจ้าหนี้ตามคำพิพากษานำชื่อหรือนายยึดทรัพย์ของคนอื่นหรือยึดทรัพย์เกินความจำเป็นซึ่งทำให้ลูกหนี้ตามคำพิพากษาหรือบุคคลภายนอกเสียหายแล้ว ความรับผิดชอบอยู่กับเจ้าหนี้ตามคำพิพากษา 182 เว้นแต่ในกรณีที่เจ้าพนักงานบังคับคดีได้ทำการฝ่าฝืนต่อบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

181 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 283

182 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 284

วิธีการคือ เจ้าหนี้ตามค้ำพิพากษาร้องต่อศาลแสดงเหตุที่เจ้าพนักงานบังคับคดีต้องรับผิดชอบเพราะทำให้เสียหายเพราะเหตุใดและขอให้ศาลสั่งให้เจ้าพนักงานบังคับคดีชดเชยค่าสินไหมทดแทน ศาลจะทำการไต่สวน 2 ฝ่าย ถ้าพอใจคำร้องของเจ้าหนี้ตามค้ำพิพากษาว่าเป็นความจริง ศาลก็จะสั่งตามคำขอแต่ไม่เกินกว่าจำนวนเงินตามค้ำพิพากษา เจ้าพนักงานบังคับคดีย่อมอุทธรณ์ฎีกาตามกฎหมายลักษณะอุทธรณ์ฎีกาได้แน่นอน เพราะเป็นเรื่องที่ศาลสั่งให้รับผิดชอบเป็นส่วนตัว 183

กรณีดังกล่าวหากเจ้าพนักงานบังคับคดีมีความสงสัยในทรัพย์สินที่ระบุชื่อผู้เป็นเจ้าของหรือทรัพย์สินที่มีทะเบียนว่าไม่ใช่ชื่อจำเลย แต่ผู้ขายหรือเจ้าหนี้ตามค้ำพิพากษาชี้ให้ยึดอ้างว่าผู้มีชื่อไว้แทนลูกหนี้ตามค้ำพิพากษา เจ้าพนักงานบังคับคดีอาจยื่นคำร้องต่อศาลให้กำหนดการใด ๆ เพื่อมิให้ตนต้องรับผิดชอบในค่าทดแทนดังกล่าว เมื่อศาลสั่งอนุญาตหากเกิดความเสียหายก็เอาผิดกับเจ้าพนักงานบังคับคดีไม่ได้

ขั้นตอนและวิธีการบังคับคดีทางแพ่งในประเทศไทย

สำหรับขั้นตอนและวิธีการ 184 ในประเทศไทยเกี่ยวกับการบังคับคดีทางแพ่งตามแนวความคิดว่า เพื่อบังคับชำระหนี้เอาจากทรัพย์สินของลูกหนี้ตามค้ำพิพากษาขั้นตอนการปฏิบัติงานมี 2 ประการ คือ

183 ประพนธ์ ศาตะมาน, คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ภาค 4, หน้า 189-192.

184 กรมบังคับคดี, วิธีปฏิบัติราชการ กรมบังคับคดีกระทรวงยุติธรรม 2529 (กรุงเทพมหานคร : บริษัท ศรีสัมบัติการพิมพ์ จำกัด, 2530), หน้า 8-23.

1. การยึดทรัพย์สิน
2. การอายัดทรัพย์สิน

เมื่อเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาประสงค์จะบังคับคดี เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาต้องร้องขอต่อศาลที่มีคำพิพากษาดังเจ้าหน้าที่งานบังคับคดีเพื่อยึดหรืออายัดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษา เมื่อคำสั่งศาลมาถึงกรมบังคับคดี คดีจึงอยู่ในระหว่างการบังคับคดีต่อไป

กรมบังคับคดีโดยเจ้าหน้าที่งานบังคับคดีตรวจสอบคำสั่งของศาลในหมายบังคับคดีว่าศาลมีคำสั่งให้ดำเนินการในเรื่องใดเพราะการบังคับคดีต้องดำเนินการไปตามคำสั่งศาลและภายในขอบเขตอำนาจตามกฎหมายจะดำเนินการให้นอกเหนือไปจากคำสั่งศาลหรือนอกเหนืออำนาจตามกฎหมายหาได้ไม่

1. การยึดทรัพย์สิน

การออกไปยึดทรัพย์สินเป็นการปฏิบัติงานที่มีความยุ่งยากพอสมควร ลักษณะงานส่วนใหญ่มีความยุ่งยากพอสมควรซึ่งเป็นไปในรูปแก้ปัญหาเฉพาะหน้าซึ่งเกิดขึ้นในทันใด ก่อนออกไปทำการยึดทรัพย์สินต้องพิมพ์ประกาศเจ้าหน้าที่งานบังคับคดีและหมายแจ้งการยึดทรัพย์สินให้ผู้เกี่ยวข้องทราบถึงดำเนินการยึดทรัพย์สิน

การดำเนินการยึดทรัพย์สิน

- 1) แสดงหมายบังคับคดีและอธิบายให้ผู้เกี่ยวข้องซึ่งอยู่ในสถานที่ที่ทรัพย์สินตั้งอยู่ก่อนลงมือทำการยึดทรัพย์สิน
- 2) หากกรณีเป็นการยึดที่ดิน ต้องหาหลักเขตสำหรับที่ดิน และวัดสอบขนาดของที่ดินเทียบกับขนาด (โดยอัตราส่วน) และรูปจำลองของที่ดินในโฉนดที่ดินหรือสำเนาว่ามีขนาดและรูปของที่ดินใกล้เคียงกัน จนพอที่จะเชื่อได้หรือไม่ว่าเป็นที่ดินแปลงเดียวกันจริง

- 3) จัดบันทึกรายงานเกี่ยวกับการยึดทรัพย์ พร้อมกับจัดทำบัญชีทรัพย์ที่ยึดตามประเภท และลักษณะของทรัพย์ และประมาณราคาด้วย แล้วให้ผู้เกี่ยวข้องลงลายมือชื่อไว้ท้ายบันทึก (หากผู้ئنไม่ยินยอมลงลายมือชื่อ ก็ให้จดแจ้งหมายเหตุไว้ด้วย)
- 4) ในระหว่างทำการยึดทรัพย์ หากมีผู้โต้แย้งคัดค้าน ก็ให้จัดบันทึกไว้แล้วให้ผู้ئنลงลายมือชื่อท้ายบันทึก
- 5) ห้ามมิให้ยึดทรัพย์เกินกว่าจำนวนหนี้ซึ่งลูกหนี้ จะต้องรับผิดชอบรวมทั้งค่าฤชาธรรมเนียมในคดี
- 6) ห้ามยึดทรัพย์สิน ซึ่งไม่อยู่ในความรับผิดชอบแห่งการบังคับคดี เช่น ของใช้ส่วนตัว เรือยนต์ ฯลฯ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง หรือกฎหมายอื่น
- 7) ปิดแผ่นป้าย หรือประทับตราไว้ที่ตัวทรัพย์ แสดงให้เห็นทราบโดยแจ้งชัดว่าทรัพย์นั้น ๆ ใดถูกยึดไว้แล้ว
- 8) หากทรัพย์ที่ยึดเป็นสิ่งของประเภทเคลื่อนที่ได้ง่าย ก็ให้ทำการขนย้ายไปเก็บรักษาไว้ ณ สถานที่รักษาและจำหน่ายทรัพย์สิน กรมบังคับคดี เว้นแต่เมื่อพิจารณาตามประเภท และสภาพทรัพย์แล้วไม่เหมาะสมที่จะนำไปเก็บรักษาไว้ดังกล่าวหรือกรณีเช่นการยึดอสังหาริมทรัพย์ ก็ให้มอบให้ผู้็นายึดเป็นผู้รักษาหรือมอบให้บุคคลใดที่เห็นสมควรหรือมอบให้ลูกหนี้ โดยความยินยอมของเจ้าหนี้ เป็นผู้รักษาทรัพย์ไว้ (ดูคำสั่งกรมบังคับคดีที่ 111/2527 ลงวันที่ 30 กรกฎาคม 2527)
- 9) ปิดประกาศเจ้าพนักงานบังคับคดี เช่น การยึดทรัพย์ไว้ ณ สถานที่ทำการยึด และแจ้งการยึดให้ผู้เกี่ยวข้องกับทรัพย์ที่ยึดทราบ หากสามารถกระทำได้ในระหว่างหรือเมื่อทำการยึดทรัพย์เสร็จสิ้นแล้ว
- 10) ในระหว่างทำการยึดทรัพย์ หากมีผู้ขัดขวางก็ให้ชี้แจงให้ทราบแต่โดยดีก่อนหากผู้ئنยังกระทำการขัดขวางอยู่อีก ก็ให้ร้องขอความช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่ตำรวจเพื่อทำการดำเนินงานสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี
- 11) การยึดที่ดิน และ/หรือสิ่งปลูกสร้าง ให้จัดทำแผนที่สังเขปการไปยังที่ดินที่ยึดไว้ให้ชัดเจนด้วย และให้ผู้็นายึดนำส่งภาพถ่ายสิ่งปลูกสร้างนั้น ๆ เพื่อประกอบการขายทอดตลาดทรัพย์ด้วย เว้นแต่จะได้ทำการยึดไว้เฉพาะสิ่งปลูกสร้างเท่านั้น

การตรวจและทำงานสำนวนยึดทรัพย์

กรณีหลังจากออกไปทำการยึดทรัพย์กลับมาแล้ว หรือกรณีได้รับรายงานการยึดทรัพย์จากศาลต่างจังหวัดแล้ว สิ่งที่ต้องปฏิบัติต่อไปก็คือ การทำงานสำนวนยึดทรัพย์ อันเป็นงานเกี่ยวกับเอกสาร, หนังสือโต้ตอบหรือการรายงานผู้บังคับบัญชา หรือศาลแล้วแต่กรณี งานสำนวนยึดทรัพย์ ซึ่งต้องปฏิบัติ มีดังนี้

1. เสนอสำนวนรายงานการยึดทรัพย์ต่อผู้บังคับบัญชา เพื่อมีคำสั่ง
2. แจ้งการยึดทรัพย์ให้ลูกหนี้ตามคำพิพากษา ผู้ถูกยึดทรัพย์ นายประกันหรือผู้มีส่วนได้เสียเกี่ยวข้องกับทรัพย์ที่ยึด เช่น ผู้ถือกรรมสิทธิ์ร่วม ผู้รับจ้าง ซึ่งปรากฏชื่อในโฉนดเป็นต้น ทั้งนี้ในกรณีที่ผู้ไม่สามารถแจ้งหรือส่งหมายแจ้งการยึดทรัพย์ได้ในขณะทำการยึดโดยออกหมายหรือหนังสือแจ้งการยึดทรัพย์ ให้บุคคลเหล่านั้นทราบ

การยึดทรัพย์บางรายการมีนายทะเบียนที่มีอำนาจอนุญาตให้ทรัพย์นั้นจดทะเบียนเปลี่ยนแปลงเจ้าของกรรมสิทธิ์ได้ เช่น ตราสารหนี้ ตราสารทุน จึงต้องแจ้งตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ซึ่งตลาดหลักทรัพย์ทำหน้าที่เป็นนายทะเบียน

การแจ้งการยึดทรัพย์แก่นายทะเบียนนับเป็นเรื่องสำคัญมาก เพราะหากมีการแจ้งการยึดล่าช้า และมีการเปลี่ยนแปลงทางทะเบียนก่อนที่นายทะเบียนจะได้รับแจ้งการยึด ย่อมมีผลเสียหายเกิดขึ้น เจ้าพนักงานบังคับคดีอาจต้องรับผิดชอบเป็นการส่วนตัว ในทางปฏิบัติของเจ้าพนักงานบังคับคดีกรมบังคับคดี จะดำเนินการออกหนังสือแจ้งการยึดทรัพย์ทันทีที่กลับจากการยึดทรัพย์ หรืออย่างช้าที่สุดวันรุ่งขึ้น โดยใช้แบบฟอร์มหนังสือแจ้งการยึดแล้วแต่ประเภทของทรัพย์ยึด ทั้งนี้ เจ้าพนักงานบังคับคดีเจ้าของสำนวนจะเป็นผู้ลงนามในหนังสือนั้นเอง ไม่ต้องเสนอผู้บังคับบัญชาเพื่อลงนาม ทั้งนี้เพื่อความรวดเร็ว และจะดำเนินการให้เสร็จเรียบร้อยก่อนที่จะนำสำนวนการยึดทรัพย์ เสนอรายงานต่อผู้บังคับบัญชา

2. การอายัดทรัพย์สิน

การอายัดทรัพย์สินตามลักษณะการปฏิบัติงานของเจ้าพนักงานบังคับคดีแบ่งได้เป็น 2 กรณี คือ

- ก. การอายัดสิทธิเรียกร้องขอให้ชำระเงินจำนวนหนึ่งหรือที่เรียกว่า "การอายัดเงิน"
- ข. การขอห้ามหรือห้ามจำหน่ายจ่ายโอน หรือทานิติกรรมเกี่ยวกับทรัพย์สินหรือที่เรียกว่า "การอายัดห้ามโอน"

ก. การอายัดเงิน

เป็นการอายัดสิทธิเรียกร้องขอให้ชำระเงินจำนวนหนึ่ง ซึ่งลูกหนี้ตามคำพิพากษามีต่อบุคคลภายนอก โดยห้ามลูกหนี้ตามคำพิพากษาห้ามการจำหน่ายสิทธิเรียกร้องนั้น และห้ามบุคคลภายนอกมาให้ชำระเงินให้แก่ลูกหนี้ตามคำพิพากษา แต่ให้ชำระแก่เจ้าพนักงานบังคับคดี ณ เวลา หรือภายในเวลาตามที่กำหนดไว้ในคำสั่ง

ขั้นตอนการอายัดเงิน

1) ตรวจรับสำนวนและสั่งอายัด

1.1 ตรวจและทำความเข้าใจหมายบังคับคดี ข้อความและคำสั่งศาลในหมายบังคับคดี

1.2 ตรวจสอบข้ออายัดทรัพย์สินว่าผู้แถลงขออายัด มีอำนาจดำเนินการหรือไม่ คำแถลงมีรายละเอียดเกี่ยวกับบุคคลภายนอก และสิทธิเรียกร้องที่จะขออายัดเพียงพอที่จะดำเนินการให้ได้หรือไม่

1.3 ตรวจสอบเรื่องเขตอำนาจศาล เช่นเกี่ยวกับการยึดทรัพย์ เพราะเจ้าพนักงานบังคับคดีจะดำเนินการตามหมายบังคับคดีได้เฉพาะภายในเขตอำนาจศาลที่ออกหมาย

บังคับคดีนั้น ๆ เท่านั้น หากจะทำการอายัดข้ามหรือนอกเขตอำนาจศาล จะต้องดำเนินการขอ
ให้ศาลเจ้าของคดีเรียนศาลซึ่งลูกหนี้ของเจ้าเลยมีภูมิลำเนาอยู่ สั่งให้เจ้าพนักงานบังคับคดีของ
ศาลดำเนินการแทน เจ้าพนักงานบังคับคดี กรมบังคับคดี มีอำนาจยึดทรัพย์สินเขตอำนาจของ
ศาลแพ่งและศาลแพ่งธนบุรี

1.4 ตรวจสอบว่าลูกหนี้ตามคำพิพากษาถูกอายัดเงินรายและจำนวนเดียวกัน
ไว้ในคดีอื่นหรือไม่ ถ้าถูกอายัดไว้แล้วห้ามอายัดซ้ำ

1.5 กรณีอายัดเงินอันเป็นสิทธิเรียกร้องให้ชำระเงินคราวเดียว กล่าวคือ
เป็นกรณีที่บุคคลภายนอกต้องชำระเงินให้ลูกหนี้ตามคำพิพากษาเป็นเงินจำนวนหนึ่ง และชำระใน
คราวเดียว ให้เจ้าพนักงานบังคับคดียึดยอหนี้ตามคำพิพากษา ก่อน เพื่อดำเนินการอายัดไปเท่า
จำนวนหนี้

1.6 กรณีศาลได้เคยมีคำสั่งอายัดเงินจำนวนนั้นไว้ชั่วคราวก่อนพิพากษาแล้วใน
คดีเดียวกัน เจ้าพนักงานบังคับคดีต้องขอยืมสำนวนศาลมาตรวจดูตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา
ความแพ่ง มาตรา 260 (2)*

1.7 สั่งให้โจทก์ขออายัดวางเงินค่าใช้จ่ายในสำนวน 300 บาท แล้วดำเนินการ
การอายัดให้

2) การดำเนินการอายัดเงิน

2.1 ออกหนังสือแจ้งอายัดไปยังบุคคลภายนอกโดยให้ชำระหรือส่งเงินต่อ
เจ้าพนักงานบังคับคดีตามจำนวนที่แจ้งอายัดไป

* มาตรา 260 แก้ไขโดยมาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติม ประมวล
กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ 15) พ.ศ. 2538

มาตรา 260 (2) ถ้าคดีนั้นศาลตัดสินให้โจทก์เป็นฝ่ายชนะคดีคำสั่งของศาลเกี่ยว
กับวิธีการชั่วคราวยังคงมีผลใช้บังคับต่อไปเท่าที่จำเป็น เพื่อปฏิบัติตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาล

2.2 ถ้าบุคคลภายนอกแจ้งปฏิเสธหนี้หรือสิทธิเรียกร้องที่อายุครบโดยสิ้นเชิง เช่น ปฏิเสธว่ามีได้เป็นหนี้ลูกหนี้ตามคำพิพากษา หรือเป็นหนี้จริงแต่ได้ชำระหนี้ให้นำลูกหนี้ตามคำพิพากษาไปก่อนได้รับแจ้งอายุครบ เป็นต้น เจ้าพนักงานบังคับคดีต้องแจ้งให้โจทก์หรือเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาทราบ

แต่ถ้าหากบุคคลภายนอกมิได้ปฏิเสธหนี้โดยสิ้นเชิง เพียงแต่แจ้งเหตุขัดข้องในการส่งเงินหรือภาระผูกพันบางประการเกี่ยวกับเงินที่อายุครบ เจ้าพนักงานบังคับคดีจะมีหนังสือชี้แจงไปและให้ส่งเงินตามอายุครบ

2.3 กรณีบุคคลภายนอกส่งเงินตามจำนวนที่แจ้งอายุครบ เจ้าพนักงานบังคับคดีจะสั่งรับเงินนั้นส่งกองคลังเพื่อเข้าสภานวนไว้ แจ้งโจทก์ทราบและตอบรับเงินไปยังบุคคลภายนอก เมื่อโจทก์ยื่นคำขอรับเงินจำนวนดังกล่าว เจ้าพนักงานบังคับคดีต้องตรวจสอบว่าโจทก์จำเลยถูกศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์หรือไม่ และรอให้พ้นกำหนด 14 วัน นับแต่วันส่งเงิน ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 290 วรรค 5 ซึ่งอาจมีเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาอื่นยื่นคำร้องต่อศาลขอเปลี่ยนเงินที่อายุครบไว้

เมื่อได้อายุครบเงินครบหนี้โจทก์แล้วให้เจ้าพนักงานบังคับคดีแจ้งถอนการอายุครบไปยังบุคคลภายนอก ในกรณีอายุครบเงินหรือรายได้อื่น ๆ เป็นคราว ๆ ต่อเนื่องเป็นรายเดือนหรือรายปี และรายงานศาลทราบเพื่อถอนการบังคับคดี

2.4 กรณีบุคคลภายนอกไม่ส่งเงินตามอายุครบ โดยไม่แจ้งเหตุขัดข้องหรือปฏิเสธหนี้ เจ้าพนักงานบังคับคดีต้องมีหนังสือเตือนไปอีก หากบุคคลภายนอกยังคงเพิกเฉย เจ้าพนักงานบังคับคดีต้องรายงานศาลทราบ และขอให้ศาลเรียกบุคคลภายนอกส่งเงินตามอายุครบมายังเจ้าพนักงานบังคับคดีต่อไป

ข. การอายัดห้ามรอนทรัพย์สิน

การอายัดลักษณะนี้เป็นการแจ้งไปยังพนักงานเจ้าหน้าที่ หรือบุคคลที่เกี่ยวข้องในการจำหน่ายจ่ายรอนทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษา ขอให้งดการจำหน่ายจ่ายรอนหรือทำนิติกรรมเกี่ยวกับทรัพย์สินนั้นไว้ชั่วคราว โดยมีวัตถุประสงค์ป้องกันมิให้มีการยกย้ายถ่ายเท โดยทำ

นิติกรรมโอนไปยังบุคคลอื่น ก่อนที่จะทำการยึดทรัพย์ เพื่อนำออกขายทอดตลาดเอาเงินชำระหนี้ ตามคำพิพากษาให้แก่โจทก์

การอายัดห้ามรอนทรัพย์ ในทางปฏิบัติมักจะเป็นทรัพย์ประเภทที่มีการเปลี่ยนแปลงสิทธิ หรือกรรมสิทธิทางทะเบียนได้ เช่น

"หุ้น" โดยหลักการยึดหุ้นในบริษัทนิติบุคคลนั้น ต้องได้มาซึ่งใบหุ้นจึงจะทำการยึดได้ในกรณีเมื่อลูกหนี้ตามคำพิพากษาถือหุ้นอยู่ในบริษัทนิติบุคคลอยู่จำนวนหนึ่ง เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาประสงค์จะยึดหุ้นจำนวนนั้นออกขายทอดตลาดเอาเงินชำระหนี้ตามคำพิพากษา ถ้าเจ้าหนี้ตามคำพิพากษามีใบหุ้นของลูกหนี้ที่อยู่ในความครอบครอง ซึ่งอาจเป็นเพราะลูกหนี้ ำให้ยึดถือไว้เป็นประกันหนี้ หรือมีชื่อเจ้าหนี้เองเป็นผู้ถือหุ้นในฐานะตัวแทนลูกหนี้ เจ้าหนี้ นั้นสามารถนำใบหุ้นดังกล่าวมาให้เจ้าพนักงานบังคับคดีบันทึกทำการยึดได้ทันที แต่ถ้าเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาไม่มีใบหุ้นของลูกหนี้ อยู่ในความครอบครอง เพียงแต่ทราบว่าลูกหนี้ เป็นผู้ถือหุ้นอยู่ในบริษัทนิติบุคคล อาจร้องขอให้เจ้าพนักงานบังคับคดีแจ้งอายัดห้ามรอนหุ้นของลูกหนี้ไปยังบริษัทนิติบุคคลนั้นไว้ชั่วคราว และขอให้บริษัทนิติบุคคลนั้นส่งใบแทนใบหุ้น หรือหนังสือรับรองการถือหุ้นของลูกหนี้ มาเพื่อทำการยึดได้

เมื่อบริษัทนิติบุคคลนั้นส่งใบแทนใบหุ้น หรือหนังสือรับรองการถือหุ้นดังกล่าวมาแล้ว เจ้าพนักงานบังคับคดีจะเรียกให้เจ้าหนี้ตามคำพิพากษา มาบันทึกทำการยึดต่อไป

แต่ถ้าบริษัทนิติบุคคลมิได้ส่งเอกสารดังกล่าวมาโดยไม่ได้แจ้งเหตุขัดข้องหรือปฏิเสธการถือหุ้นมาให้ทราบ เจ้าพนักงานบังคับคดีจะรายงานศาลเพื่อขอให้ศาลเรียกบริษัทนิติบุคคลนั้นส่งเอกสารมาดำเนินการต่อไป

สำหรับการอายัดห้ามรอนทรัพย์อย่างอื่น เช่น สิทธิการเช่าทรัพย์สิน, พันธบัตร, รดยนต์ ฯลฯ ซึ่งเป็นทรัพย์ที่มีการเปลี่ยนแปลงสิทธิทางทะเบียน ก็อาจดำเนินการได้โดยอาศัยหลักปฏิบัติทางเองเดียวกันกับที่กล่าวมาแล้ว

ขั้นตอนและวิธีการอายุครรภ์ดังกล่าวนี้มีคำสั่งกรมบังคับคดีที่ 247/2533 เรื่อง
วิธีปฏิบัติในการอายุครรภ์เรียกร้องของลูกหนี้ตามคำพิพากษาในคดีแพ่ง ณ วันที่ 19 กรกฎาคม
2533 ประกอบเพื่อให้การปฏิบัติราชการเป็นไปโดยเรียบร้อยมีประสิทธิภาพและรวดเร็ว 185

สำหรับหลักทรัพย์หรือตราสารในตลาดหลักทรัพย์มีหลักเกณฑ์และวิธีการ คือ

กรณีอายุหลักทรัพย์ตามคำสั่งศาลหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมาย ให้ผู้ยื่นคำร้อง
แสดงหลักฐานสำเนาคำสั่งศาลหรือสำเนาคำสั่งของพนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมายที่มีการลงลาย
มือชื่อรับรองสำเนาถูกต้อง และให้บริษัทแจ้งเรื่องการอายุหลักทรัพย์ดังกล่าวให้ผู้ถือหลักทรัพย์
ทราบภายในสิบสี่วันนับแต่วันที่ได้มีการยื่นคำร้องนั้น 186

จากการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร หนังสือ คำพิพากษาพร้อมกับปรึกษานัก
กฎหมายจึงทราบว่า หลักเกณฑ์และขั้นตอนการบังคับคดีตราสารหนี้ ลักษณะ เปลี่ยนมือประมวลกฎ
หมายวิธีพิจารณาความแพ่งและวิธีปฏิบัติตามระเบียบราชการ คำสั่ง ข้อบังคับ มีัดบัญญัติไว้และ
ยังขาดความชัดเจนเพื่อให้ทราบถึงการบังคับคดีตราสารหนี้ลักษณะ เปลี่ยนมือ จึงขอกล่าวถึงขั้น
ตอนและวิธีการจากประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศฝรั่งเศส เป็นลำดับต่อไป

การบังคับคดีทางแพ่งของประเทศสหรัฐอเมริกา

ระบบการบังคับคดีทางแพ่งในประเทศสหรัฐอเมริกามีการพัฒนากระบวนการมากขึ้น
ทั้งการบังคับใช้กฎหมายของรัฐ วิธีการบังคับคดีเพื่อให้การบังคับคดีของโจทก์นั้นมีความเป็นผล
สำเร็จมากที่สุด แต่เนื่องจากประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นประเทศที่มีการปกครองแบบสหพันธรัฐ

185 คู่มือทนาย

186 สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์, ราชกิจจานุเบกษา,
หน้า 45.

(The Federal System) ซึ่งแต่ละรัฐสามารถออกกฎหมายบังคับภายในรัฐตัวเองภายใต้รัฐธรรมนูญของสหรัฐอเมริกาและเป็นประเทศที่มีระบบกฎหมายแบบคอมมอนลอว์ ซึ่งได้มีการผสมผสานรูปแบบของระบบกฎหมายแบบประมวลกฎหมายเอาไว้ด้วย จึงทำให้มีการตัดสินบังคับตามหลักความยุติธรรม (equitable) และการตัดสินบังคับตามกฎหมาย (judicial decisions) 187

ตามหลักเกณฑ์ทั่วไป กฎหมายของสหพันธรัฐ 188 ได้บัญญัติให้ศาลของสหพันธรัฐ (federal courts) เป็นผู้ดำเนินการบังคับคดีตามคำพิพากษาเองและกฎหมายของมลรัฐ (state) ก็ได้บัญญัติให้ศาลประจำมลรัฐนั้น ๆ (state courts) เป็นผู้ดำเนินการบังคับคดีตามคำพิพากษาเองและรัฐธรรมนูญแห่งสหรัฐ (the Full Faith and Credit Clause) ได้กำหนดหลักการไว้ในมาตรา 4 เรื่องการบันทึกทางทะเบียน (records) และการพิจารณาคดี

187 Hans Smit, "Enforcement of Judgments in the United States of America," The American Journal of Comparative Law (New York : The American Association for the Comparative Study of Law, Inc., 1986), pp.225-228.

188 ตามกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งแห่งสหรัฐอเมริกา (Fed. R.Civ.P.) กฎที่ 69 ที่เป็นกรณีหลังจากที่คำพิพากษาจะถูกบังคับโดยหมายบังคับคดีได้กำหนดว่า "The procedure on execution. . .shall be in accordance with the practice and procedure of the state in which the district court is held" ยกเว้นกฎหมายของสหพันธรัฐจะได้อนุญาตเป็นอย่างอื่นและกฎที่ 70 ที่บทบัญญัติพิเศษให้อำนาจศาลที่จะกระทำกรณใดเป็นพิเศษโดยบุคคลที่ศาลแต่งตั้งโดยคำชี้แจงของคู่ความผู้ที่ถูกบังคับให้กระทำกรณนั้น

ในศาลของมลรัฐอื่น ๆ ทุก ๆ มลรัฐ * นอกจากนี้รัฐอื่น ๆ ก็ยังอาจจะนำเอากฎหมายใหม่ที่เกิดจากคำพิพากษาของรัฐอื่นมาใช้ในกฎหมายเรื่องการบังคับคดีตามคำพิพากษาของต่างรัฐร่วมกัน "The Uniform Enforcement of Foreign Judgments Act, (ปรับปรุงแก้ไขในปี 1964), 13 173 (1980)" ที่บัญญัติกฎหมายไว้ว่าในการจดทะเบียนในรัฐหนึ่งซึ่งคำพิพากษาที่ได้กระทำขึ้นในอีกรัฐหนึ่ง เมื่อได้จดทะเบียนแล้วคำพิพากษานั้นก็จะมีผลเป็นเช่นเดียวกันกับคำพิพากษาในรัฐที่จดทะเบียนราวกับว่าคำพิพากษานั้นได้เกิดขึ้นในรัฐนั้นเอง ซึ่งมีรัฐต่าง ๆ หลายสิบรัฐที่ยอมรับเอาตัวบทกฎหมายนี้ไปใช้ อย่างไรก็ตามในการกระทำดังกล่าวรัฐที่ได้องานไปใช้ต้องยอมรับคำพิพากษาของรัฐอื่นนั้นว่ามีผลอย่างเดียวกันกับคำพิพากษาของรัฐตนเองและผลของการบังคับคดีตามคำพิพากษาของรัฐอื่นดังกล่าวนี้ เมื่อได้ปฏิบัติตามกฎหมายนั้นแล้ว การบังคับคดีก็จะมีผลโดยชอบในรัฐที่ทำการบังคับคดีนั้น

ศาลของสหรัฐอเมริกาก็ยังคงใช้หลักกฎหมาย (law) เพื่อทำคำพิพากษาตามกฎหมาย (judgement at law) หรือใช้หลักความยุติธรรม (equity) เพื่อทำคำบังคับตามหลักยุติธรรม (decrees in equity) ตามความเหมาะสมแก่คดีและในบางกรณีตัวบทกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการบังคับคดีก็ทำให้กระบวนการบังคับคดีตามหลักความยุติธรรมถูกนำมาใช้เพื่อบังคับตามคำพิพากษาตามกฎหมายได้อีกด้วย ส่วนการบังคับตามคำพิพากษาที่ตัดสินตามกฎหมายจะถูกบังคับโดยการสั่งให้เจ้าพนักงานของศาลเป็นผู้ไปจัดการทำให้คำพิพากษานั้นมีผลบังคับ

* ดังบัญญัติในมาตรา 4 ความว่า "Full Faith and Credit shall be given in each State to the public Acts ; Records and judicial Proceedings of every other State. And the Congress may by general laws prescribe the Manner in which such Acts, Records and Proceedings shall be proved, and the Effect there of."

บุคลากรที่ดำเนินการบังคับคดีทางแพ่งในประเทศสหรัฐอเมริกา

ตามกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา (American Law) ผู้ทำการบังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาล คือ Sheriff ซึ่ง Black's Law Dictionary 189 ให้ความหมายหรือคำนิยาม คำว่า Sheriff ไว้ว่า "หัวหน้าเจ้าพนักงานบังคับคดีและเจ้าพนักงานปกครองท้องถิ่นซึ่งได้รับการคัดเลือกโดยการเลือกตั้งหน้าที่หลักคือ ช่วยเหลือผู้พิพากษาในศาลอาญาและศาลแพ่ง เช่น ส่งหมายการดำเนินงาน หมายลูกขุน บังคับตามคำพิพากษา ทําการขายตามกฎหมายและที่คล้ายกันและเป็นผู้รักษาความสงบภายในรัฐด้วยเช่นกัน คำนี้เมื่อนำมาใช้ในทางกฎหมายก็อาจหมายรวมถึงตัวแทนของ Sheriff ด้วย" sheriff ในฐานะเป็นเจ้าพนักงานบังคับตามกฎหมาย 190

โดยทั่วไปเป็นเจ้าพนักงานที่ทำการบังคับคดีตามหมายทั้งหมด เว้นแต่มีคำสั่งพิเศษให้บุคคลอื่นกระแทน sheriff ต้องทำการบังคับคดีตามหมายที่ถูกส่งมายังเขาอย่างทันที ไม่ต้องทราบถึงสาเหตุของการเกิดคดีความและต้องปฏิบัติตามกระบวนการด้วยความสุจริตซึ่งทำให้ไม่ต้องรับผิดชอบต่อบุคคลอื่นซึ่ง sheriff ไม่ได้รับอนุญาตให้ใช้ดุลพินิจในการบังคับคดี เว้นแต่เจ้าพนักงานบังคับคดีมีความสงสัยเกี่ยวกับกรรมสิทธิ์แห่งทรัพย์สินที่จะถูกบังคับคดีก็สามารถเรียกร้องค่าเสียหาย (demand indemnity) ก่อนดำเนินการได้ และเมื่อทำการยึดทรัพย์ตามกระบวนการพิจารณานั้น ๆ แล้วก็ต้องถูกนำไปอยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของ sheriff หรือเจ้าพนักงานอื่นซึ่งมีหน้าที่รักษาทรัพย์สินไว้อย่างปลอดภัยเพื่อจะนำไปชำระหนี้แก่เจ้าหนี้ต่อไป

189 House of Representatives Committee on the Judiciary, Black's Law Dictionary, P.1543.

190 The Lawyers Co-operative Publishing Co., American Jurisprudence (New York : Banerft Whitney 1987), pp.260-279.

ขั้นตอนและวิธีการบังคับคดีทางแพ่งในสหรัฐอเมริกา

สำหรับขั้นตอนและวิธีการในสหรัฐอเมริกาเกี่ยวกับการบังคับคดี ทางแพ่ง ตามแนวคิดทางแพ่ง เกี่ยวกับคำพิพากษาตามกฎหมายกับบังคับตามหลักยุติธรรมที่กล่าวมาแล้ว อาจแยกได้ 3 กรณี คือ

1. การบังคับคดีตามคำพิพากษาตามหลักกฎหมาย (Enforcement of Judgement at Law)
2. การบังคับคดีตามบังคับตามหลักความยุติธรรม (Enforcement of Decress in Equity)
3. การบังคับคดีในการอายัดทรัพย์สินของบุคคลภายนอกและวิธีการอื่น ๆ (Ganishment and other supplementary remedies)

1. การบังคับคดีตามคำพิพากษาตามหลักกฎหมาย (Enforcement of Judgement at Law) ซึ่งประกอบไปด้วย 5 ประการ ดังนี้

- 1.1 การบังคับต่อทรัพย์สินของลูกหนี้ที่ชำระหนี้เป็นเงิน 191
- 1.2 การบังคับเรื่องจับใส่หรือให้ส่งมอบตัวทรัพย์สินคืน 192
- 1.3 การบังคับคดีต่อตัวบุคคล 193

191 Hans Smit, The American of Comparative Law, P.228.

192 Ibid., pp.228-229.

193 The Lawyers co-operative Publishing company, American Jurisprudence, pp. 927-936. and Hans Smit, The American Journal of Comparative Law, P.229.

- 1.4 การบังคับคดีโดยการช่วยเหลือตนเอง
 1.5 การแก้ไขข้อพิพาทที่เกิดจากการบังคับคดีตามหลักกฎหมาย 194

2. การบังคับคดีตามคำบังคับตามหลักความยุติธรรม (Enforcement of Decree in Equity) 195

3. การบังคับคดีในการอายัดทรัพย์สินของบุคคลภายนอกและวิธีการอื่น ๆ (Garnishment and other supplementary remedies) 196

กระบวนการบังคับคดีด้วยวิธีเช่นนี้บังคับได้ทั้งตามคำพิพากษาที่ให้ชำระเงินตามจำนวนที่แน่นอนและตามคำพิพากษาที่พิจารณาตามหลักยุติธรรม (decree in equity) ซึ่งคำพิพากษาต้องมีผลบังคับตามกฎหมายและไม่ห้ามบังคับตามกระบวนการนี้หากคดีมีการอุทธรณ์คำพิพากษาทรัพย์สินที่สามารถบังคับคดีโดยวิธีอายัด (garnishment) หรือกระบวนการเสริมอื่น ๆ คือทรัพย์สินที่มีรูปร่าง (tangible) และทรัพย์สินที่ไม่มีรูปร่าง (intangible) และสิทธิต่าง ๆ (rights) ที่เป็นของลูกหนี้ตามคำพิพากษาเท่าที่ไม่ถูกยกเว้นโดยตัวบทกฎหมาย แม้ทรัพย์สินเช่นว่านั้น จะไม่เป็นสิ่งที่สามารถบังคับตามวิธีแบบธรรมดาได้ก็ตาม และการบังคับคดีวิธีการอายัดสามารถบังคับต่อการกระทำหรือหนี้ของลูกหนี้ตามคำพิพากษาทั้งที่ถึงกำหนดชำระในปัจจุบัน (present) หรือในอนาคต (future)

194 Hans Smit, The American Journal of Comparative Law, pp. 230-232.

195 Ibid., pp. 232-236.

196 The Lawyers co-operative publishing company, American Jurisprudence, pp. 877-885.

อย่างไรก็ตาม ทรัพย์สินไม่มีรูปร่าง (intangible) หรือตราสารเปลี่ยนมือ (Negotiable Instruments) ก็สามารถบังคับคดีได้ตามบทบังคับและวิธีการของเจ้าหนี้ ดังจะกล่าวต่อไปนี้

บทบังคับตราสารเปลี่ยนมือ

ตราสารเปลี่ยนมือ * สามารถยึดหรืออายัดตามสิทธิเรียกร้องในเรื่องหนี้อันมีหลักฐาน เป็นหนังสือได้หรือไม่ยังเป็นปัญหาในแต่ละเขตอำนาจศาลเพราะถ้อยคำในบทบัญญัติของกฎหมาย 197 ครอบคลุมไปถึงความเห็นว่าการยึดทรัพย์ต้องเป็นทรัพย์ที่สามารถส่งมอบให้กับเจ้าหนี้ที่บังคับคดีได้ และหากนำมาไว้ในกรอบของเจ้าหนี้ที่ต้องใช้วิธีอายัดเมื่อหนี้ถึงกำหนดชำระแล้ว 198 การที่จะกำหนดให้ตราสารเปลี่ยนมือสามารถยึดหรืออายัดได้นั้นต้องตีความโดยเคร่งครัดเพื่อไม่ให้มีผลมากไปกว่าความมุ่งหมายที่กำหนดไว้ ซึ่งปัญหานี้ในหลาย ๆ กรณีมีคำตัดสินว่า หากตราสาร หนี้ลักษณะเปลี่ยนมือยังไม่ถึงกำหนดชำระแล้วก็ไม่สามารถที่จะยึดหรืออายัดได้ 199 เพราะหาก

* Lawyers Co-operative Publishing, Law Desk Am Jur 2d disc 1, September 1997.

197 Great Western Finance Co. v. Hamilton Nat. Bank, 76 Colo 48, 230 P.115, 41 ALR 997.

198 Nordyke v. Charlton, 108 Iowa 414, 79 NW 136.

199 Citizens Nat. Bank v. First Nat. Bank, 66 Colo 426, 182 P. 12, 5 ALR 587 ; Sheets v. Culver, 14 La 449; Serviss v Washtenaw Circuit Judge, 116 Mich 101, 74 NW 310; Willis v. Heath, 75 Tex 124, 12 SW 971; First Nat. Bank v. Friend (Tex Civ App) 23 SW 2d 482 ; Davis v Pawlette, 3 Wis 300 ; Stock Grower's State Bank v. Millard, 26 Wyo 394, 186 P.121.

อนุญาตให้อายัดจะเป็นเหตุให้ผู้ออกตราสารตกอยู่ในความเสี่ยงที่จะต้องถูกบังคับชำระหนี้ตามตราสารถึงสองครั้ง 200 เช่น

ตัวอย่างคดี คินสลีย์กับอีเวน คินสลีย์ออกตราสารหนี้ลักษณะเปลี่ยนมือให้กับอาร์นล ๗ ขยายตราสารให้กับอีเวนซึ่งอาร์นลเป็นลูกหนี้บริษัท ฮัมเมลแอนด์บราเธอร์ จำกัด ซึ่งเป็นเจ้าหนี้บริษัท ฮัมเมลแอนด์ บราเธอร์ จำกัด ส่งหมายอายัดให้กับคินสลีย์ซึ่งเป็นผู้ออกตราสารและคินสลีย์เป็นหนี้อาร์นลและรับว่าเป็นผู้ออกตราสารให้กับอาร์นล คินสลีย์ไม่รู้ว่ามีภาระตราสารใบแล้วให้กับอีเวน ศาลวินิจฉัยว่าให้คินสลีย์ วางเงินไว้ต่อศาลแทนที่จะจ่ายให้กับอาร์นล เงินที่วางจะได้ออกกับบริษัท ฮัมเมลแอนด์บราเธอร์ จำกัด คินสลีย์จึงนำเงินไปวางศาลตามคำสั่ง ต่อมาอีเวนซึ่งเป็นผู้รับตราสารฟ้องคินสลีย์ให้จ่ายเงินตามตราสาร คินสลีย์ปฏิเสธไม่จ่ายเงินตามคำฟ้อง อ้างว่าได้จ่ายแล้วตามหมายอายัด ศาลชั้นต้นตัดสินว่า คินสลีย์ไม่ต้องรับผิดเพราะจ่ายเงินตามหมายอายัดแล้ว แต่ศาลอุทธรณ์พิพากษากลับให้คินสลีย์จ่ายเงินตามตราสารให้กับอีเวน คินสลีย์ฎีกาศาลพิพากษาศาลอุทธรณ์ ศาลฎีกาของรัฐโอไฮโอ พิพากษายืนโดยวินิจฉัยว่า คินสลีย์ประมาทจ่ายเงินตามตราสารผิดตัวโดยให้เหตุผลว่าในระหว่างมีหมายอายัด ผู้ทรงตราสารไม่ขออาร์นล เพราะฉะนั้นการจ่ายเงินของคินสลีย์ให้กับบริษัท ฮัมเมลแอนด์บราเธอร์ จำกัดไม่สามารถยกขึ้นอ้างให้พ้นความรับผิดได้ คินสลีย์จึงต้องรับผิดอีก เท่ากับจ่ายเงินในมูลหนี้เดียวกันถึง 2 ครั้ง คือ 1. จ่ายเมื่อมีหมายอายัด 2. จ่ายตามคำพิพากษา 201 และในกฎหมายบางฉบับได้ระบุไว้โดยชัดแจ้งของการอายัดหนี้ในตราสารเปลี่ยนมือว่าจะทำได้ต่อเมื่อหนี้ถึงกำหนดชำระ (maturity of the instrument) เท่านั้น 202

200 Hubbard v. Williams, 1 Minn 54, Gil 37 ; Willis v. Heath, 75 Tex 124, 12 SW 971.

201 Knisely v. Evans, 34 Ohio St. 158 (1877).

202 Citizens nat. Bank v. First Nat Bank, 66 Colo 426, 182 P. 12, 5 ALR 587.

เคยมีคำตัดสินอยู่เหมือนกันว่า หลังจากตราสารเปลี่ยนมือถึงกำหนดชำระแล้วและยังไม่มีชำระเงินตามตราสารซึ่งตราสารยังเป็นของจำเลย ตราสารนั้นสามารถถูกยึดและอายัดได้ 203

แต่กฎหมายบางฉบับอีกเช่นกันที่ศาลเคยวินิจฉัยว่า ภายใต้กฎหมายที่กำหนดว่าหนี้สินหรือเครดิตของลูกหนี้สามารถอายัดได้นั้น เห็นว่าโดยหลักการแล้วลูกหนี้ในตราสารเปลี่ยนมือนั้นสามารถถูกอายัดได้ก่อนที่หนี้ถึงกำหนดชำระ 204 การยึดหรืออายัดโดยการส่งหมายให้แก่ออกตราสารเปลี่ยนมือที่ลูกหนี้เป็นเจ้าของก่อนที่หนี้ถึงกำหนดชำระนั้นมีผลใช้บังคับกับทุกคน เว้นแต่ผู้รับโอนโดยชอบและเสียค่าตอบแทน ซึ่งได้ตราสารนั้นมาก่อนถึงกำหนดชำระ 205 สำหรับตราสารเปลี่ยนมือที่อาจถูกอายัดได้นั้นต้องพิสูจน์ให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างเจ้าหนี้และลูกหนี้และผู้ถูกอายัดกับจำเลย 206 ประการต่อมาต้องพิสูจน์ให้ได้ว่า จำเลยเป็นผู้ครอบครองตราสารหรือผู้ถือตราสารในลักษณะความเป็นเจ้าของ 207 ในขณะที่มีการส่งหมายยึดสิทธิของจำเลย 208

203 *Great Western Finance Co., v. Hamilton Nat Bank*, 76 Colo 48, 230 P.115, 41 ALR 997 ; *Serviss v. Washtenaw Circuit Judge*, 116 Mich 101, 74 NW 310 ; *Jacoby*

204 *Bills v. National Park Bank*, 89 NY 343.

205 *Carson v. Allen*, 2 Pinney (Wis) 457, 2 Chand 123.

206 *Scott v. Hill*, 3 Mo 88. See also *Hu bard v. Williams*, 1 Minn 54, Gil 37 ; *Davis v. Pawlette*, 3 Wis 300.

207 *Scott v. Hill*, 3 Mo 88 ; *Ludlow v. Bingham*, 4 Dall (Pa) 47, 1L ed 736 ; *Davis v. Pawlette*, 3 Wis 300.

208 *Gatchell v. Forter*, 94 Ala 622, 10 So 434; *Scott v. Hill*, *supra*. *Day v Zimmerman*, 68 Pa 72.

คำตัดสินโดยทั่วไป คือ การยึดหรืออายัดมิอาจกระทำต่อผู้ทรงรอยชอบที่เสียค่าตอบแทน ผู้ซึ่งได้ตราสารมาก่อนถึงกำหนดชำระและปราศจากข้อโต้แย้ง 209 และศาลก็จะไม่สั่งให้ลูกหนี้ในตราสารเป็นผู้ถูกอายัด เว้นแต่จะแสดงให้เห็นว่าผู้ถูกอายัดได้รับการคุ้มครองจากการเรียกร้องของผู้ทรงต่อการที่จะต้องชำระหนี้ซ้ำเป็นครั้งที่ 2 210 อำนาจศาลที่อนุญาตให้อายัดหนี้ที่มีตราสารเปลี่ยนมือเป็นหลักฐานได้มีคำพิพากษาคัดสินว่า ผู้ออกตราสารมีสิทธิที่จะขอให้ส่งมอบตราสารถึงตัวเขาและให้ยกเลิกตราสารนั้นก่อนหรืออย่างน้อยที่สุดในขณะที่เขาถูกเรียกให้ชำระหนี้ในฐานะผู้ถูกอายัด 211 เรามีสิทธิจะยืนยันให้ส่งมอบตราสารและส่งมอบการชำระหนี้หรือขอให้ชดเชยค่าเสียหายต่อความรับผิดชอบในตราสารของเขา ถ้าหากไม่มีการส่งมอบตราสารในคดีที่เขาเป็นผู้รับหมายอายัด 212 นอกจากนี้ยังมีคำพิพากษาในทางตรงกันอีกว่า การที่จะให้ผู้ออกตราสารที่ยังไม่ถึงกำหนดชำระต้องรับผิดชอบในฐานะผู้ถูกอายัดนั้นจะต้องมีคำสั่งซึ่งรับประกันว่า ตราสารจะส่งมอบเพื่อให้มีการยกเลิกด้วย 213 และยังมีความเห็นอีกว่า หมายอายัดที่ส่งให้แก่ผู้ออกตราสารหลังจากที่ถึงกำหนดชำระแล้วจะไม่มีผลบังคับ เว้นแต่ตราสารนั้นจะอยู่ในความครอบครองของเจ้าเลยขณะนั้น และต้องสามารถบังคับให้เจ้าเลยส่งมอบเมื่อมีการชำระภายใต้สิทธิเรียกร้องที่ถูกอายัด 214 สิทธิเหล่านี้ของผู้ถูกอายัดที่จะเรียกร้องให้มีการส่งมอบยกเลิก หรือชดเชยค่าเสียหายเมื่อเขาชำระหนี้ได้ถูกกำหนดเป็นเงื่อนไขบังคับก่อนที่จะมี

209 Section 489-491, *infra*.

210 Knapp v. Gray, 153 Ark 160, 239 SW 757 ; Gunn v. Manthou, 138 Wash 96, 244 P.133.

211 Karp v. Citizens Nat. Bank, 76 Mich 679, 43 NW 680.

212 Knapp v. Gray, 153 Ark 160, 239 SW 757 ; Suhler v. Bryson, 65 NC 201.

213 Matheny v. Hughes, 57 Tenn (10 Heisk) 401.

214 Gregory v. Higgins & Mann, 10 cal 339.

คำพิพากษาหรือผลบังคับของการอาัยคทรัพย์ในหลาย ๆ เขตอำนาจศาล 215 แต่อย่างไรก็ตาม เป็นหน้าที่ของผู้ถูกอาัยคให้ต้องเปิดเผยถึงหนี้ที่ถูกอาัยคซึ่งมีหลักฐานเป็นตราสารเปลี่ยนมือหรือ ร้องขอให้มีการส่งมอบตราสารหรือชดใช้ค่าเสียหาย 216

คำสั่งเพื่อคุ้มครองผู้ถูกอาัยคตราสารเปลี่ยนมือในการต้องรับผิดชอบ 2 ครั้งซ้อนกันในการ จ่ายหนี้ตามตราสารมีคำพิพากษาที่ตัดสินว่า ก่อนที่จะมีคำพิพากษาหรือมีการบังคับคดีต่อผู้ออกตรา สารเปลี่ยนมือนั้น ตราสารเปลี่ยนมือต้องถึงกำหนดชำระเสียก่อน 217 คำพิพากษานี้ไม่สนับสนุน การบังคับให้ผู้ถูกอาัยคต้องจ่ายเงินก่อนที่จะถึงกำหนดชำระ แต่อันตรายนี้อาจสามารถทำให้หมดไปได้ โดยการพิสูจน์ว่า จำเลยเป็นเจ้าของตราสารในขณะนั้น 218 เพราะในกรณีเช่นนี้การยึดหรือ อาัยคมีสิทธิดีกว่าการโอนที่เกิดขึ้นหลังจากนั้น 219

ตามหลักทั่วไปการยึดหรือการอาัยคจะยกเป็นข้อต่อสู้กับผู้ทรงโดยชอบและเสียค่าตอบแทนของตราสารเปลี่ยนมือไม่ได้ซึ่งเป็นผู้ได้รับตราสารนั้นมาก่อนถึงกำหนดชำระเงินและโดย ปราศจากข้อโต้แย้ง 220 ไม่ว่าจะได้มาก่อนหรือหลังการยึดหรืออาัยคนั้นก็ตาม 221 แต่ถ้าผู้รับ

215 *Yocum v. White*, 36 Iowa 288 ; *Sentinel Fire Ins. Co. v. Nall*, 166 Tenn 647 64 SW 2d 505.

216 Section 366, *infra*.

217 *Mayberry v. Morris*, 62 Ala 113 ; *Huot v. Ely* 17 Fla 775.

218 *Mins v. West*, 38 Ga 18.

219 Section 489, *infra*.

226 *Winton v. Westfeldt*, 22 Ala 760 ; *Mims v. West*, 38 ; *Rice v. Jones*, 103 NC 226, 9 SE 571 ; *Howe v Hartness*, 11 Ohio St 449 ; *Day v. Zimmerman*, 68 Pa 72 ; *Ayott v. Smith*, 40 Vt 532.

221 *Day v. Zimmerman*, 68 Pa 72.

รอนตราสารเปลี่ยนมือซึ่งได้รับมาก่อนถึงกำหนดชำระ แต่ทราบถึงการอายัดแล้วก็ต้องรับรอนไป โดยอยู่ในบังคับของการอายัด 222 นอกจากนี้ผู้รับรอนตราสารที่กระทำโดยการฉ้อโกงเจ้าหนี้ก็ไม่สามารถใช้ยันการอายัดนั้นได้ 223 โดยหลักการแล้ว เจ้าหนี้ที่ขออายัดทรัพย์มีสิทธิที่จะร้องขอให้ผู้รับรอนโดยสุจริตเข้ามาให้ปากคำในคดี 224 ซึ่งในแง่ของกระบวนการพิจารณาแล้วมีคำตัดสินว่า ผู้รับรอนตราสารซึ่งได้รับหมายอายัด แต่ไม่ยอมมาปรากฏตัวและอ้างอิทธิพลต่อศาลจึงไม่สามารถที่จะยกสิทธิของตนที่มีต่อผู้ถูกอายัดได้ 225

การอายัดเงินตามตราสารเปลี่ยนมือซึ่งได้มีการสลักหลังลอยและในทางพาณิชย์โดย การส่งหมายให้แก่ออกตราสารในขณะที่เจ้าเลยครอบครองตราสารอยู่ แต่ตราสารนั้นอยู่ใน ระหว่างการรอนก่อนถึงกำหนดไปยังบุคคลที่สามโดยปราศจากข้อโต้แย้งและเสียค่าตอบแทน จึง ไม่สามารถทำได้ 226

ในการพิจารณาว่าจะถือเป็นการรอนได้อย่างไรในส่วนของที่เกี่ยวข้องกันนี้ ศาลได้เคย ตัดสินว่า การส่งมอบตราสารโดยลูกหนี้ให้แก่นายหน้าซึ่งทำหน้าที่เรียกเก็บโดยมีคำสั่งให้จ่าย หนี้จำนวนนั้น ไม่ถือว่าเป็นการรอนกรรมสิทธิ์ไปยังเจ้าหนี้ผู้ซึ่งกำลังจะได้รับชำระหนี้จึงจะทำการ อายัดหนี้ของลูกหนี้ซึ่งบังคับไม่ได้ 227

222 Enos v Tuttle, 3 Conn 27 ; Glanton v Griggs, 5 Ga 424.

223 Clough v. Buck, 6 Neb 343; Beck v Cole, 16 Wis 95
(transfer to indorsee as agift).

224 Luckemeyer v. Seltz, 61 Md 313.

225 Smoot v. Eslava, 23 Ala 659.

226 Ludlow v. Bingham, 4 Dall (Pa) 47, 1 Led 736.

227 Clark v. Cilley, 36 Ala 652.

อย่างไรก็ตาม ภายใต้กฎหมายซึ่งระบุให้ตราสารเปลี่ยนมือแบบตัวสัญญาชำระเงินถูกยึด และอายุคดีนั้นต้องเป็นตราสารที่ได้ทำขึ้นและชำระหนี้ภายในรัฐนั้นหรือคู่สัญญาที่เกี่ยวข้อง ณ ขณะเวลาที่ออกตราสารมีถิ่นที่อาศัยภายในรัฐได้ถูกตัดสินว่า ผู้ที่ซื้อตราสารนั้นไปก่อนถึงกำหนดชำระก็ต้องตกอยู่ภายใต้บังคับของบทบัญญัติแห่งการอายุค 228 เคยมีคำพิพากษาตัดสินว่า ผู้รับโอนโดยชอบและเสียค่าตอบแทนในตราสารเปลี่ยนมือที่ถึงกำหนดชำระแล้วมีกรรมสิทธิ์โดยชอบและมีสิทธิได้รับชำระหนี้ตามจำนวนที่ถึงกำหนดชำระจากผู้ออกตราสารและผู้สละหลังเหนื่อการยึดและอายุค ซึ่งไม่ได้ส่งหมายจนหลังจากที่เขาได้เป็นเจ้าของและผู้ทรงในตราสารนั้นแล้ว 229 และผู้ออกตราสารก็จะต้องเป็นผู้ถูกอายุค เว้นแต่ต้องแสดงให้เห็นโดยแน่ชัดว่าตราสารนั้นเป็นของผู้รับเงินในขณะที่ได้รับหมาย 230 แต่อย่างไรก็ตาม ผู้รับสละหลังตราสารมาหลังจากถึงกำหนดชำระรับตราสารไปภายใต้บังคับของการยึดและอายุคมิได้ส่งหมายให้แก่ผู้ออกตราสารว่าเป็นลูกหนี้ของผู้รับเงินหรือผู้ทรงคนก่อน 231 นอกจากนี้ผู้รับสละหลังตราสารเปลี่ยนมือแบบตัวสัญญาชำระเงินชำระเมื่อทวงถาม ซึ่งผู้รับเงินตามตัวยังถืออยู่ตั้ง 2 เดือนหลังจากถึงกำหนดชำระก็ต้องรับตัวไปอย่างเป็นตัวเกินกำหนดชำระและอยู่ภายใต้บังคับของหมายอายุคที่ส่งระหว่างนั้นที่ผู้ออกตราสารเป็นลูกหนี้ของผู้รับเงิน 232

228 Cox v. Severance, 70 NH 86, 46 A 739.

229 Shuler v. Bryson, 65 NC201 ; Bassett v. Garthwaite, 22 Tex 230.

230 Section 155, supra.

231 Smith v. Butler, 72 Ark 350, 80 SW 580 ; Serviss v Washtenaw Circuit Judge, 116 Mich 101, 74 NW 310 ; Day v. Zimmerman, 68 Pa 72.

232 Camp v. Scott, 14 Vt 387.

ในกรณีไม่มีกฎหมายบัญญัติให้ต้องปฏิบัติ²³³ ไม่จำเป็นต้องยื่นหนังสือต่อผู้ออกตราสารถึงการร่อนก่อนถึงกำหนดชำระ เพื่อป้องกันผู้รับสลักหลังจากการอายัดตราสารในภายหลังเพื่อเป็นหลักฐานของหนี้ของผู้ออกตราสารที่มีต่อผู้ทรงคนก่อนผู้ซึ่งได้รับตราสารเปลี่ยนมือมาโดยสุจริต และมีค่าตอบแทนและก่อนถึงกำหนดชำระ ไม่ต้องผูกพันที่จะต้องคาดหมายถึงการยึดที่เกิดขึ้นภายหลังกับผู้ทรงคนก่อนและไม่จำเป็นต้องทำหนังสือว่าได้มีการร่อนไปถึงผู้ออกตราสารเพื่อป้องกันตนเองต่อการอายัดที่จะเกิดขึ้นในภายหลัง²³⁴ ข้อกำหนดที่ว่าผู้รับร่อนไม่มีสิทธิได้รับชำระหนี้ดีกว่าบุคคลที่สามซึ่งอาจอายัดทรัพย์สินนี้ในเพียงกรณีที่เขาได้ส่งหนังสือให้ลูกหนี้ของการร่อนหนี้²³⁵ ซึ่งไม่สามารถที่จะนำมาใช้บังคับกับหนี้ที่กำหนดชำระโดยตราสารเปลี่ยนมือที่สลักหลังในธนาคารและร่อนไปก่อนหนี้ถึงกำหนดชำระจากผู้ทรงคนหนึ่งไปยังผู้ทรงอีกคนโดยการส่งมอบเท่านั้น²³⁶

ในส่วนของกรที่ได้มาซึ่งตราสารเปลี่ยนมือหลังหนี้ถึงกำหนดชำระแล้วมีหลักทั่วไปว่าตราสารนั้นอยู่ภายใต้การยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้เสมือนหนึ่งว่าตราสารนั้นไม่สามารถเปลี่ยนมือได้²³⁷ และก็เป็นความจริงที่ว่าผู้ออกตราสารเปลี่ยนมือแบบตัวสัญญาชำระเงินที่จะต้องชำระให้แก่เจ้าเลยในการอายัดทรัพย์สิน ไม่สามารถตกเป็นผู้ถูกอายัดได้ ถ้าตราสารนั้นได้ถูกร่อนไปยังบุคคลอื่นก่อนส่งหมายและได้มีการแจ้งเป็นหนังสือโดยถูกต้องให้แก่ผู้ออกตัวแล้ว ไม่ว่าตราสารนั้นจะเปลี่ยนมือได้หรือไม่ก็ตาม²³⁸

²³³ *Hawley v. Hurd*, 72 Vt 122, 47 A 401; *Ayott v. Smith*, 40 Vt 532.

²³⁴ *Sheets v. Culver*, 14 La 449 ; *Myers v Beeman*, 31 NC (9 Ired L) 116.

²³⁵ pp. 483, 484, *Supra*.

²³⁶ *Sheets v. Culver*, 14 La 449.

²³⁷ *Bills and Notes* (1st ed pp. 423 et seq.)

²³⁸ *Fay v Sears*, 111 Mass 154.

สำหรับทรัพย์สินหรือสินเชื่อของลูกหนี้ซึ่งไม่สามารถยึดหรืออายัดได้โดยวิธีการธรรมดาของทางกฎหมาย 239 นั้นมีบทบัญญัติกฎหมายที่กำหนดให้เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาขอความช่วยเหลือจากศาลในการยึดหุ้นของบริษัทหลักทรัพย์ 240 เอกสารแสดงกรรมสิทธิ์ที่เปลี่ยนมือได้ 241 ปรากฏกับสินค้า 242 และใบรับของคลังสินค้า 243 เป็นต้น ซึ่งงานทางปฏิบัติตามกฎหมายให้ศาลมีคำสั่งอนุญาตให้เจ้าหนี้สืบค้นทรัพย์สินของลูกหนี้ได้เพื่อทำการยึดและอายัด 244 ต่อไป

วิธีการของเจ้าหนี้ในการบังคับชำระหนี้เอาจากตราสารเปลี่ยนมือ

บทความนี้พูดถึงถึงวิธีการบังคับชำระหนี้เอากับทรัพย์สินตามคำพิพากษาในลักษณะตราสารเปลี่ยนมือซึ่งความหมายของการเอามาไว้ในกรอบของตามกฎหมายจารีตประเพณี (common Law) แคมมาก เจ้าหนี้สามารถที่จะขอออกหมายได้ หากเจ้าพนักงานบังคับคดีสามารถที่จะยึดได้

239 De Bearn v. De Bearn, 115 Md 668, 81 A223, errorisdmd 225 US 695, 56L ed 1261, 32 S Ct 834; Tillinghast v. Johnson, 34 RI 136, 82 A 788.

240 See Uniform Stock Transfer Act S 14; Uniform Commercial Code Section 8-317 (2).

241 Uniform Sales Act P 40. See Bailments (Rev ed S 142).

242 Uniform Bills of Lading Act Section 25.

243 Uniform Warehouse Receipts Act P 26 See Warehouses (1st ed Section 96).

244 As to discovery and disclosure in garnishment proceedings, see Section 346 et seq., supra.

ตามกฎหมายเพราะฉะนั้นถ้าเป็นทรัพย์สินที่ไม่มีรูปร่าง ตราสารที่จะเอามาใช้ในการครอบครองได้หรือไม่ จึงอยู่ที่ตัวตราสารนั้น ๆ คือ case by case 245

แต่บางรัฐสามารถให้ดำเนินการบังคับได้ คือ วิธีเลฟวิบายโนติส (levy by notice)* ซึ่งเจ้าหนี้สามารถบังคับเอากับตราสาร เปลี่ยนมือจากบุคคลซึ่งเป็นลูกหนี้ของลูกหนี้ตามคำพิพากษา โดยออกหนังสือถึงบุคคลดังกล่าวพร้อมแนบคำพิพากษา เพราะปัญหาการโอนตราสารเหล่านี้เร็วมาก อาศัยอำนาจศาลเข้าไปและไม่ต้องอาศัยอำนาจเจ้าพนักงานบังคับคดีซึ่งเป็นมาตรการช่วยเหลือ เจ้าหนี้ที่ถูกจำกัดโดย Common Law แต่ไม่คุ้มครองป้องกันทั้งหมด คือ เจ้าหนี้เรียกหนี้คืนได้ แต่ขัดกับนโยบายหรือลักษณะของตราสารเปลี่ยนมือ 246 วิธีการที่ดีในการแก้ไขปัญหา คือ ให้มีการยึดตัวตราสารเพราะ Common Law ห้ามยึดทรัพย์สินที่ไม่มีรูปร่าง ดังนั้น เมื่อพิจารณาถึงตราสารที่เปลี่ยนมือได้ การที่กฎหมายอนุญาตให้ยึดตราสารเปลี่ยนมือได้จึงช่วยแก้ปัญหาความขัดแย้งระหว่างความสามารถในการเปลี่ยนมือตราสารและการบังคับชำระหนี้ของเจ้าหนี้ได้เป็นอย่างดี ซึ่งเจ้าหนี้สามารถเข้าถึงทรัพย์สินของลูกหนี้ได้โดยไม่กระทบถึงหลักการเปลี่ยนมือของตราสาร เพราะการยึดป้องกันการโอนไปยังบุคคลที่สาม ผลคือ ผู้รับโอนไม่สามารถเป็นผู้รับโอนโดยชอบด้วยกฎหมายและไม่สามารถเรียกร้องเอาจากผู้ออกตราสาร เจ้าหนี้ก็จะได้รับชำระหนี้จากการขายทอดตลาดและคุณภาพของตราสารเปลี่ยนมือก็ไม่ถูกกระทบกระทั่งถึงผู้ซื้อตราสารจากการขายทอดตลาด ผู้ซื้อก็อาจโอนตราสารไปยังผู้อื่นหรือผู้ทรงโดยชอบได้ 247

245 Bruce H. Matson, "Creditor process against negotiable note : The case for a new ucc @ 3-420", William & Mary Law Review 24 (Spring, 1983) : 509.

* Black's Law Dictionary ให้ความหมายคำว่า levy ว่า การยึด การได้มาซึ่งเงินโดยกระบวนการทางกฎหมายโดยการยึดหรือขายทรัพย์สิน การทำให้ตัวเงินเพิ่มมากขึ้น เมื่อศาลได้ออกหมายบังคับคดีแล้ว

246 Bruce H. Matson, Law Review, pp. 511-512.

247 Ibid., pp. 520-523.

ตามที่กล่าวแล้วว่า บางรัฐตรากฎหมายให้ตราสารเปลี่ยนมือเป็นทรัพย์สินว่ามีรูปร่างไม่สามารถยึดได้ แต่มีอีกหลายมลรัฐ เช่น มลรัฐแคลิฟอร์เนีย (California) ตรากฎหมายเปลี่ยนหลักการว่า ตราสารเปลี่ยนมือเป็นสิ่งห้ามทรัพย์สินที่สามารถยึดได้ 248 ในแบบประมวลกฎหมายเกี่ยวกับหลักและวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับตราสารเปลี่ยนมือ เอกสารเปลี่ยนมือหรือเงิน, หลักทรัพย์, เช็ค, ดราฟหรือคำสั่งจ่ายเงิน, การสลักหลัง, การชำระเงินของลูกหนี้หรือผู้ที่ต้องชำระหนี้เมื่อตราสารเปลี่ยนมือถูกยึด แยกได้ 4 กรณี

กรณีแรก ตราสารเปลี่ยนมือ, เอกสารเปลี่ยนมือหรือเงิน 249

การยึดตราสารเปลี่ยนมือ, เอกสารเปลี่ยนมือหรือเงินที่ไม่ได้ฝากอยู่ในบัญชีธนาคาร เจ้าพนักงานบังคับคดีต้องส่งสาเนาหมายให้กับผู้ครอบครองทรัพย์สินเหล่านั้น หากทรัพย์สินอยู่ในความครอบครองของจำเลยให้ยึดทรัพย์สินเหล่านั้นมาไว้ในความดูแลรักษา แต่หากไม่ได้อยู่

คำอธิบายประมวลกฎหมายของรัฐแคลิฟอร์เนีย เรื่องประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 488,400)

(ก) การยึดตราสารเปลี่ยนมือ, เอกสารเปลี่ยนมือหรือเงินที่ไม่ได้ฝากอยู่ในบัญชีธนาคาร, พนักงานบังคับคดีต้อง (1) ส่งสาเนาหมายให้กับบุคคลผู้ครอบครองตราสาร, เอกสารหรือเงินนั้นพร้อมกับหนังสือแจ้งการยึดทรัพย์ และ (2) ถ้าทรัพย์สินนั้นอยู่ในความครอบครองของจำเลย, ให้ยึดตราสาร, เอกสาร หรือเงินนั้นมาไว้ในความดูแลรักษา

248 Ibid.

249 West's Annotated California Codes : Code of Civil Procedure (St.Paul Minnesota : West Publishing Co., 1985), Section 488.400, P.258.

(ข) ถ้าตราสาร, เอกสารหรือเงินไม่ได้อยู่ในความครอบครองของเจ้าเลย โดยไม่ชักช้าหลังจากที่ทำการยึดและไม่ว่าในกรณีใดต้องไม่เกิน 45 วัน นับแต่ได้ทำการยึดเจ้าพนักงานบังคับคดีจะต้องส่งสำเนาหมายพร้อมหนังสือแจ้งการยึดให้แก่เจ้าเลย

(ค) โดยไม่ชักช้า หลังจากตราสารเปลี่ยนมือหรือเอกสารได้ถูกยึดแต่ไม่ว่าในกรณีใดไม่เกิน 45 วัน หลังจากตราสารเปลี่ยนมือหรือเอกสารได้ถูกยึด เจ้าพนักงานบังคับคดีต้องส่งสำเนาหมายและหนังสือแจ้งการยึดทรัพย์สินให้แก่บุคคลใดก็ตามที่ต้องชำระหนี้ภายใต้ตราสารหรือเอกสาร จนกว่าลูกหนี้จะได้รับสำเนาหมายและหนังสือแจ้งการยึดทรัพย์สิน ซึ่งเป็นข้อกำหนดภายใต้ข้อย่อยของมาตรานี้แล้ว, การชำระเงินโดยสุจริตของลูกหนี้แก่ผู้ทรงตราสารคนก่อนหน้าถือเป็นการชำระหนี้ของลูกหนี้

(ง) การไม่ส่งหมายให้แก่เจ้าเลยตามข้อย่อย (ข) หรือให้แก่ลูกหนี้ตามข้อย่อย (ค) จะไม่กระทบต่อสิทธิยึดหน่วงที่เกิดขึ้นตามข้อย่อย (ก)

ในความครอบครองของเจ้าเลย เจ้าพนักงานบังคับคดีต้องส่งสำเนาหมายแจ้งการยึดให้แก่เจ้าเลยภายใน 45 วัน นับแต่วันยึดทรัพย์สินและภายในระยะเวลาดังกล่าว เจ้าพนักงานบังคับคดีต้องส่งสำเนาหมายและบุคคลใดที่ต้องชำระหนี้ภายใต้ตราสารหรือเอกสาร การชำระเงินโดยสุจริตของลูกหนี้แก่ผู้ทรงตราสารคนก่อนหน้าถือเป็นการชำระหนี้ของลูกหนี้

การไม่ส่งหมายดังกล่าวข้างต้นไม่กระทบต่อสิทธิยึดหน่วงที่เกิดขึ้น

กรณีที่สอง หลักทรัพย์ 250

ในขณะที่ทำการยึด เจ้าพนักงานต้องส่งสำเนาหมายและหนังสือแจ้งการยึดหากหลักทรัพย์อยู่ที่จำเลยและต้องนำมาอยู่ในความดูแลรักษา หากหลักทรัพย์เป็นหลักทรัพย์ค้ำประกันหรือได้ส่งมอบให้กับผู้ออกหลักทรัพย์ต้องส่งสำเนาหมายยึดและหนังสือแจ้งการยึดให้แก่ผู้ครอบครองหลักทรัพย์นั้นภายใน 45 วันนับแต่วันยึดทรัพย์สิน

การไม่ส่งหมายดังกล่าวย่อมไม่กระทบต่อสิทธิยึดหน่วงที่เกิดขึ้น

250 คำอธิบายประมวลกฎหมายของรัฐแคลิฟอร์เนีย เรื่องประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 488, 410)

(ก) การยึดหลักทรัพย์ที่อยู่ในความครอบครองของจำเลย เจ้าพนักงานบังคับคดีจะต้องเอาหลักทรัพย์นั้นมาอยู่ในความดูแลรักษา ในขณะที่ทำการยึดเจ้าพนักงานบังคับคดีต้องส่งสำเนาหมายและหนังสือแจ้งการยึด

(ข) การยึดหลักทรัพย์ ซึ่ง (1) ถูกยึดไว้เป็นหลักทรัพย์เป็นประกัน (escrow) ตามข้อกำหนดของกฎหมายหลักทรัพย์บริษัท (Corporate Securities Law) หรือ

(2) ได้ส่งมอบให้กับผู้ออกหลักทรัพย์ เจ้าพนักงานบังคับคดีต้องส่งสำเนาหมายยึดและหนังสือแจ้งการยึดทรัพย์สินให้แก่บุคคลผู้ครอบครองหลักทรัพย์นั้น โดยไม่ชักช้า หลังจากการยึดทรัพย์สินและไม่ว่าในกรณีใดก็ตามไม่เกิน 45 วัน หลังจากการยึดทรัพย์สินให้เจ้าพนักงานบังคับคดีส่งสำเนาหมายยึดและหนังสือแจ้งการยึดทรัพย์สินให้แก่จำเลย

(ค) การไม่ส่งหมายให้แก่จำเลยตามข้อย่อย (ก) และ (ข) ย่อมไม่กระทบต่อสิทธิยึดหน่วงที่เกิดขึ้นตามข้อย่อยในแต่ละข้อนั้น

กรณีที่สาม เช็ค, ครีฟ หรือคำสั่งให้จ่ายเงิน, การสลักหลัง 251

251 คำอธิบายประมวลกฎหมายของรัฐแคลิฟอร์เนีย เรื่องประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 488,520)

(ก) เมื่อเช็ค, ครีฟ, money order หรือคำสั่งอื่นใดที่ให้ถอนเงินออกจากธนาคารสหรัฐอเมริกา, หรือองค์การสาธารณะใดภายในรัฐ และชำระเงินให้แก่จำเลยเมื่อเรียกได้เข้ามาอยู่ในความครอบครองของเจ้าพนักงานบังคับคดีภายใต้หมายบังคับคดี เจ้าพนักงานต้องสลักหลังและยื่นเพื่อขอชำระเงินโดยไม่มีชักช้า

(ข) เจ้าพนักงานบังคับคดีต้องสลักหลังเช็ค, ครีฟ, money order หรือคำสั่งอื่นใดโดยเขียนชื่อของจำเลยลงไปบนนั้น พร้อมทั้งชื่อและตำแหน่งของเจ้าพนักงานบังคับคดีและระบุชื่อศาลและเหตุแห่งการออกหมาย การสลักหลังดังกล่าวถือว่ามีผลสมบูรณ์ ธนาคาร, สมาคม, องค์การของรัฐ ซึ่งเช็ค, ครีฟ, money order หรือคำสั่งอื่นใดที่ยื่นขอถอนเงิน ไม่ต้องรับผิดชอบต่อผู้ใดต่อการจ่ายเงินให้เจ้าพนักงานบังคับคดีตามเช็ค, ครีฟ, money order หรือคำสั่งอื่นใดที่ได้สลักหลังแล้ว เจ้าพนักงานบังคับคดีไม่ต้องรับผิดชอบต่อบุคคลใดในกรณีที่เขาได้สลักหลัง, ยื่นขอและได้รับการชำระเงินตามเช็ค, ครีฟ, money order หรือคำสั่งอื่นใด จำนวนเงินหรือเครดิตอันเป็นผลสืบเนื่องมาจากการชำระเงินตามเช็ค, ครีฟ, money order หรือคำสั่งอื่นใด ต้องถูกเก็บรักษาไว้โดยพนักงานบังคับคดีภายใต้หมายยึดทรัพย์

(ค) ถ้าปรากฏในหน้าเช็ค, ครีฟ, money order หรือคำสั่งอื่นใด ว่าสิ่งนั้นได้ส่งมอบให้จำเลยเพื่อชำระค่าเรียกร้องหรือคำร้องขอ และได้สลักหลังไว้แล้วให้ถือว่าได้มีการชำระหนี้ตามคำเรียกร้อง และคำร้องขอนั้นแล้ว เจ้าพนักงานบังคับคดีไม่ต้องสลักหลังเช็ค, ครีฟ, money order หรือคำสั่งอื่นใด เว้นแต่จำเลยจะได้สลักหลังให้แก่เจ้าพนักงานบังคับคดีก่อน ถ้าจำเลยไม่สลักหลังเช็ค, ครีฟ, money order หรือคำสั่งอื่นใดให้เจ้าพนักงานบังคับคดีที่ทำการยึดทรัพย์ เจ้าพนักงานบังคับคดีต้องยึดถือไว้ภายใต้การยึดทรัพย์และไม่ต้องรับผิดชอบใด ๆ ต่อจำเลยหรือบุคคลอื่นใดในความล่าช้าของการยื่นเพื่อขอรับชำระเงิน

เมื่อเช็ค, คร่าฟ, คำสั่งให้จ่ายเงินหรือคำสั่งอื่นใดที่ทำให้ถอนเงินออกจากธนาคาร, สหรัฐอเมริกาหรือองค์การสาธารณะใดภายในรัฐและชำระเงินให้จ่ายเลยเมื่อเรียกเข้ามาอยู่ในความครอบครองของเจ้าพนักงานบังคับคดีตามหมายบังคับคดี เจ้าพนักงานบังคับคดีต้องสลักหลังและเขียนชื่อและตำแหน่งของเจ้าพนักงาน ชื่อศาลและเหตุแห่งการออกหมายพร้อมทั้งเขียนชื่อจ่ายเลยบนตราสารนั้น การสลักหลังถือว่าไม่ผลสมบูรณ์ไม่ต้องรับผิดชอบผู้ใดต่อการจ่ายเงินให้กับเจ้าพนักงานบังคับคดี ๆ ก็ไม่ต้องรับผิดชอบผู้ใดในการที่เขาได้สลักหลัง, ยื่นขอและรับการชำระเงิน

หากในหน้าเช็ค, คร่าฟ, คำสั่งให้จ่ายเงินหรือคำสั่งอื่นใดว่าสิ่งนั้นได้ส่งมอบให้กับจ่ายเลยเพื่อชำระตามคำเรียกร้องและได้สลักหลังไว้แล้ว ถือว่ามีการชำระหนี้ เจ้าพนักงานบังคับคดีไม่ต้องสลักหลังทรัพย์หรือคำสั่งดังกล่าว เว้นแต่จ่ายเลยจะได้สลักหลังให้แก่เจ้าพนักงานบังคับคดีก่อน ถ้าจ่ายเลยไม่สลักหลังให้เจ้าพนักงานบังคับคดีที่ทำการยึดทรัพย์ยึดถือไว้ภายใต้หมายการยึดทรัพย์และไม่ต้องรับผิดชอบใด ๆ ต่อจ่ายเลยหรือบุคคลใดในความล่าช้าของการยื่นเพื่อขอรับเงิน

กรณีที่สอง การชำระเงินที่ถูกหนีหรือผู้ต้องชำระหนี้ต่อตราสารเปลี่ยนเมื่อที่ถูกยึด 252

ในกรณีที่ตราสารเปลี่ยนเมื่อได้ถูกยึด ลูกหนี้หรือผู้ต้องชำระหนี้อาจชำระเงินตามจำนวนหนี้ให้แก่เจ้าพนักงานบังคับคดี ใบเสร็จที่ออกให้โดยเจ้าพนักงานให้ถือว่าเป็นการปลดเปลื้องภาระผูกพันตามจำนวนส่วนที่จ่าย

252 ประมวลกฎหมายของรัฐแคลิฟอร์เนีย เรื่อง ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 488.540

ในกรณีที่ตราสารเปลี่ยนเมื่อได้ถูกยึด ลูกหนี้หรือผู้ต้องชำระหนี้อาจชำระเงินตามจำนวนหนี้ให้แก่เจ้าพนักงานบังคับคดี ใบเสร็จที่ออกให้โดยเจ้าพนักงานให้ถือเป็นการปลดเปลื้องภาระผูกพันตามจำนวนส่วนที่จ่าย

จากการที่มลรัฐแคลิฟอร์เนีย ภายใต้รัฐธรรมนูญสหรัฐอเมริกาสามารถออกกฎหมายได้เอง จึงได้ผสมผสานระบบกฎหมายแบบประมวลกฎหมายดังกล่าว เพื่อแก้ปัญหาที่ตราสารเบลีเยอสามารถบังคับคดีได้

เมื่อทราบถึงขั้นตอนและวิธีการบังคับคดีตราสารนี้ลักษณะ เบลีเยอมาจากประเทศสหรัฐอเมริกาแล้ว ผู้เขียนขอกล่าวถึงหลักเกณฑ์จากประเทศฝรั่งเศสต่อไป

การบังคับทางแพ่งของประเทศฝรั่งเศส

ระบบการบังคับคดีทางแพ่งในประเทศฝรั่งเศสเป็นระบบแบบประมวลกฎหมาย การบังคับคดีตามคำพิพากษาจะเริ่มขึ้นเมื่อมีคำพิพากษาที่ตัดสินถึงที่สุดแล้ว (Res judicata) 253 เพื่อให้การบังคับคดีตามคำพิพากษาของศาลที่โจทก์หรือเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาได้รับนั้นเป็นผลสำเร็จต่อไปซึ่งโดยทั่วไปตามกระบวนการบังคับคดีของกฎหมายฝรั่งเศสมักทำให้สิทธิโจทก์ที่จะขอบังคับชำระโดยเฉพาะเจาะจงมากกว่าบังคับให้ชำระค่าเสียหายโดยช้อยกเว้นของหลักการนี้ขึ้นอยู่กับนโยบายของรัฐและการไร้ผลของการบังคับคดีให้ชำระหนี้โดยเฉพาะเจาะจง 254 จึงเห็นได้ว่าเป็นไปตามหลักการที่จะให้โจทก์ได้รับประโยชน์ตรงตามสิทธิมากที่สุด

253 Peter Heryog, Civil Procedure in France, (Netherlands : Martinus Nijhoff, 1967), pp. 551-586.

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งใหม่ของฝรั่งเศส บรรพ 15 มาตรา 501 (Novean Code de Procedure Civile Livre I, 1978, Title xv Article 501)

254 ตามกฎหมาย Repertoire Civile et Commercial, Execution des judgements et actes, at No. 2 (1956).

อนึ่ง เนื่องจากคำว่า การบังคับคดีตามคำพิพากษา ("execution of judgements") มีความหลากหลายในความหมาย ขอบเขตกฎหมายเหล่านี้จึงค่อนข้างไม่แน่นอน โดยบางครั้งข้อความนั้นก็หมายความถึงการบังคับโดยการเก็บรวบรวมและขาย (levy and sale) และในอีกขณะหนึ่งก็หมายถึงการปฏิบัติกรอื่น ๆ ตามการเชื่อฟังตามคำพิพากษา ดังนั้น ในทางปฏิบัติที่แท้จริง จึงต้องกล่าวว่า การบังคับคดีตามคำพิพากษาที่สั่งให้ปฏิบัติการ (the execution of a judgment ordering an accounting) กล่าวโดยทั่ว ๆ ไป ตามกฎหมายที่ว่า ศาลที่ชำระคดีเท่านั้นที่อาจเกี่ยวข้องกับการบังคับคดีตามคำพิพากษานั้นได้ นี้ เป็นกฎหมายที่ใช้ได้เฉพาะต่อกรณีที่บังคับคดีต่อทรัพย์สินเท่านั้น

โดยปกติ คำพิพากษาของศาลย่อมถูกบังคับได้โดยทันที เว้นเสียแต่ศาลจะอนุญาตผ่อนผันระยะเวลาให้ ซึ่งในการผ่อนผันนี้ ศาลมีอำนาจที่จะใช้ดุลพินิจที่จะยอมให้หังคการบังคับคดี (stay of execution) ไว้ได้ถึง 1 ปี ถ้าศาลเห็นว่าเป็นการสมควรต่อเงื่อนไขทางด้านเศรษฐกิจของลูกหนี้ และการงดเช่นนั้นก็อาจจะถูกพิจารณายินยอมโดยผู้พิพากษานายเดี่ยวได้ (en refere) และถ้าศาลให้ความยินยอมก็จะต้องระบุไว้เป็นส่วนแรกเริ่มต้นของคำพิพากษานั้น อย่างไรก็ตาม ศาลจะไม่ใช้ความยินยอมให้หังคการบังคับคดีไว้ ถ้าเป็นกรณีที่ลูกหนี้ในตนเป็นบุคคลล้มละลายหรือเป็นผู้หลบหนีการดำเนินคดี (en contumace) หรือถ้าการเก็บรวบรวมทรัพย์สินได้ถูกกระทำเรียบร้อยแล้วตามคำร้องขอของเจ้าหนี้อื่น ๆ หรือถ้าเขาได้ทำให้เสียไป ซึ่งหลักประกันของลูกหนี้ของเขา และการผ่อนผันนั้นก็อาจจะไม่ได้รับอนุญาตเกี่ยวกับคดีเรื่องตัวเงินอีกด้วย (negotiable instruments)

สำหรับในคดีที่พิพากษาโดยการขาดนัด (default judgements) การบังคับคดีจะยังกระทำไม่ได้ จนกว่าพ้นเวลาแห่งการอุทธรณ์หรือ opposition เว้นแต่ศาลจะกำหนดให้บังคับคดีได้ทันที 255

255 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งฝรั่งเศส มาตรา 155 เป็นบทบัญญัติที่ให้อำนาจศาลกำหนดเป็นอย่างอื่น คือให้บังคับทันทีได้

ในการบังคับคดีต่อคู่ความฝ่ายที่สาม เช่น การอายัดทรัพย์สินบุคคลภายนอก (garnishee) จะกระทำได้เฉพาะภายหลังการพิพากษานั้นไม่ยาวนานกว่าเรื่องที่จะต่อสู้โดยการอุทธรณ์หรือ opposition 256

บุคลากรที่ดำเนินการบังคับคดีทางแพ่งในประเทศฝรั่งเศส

ตามกฎหมายของประเทศฝรั่งเศส 257 ผู้ทำการบังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่งศาล คือ Huissier แม้จะตรงกับความหมายในกฎหมายจารีตประเพณีว่าเป็นเลขานุการของผู้พิพากษา (Marshals) ในประเทศสหรัฐอเมริกา แต่คำคำนี้มีได้แปลความเป็นอย่างเดียวกันกับในฝรั่งเศส Huissier เป็นเจ้าพนักงานทางศาลและของรัฐบาลด้วยโดยได้รับแต่งตั้งจากรัฐมนตรีกระทรวงยุติธรรม หน้าที่หลัก คือ การส่งเอกสารทางกฎหมาย (serve of legal papers) บังคับคดี เก็บรวบรวมทรัพย์สิน (levy execution) ซึ่งนอกจากกฎหมายกำหนดให้ส่งทางไปรษณีย์ได้แล้ว ก็ตามและยังมีอำนาจหน้าที่ในการบังคับคดี เก็บรวบรวมและอายัดทรัพย์สิน ทำเอกสารทางกฎหมาย (legal documents) ทั้งยังต้องปฏิบัติการทำหนังสือบอกกล่าวตามรูปแบบ (the service of formal notifications) เช่น การทำคัดค้านสำหรับเอกสารตัวเงิน (notice of protest of negotiable instruments) เป็นต้น ในบางกรณีอาจถูกแต่งตั้งให้ทำการสืบสวนข้อเท็จจริง ให้แก่คู่ความหรือศาลด้วยก็ได้และการปฏิบัติหน้าที่จะมีผลสมบูรณ์ต่อเมื่อได้กระทำภายในขอบเขตอำนาจแห่งท้องที่ที่เขาผู้มีภูมิลำเนาอยู่เท่านั้น ตามหลักเฉพาะศาลที่ชำระคดีเท่านั้น (the tribunal de grande instance) ที่อาจเกี่ยวข้องกับปัญหาในการบังคับคดี

256 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งฝรั่งเศส มาตรา 548 บุคคลที่สามนี้ถูกใช้ในความหมายที่กว้าง โดยรวมถึงทั้งบุคคลที่ 3 ที่เป็นผู้สัญญา, ผู้รับฝากเงิน, เจ้าพนักงานของสำนักงานที่ดิน (ในกรณีต้องเพิกถอนจำนองหรือกระทำอย่างอื่นต่อโฉนดหรืออื่น ๆ ตามคำพิพากษา) หรือเจ้าพนักงานของสำนักงานที่จดทะเบียนการเกิด การตาย และการสมรส ที่จะต้องจดบันทึกคำพิพากษาลงในทะเบียนต่าง ๆ เหล่านี้ด้วย

257 Peter Herzog, Civil Procedure in France, pp. 92-97.

ขั้นตอนและวิธีการบังคับคดีทางแพ่งในประเทศฝรั่งเศส

สำหรับขั้นตอนและวิธีการในประเทศฝรั่งเศสเกี่ยวกับการบังคับคดีทางแพ่ง อาจแบ่งประเภทของวิธีการได้เป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ

1. การบังคับคดีตามคำพิพากษาที่ให้ชำระหนี้โดยเฉพาะเจาะจงซึ่งอาจแบ่งแยกอธิบายได้เป็น 3 กรณี 258 ด้วยกัน คือ

1.1 การบังคับคดีโดยให้ส่งมอบหรือโอนสิทธิในทรัพย์สินโดยเฉพาะเจาะจง

1.2 การบังคับคดีโดยให้กระทำการ หรืองดเว้นกระทำการ

1.3 ปัญหาและการกำหนดวิธีการบังคับคดีเพิ่มขึ้นเพื่อการแก้ไขงานการบังคับคดีตามคำพิพากษาที่ให้ชำระหนี้โดยเฉพาะเจาะจง

2. การบังคับคดีต่อทรัพย์สิน 259

การบังคับคดีอาจจะกระทำได้ตามหลักฐานของ titre exécutoire ซึ่งคือทั้งตามคำพิพากษาและตามตราสารที่เจ้าพนักงานรับรอง (notarial document) โดยจะเริ่มต้นด้วยการที่เลขานุการของศาล (court clerks) จะระบุรูปแบบแห่งการบังคับคดี "executory formula" สั่งโดยตรงแก่ Huissiers ให้ทำการบังคับคดีตามสำเนาคำพิพากษาที่ได้ส่งมา

258 ตามประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศส มาตรา 89-91, 1138 และตามกฎหมาย Refortoir de Procedure Civile et Commerciale, Execution des jugements et aces, at No. 2 (1956)

259 Peter Herzog, Civil Procedure in France, pp. 564-579.

ยังสำนักงานของ Huissiers นั้น และในกรณีบังคับตามตราสารที่เจ้าพนักงานรับรอง เจ้าพนักงานผู้รับรองนั้นก็อาจจะระบุรูปแบบของการบังคับคดีในเอกสารที่เขาได้เตรียมขึ้นเองก็ได้ ด้วยเช่นกัน การบังคับคดีอาจจะกระทำการเก็บรวบรวมเฉพาะหนี้ตามสัญญาที่แน่นอนแล้ว 260 ซึ่งเงื่อนไขเหล่านี้โดยปกติจะปรากฏในคดีที่มีคาพิพาทษาอยู่แล้ว แต่อย่างไรก็ตาม ถ้าเป็นกรณีที่ไม่ชัดเจน การบังคับคดีก็อาจจะถูกเก็บรวบรวมตามตราสารที่เจ้าพนักงานรับรอง (notarial document) ที่ระบุข้อตกลงที่กำหนดการจ่ายเงินจำนวนที่แน่นอนในวันที่กำหนดเฉพาะเจาะจงซึ่งการนำตราสารเป็นพื้นฐานแห่งการบังคับคดีนี้มีรากฐานทางประวัติศาสตร์ที่ notaries นั้นในสมัยหนึ่งก็คือเสมือนศาลนั่นเอง

การนำทรัพย์สินมาอยู่ในความควบคุมของกฎหมาย

การยึดเพื่อนำเอาทรัพย์สินมาอยู่ภายใต้การควบคุมของกฎหมายนั้น เรียกว่า saisies ซึ่งเป็นคำที่มีความหมายรวมถึงการยึดทรัพย์ การอายัดทรัพย์ ที่จะนำไปสู่การขายทรัพย์สินด้วย

การยึด อาจแบ่งออกได้เป็นหลายชนิดตามลักษณะของทรัพย์สินที่ทำการยึด ซึ่งได้แก่

(1) Saisie-execution เป็นการยึดสำหรับบังคับต่อสิ่งของ (chattles) ซึ่งรวมถึงหุ้นและพันธบัตรต่าง ๆ ด้วย (stocks and bonds)

(2) Saisie immobiliere สำหรับการบังคับต่อที่ดิน (land) และ อสังหาริมทรัพย์ต่าง ๆ

(3) Saisie-branden สำหรับการบังคับต่อพืชผลและสิ่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการผลิต (growing crops)

(4) Saisie-arret (garnishment) เป็นการอายัดทรัพย์สินที่สามารถใช้เป็น การเยียวยาตามบทบัญญัติเสมือนเป็นเครื่องมือหนึ่งของการบังคับคดีด้วย

(5) Saisie conservatoire (attachment) การอายัดทรัพย์สินและมีลักษณะ ที่หลากหลายที่เป็นการเยียวยาตามบทบัญญัติที่มีอำนาจสูงสุด

นอกจากนี้ ลักษณะของกฎเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับการบังคับคดีต่อทรัพย์สินนี้ ก็ยังมีความ เกี่ยวข้องอย่างมากต่อนโยบายทางสาธารณะ โดยจะต้องปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัดและตามปกติ ไม่ควรจะถูกเปลี่ยนแปลงไปตามความตกลงกันเองในระหว่างคู่ความทั้งหลายอีกด้วย *

การบังคับคดีต่อสังหาริมทรัพย์ (Saisie-Execution) 261

ทรัพย์สินที่อาจถูกบังคับคดีโดยวิธี Saisie-Execution นี้ได้แก่ สังหาริมทรัพย์ (corporeal movable property) ที่อยู่ในความครอบครองของลูกหนี้ รวมทั้งสิ่งที่เป็น บัจจัยแห่งหนึ่งนั้นด้วย แต่จะไม่ใช้วิธีสำหรับกรบังคับคดีต่อทรัพย์สินที่ไม่มีรูปร่าง (intangibles) อื่น ๆ ซึ่งตามปกติทรัพย์สินประเภทนี้จะถูกบังคับคดีได้โดยวิธีการอายัด (saisie-arret) เท่านั้น

ขั้นตอนและวิธีของการบังคับคดีต่อสังหาริมทรัพย์

(1) การทวงค่าสั่งให้จ่าย

ขั้นตอนแรก ก่อนที่การบังคับคดีนี้จะเกิดขึ้น คือการทวงค่าสั่งให้จ่าย (The order to pay "commandement") ของเจ้าพนักงานบังคับคดี "an huissier" ที่ในขั้นต้น

* ดังได้กล่าวแล้วเรื่องแนวคิดเบื้องต้นในการบังคับคดีของประเทศฝรั่งเศส

261 Peter Herzog, *Civil Procedure in France*, pp. 570-574.

huissier นั้นจะต้องทวนและส่งคำสั่งให้จ่ายนั้นให้แก่ลูกหนี้เสียก่อน และถ้าในกรณีนั้นปรากฏว่า เอกสารที่เป็นหลักฐานแห่งการบังคับคดียังไม่ได้ถูกส่งมายังลูกหนี้ให้เป็นที่เรียบร้อยเสียก่อนแล้ว เอกสารนั้นก็ต้องถูกส่งมายังลูกหนี้ในเวลาเดียวกันกับการส่งคำสั่งนั้นด้วย 262

รูปแบบของคำสั่งดังกล่าวนั้นก็คือ ข้อความที่ระบุเป็นสำคัญว่า การบังคับคดีจะเกิดขึ้น เว้นเสียแต่ว่าท่านจะจ่ายและถ้าลูกหนี้แสดงความประสงค์ที่จะจ่ายเมื่อได้รับคำสั่งนี้ huissier นั้นก็อาจจะยอมรับการจ่ายนั้นได้ โดยที่ huissier นั้นก็ไม่จำเป็นต้องได้รับการแต่งตั้งให้อำนาจพิเศษอย่างทนายความแต่อย่างใด เพียงแต่เขาต้องมี grosse ของคำพิพากษาหรือของตราสารที่รับรองที่ถือว่าการบังคับคดีอยู่ในความครอบครองของเขาก็เพียงพอแล้ว

(2) การยึดเก็บรวบรวม (proces-verbal de saisie)

การยึดเก็บรวบรวมอันเป็นขั้นตอนที่สองนี้ จะยังไม่เกิดขึ้นจนกว่าเวลาอย่างน้อย 1 วัน หลังจากการส่งคำสั่งให้จ่ายเงินได้ผ่านพ้นไปแล้ว การดำเนินการตามขั้นตอนนี้จะเป็นการกระทำของ huissier ซึ่งถ้าเขาไม่ได้รับอนุญาตให้เขาไปในสถานที่ที่เขาประสงค์จะทำการยึดเก็บรวบรวมโดยดีแล้ว เขาก็อาจจะใช้อำนาจที่มีอยู่บังคับได้ โดยมีประจักษ์พยาน (recors) อย่างน้อย 2 คน ร่วมอยู่ในการกระทำของเขา ซึ่งไม่จำเป็นต้องเป็นคู่ความที่เขากระทำการแทนแต่อย่างใด 263

ในการดำเนินการนี้ในขั้นแรก huissier จะต้องร้องขอให้ลูกหนี้จ่ายเสียก่อน (iteratif commandement) แล้วถ้าไม่มีการจ่ายก่อนเกิดขึ้น huissier นั้นก็จะดำเนินการยึดทรัพย์สินที่เป็นสิ่งที่สามารถเก็บรวบรวมได้ และก็จะตั้งผู้รักษา (custodian) ขึ้น เพื่อดูแล

262 ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งฝรั่งเศส มาตรา 583.

263 ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งฝรั่งเศส มาตรา 583, 585 และ 587.

รักษาทรัพย์สินนั้น ทั้งนี้โดยที่ huissier นั้นไม่ว่าจะเป็นผู้รักษาทรัพย์ได้เองเลย แต่อาจจะตั้งเสมือนคนหนึ่งของเขาขึ้นเป็นได้ และนอกจากนี้ ลูกหนี้แห่งการบังคับคดีนั้นก็อาจเป็นผู้รักษาทรัพย์ได้ด้วยเช่นกัน ถ้าหากว่าเจ้าหนี้ของเขานั้นยินยอม แต่อย่างไรก็ดี ถ้าเป็นกรณีของเงินสด กฎหมายกำหนดเป็นพิเศษว่าจะให้อยู่ในความอารักขาของผู้รักษาทรัพย์นั้นไม่ได้ เว้นแต่คู่ความทั้งหมดจะเห็นด้วยกันว่าให้ผู้รักษาทรัพย์นั้นดูแลได้ แต่จะต้องให้ฝากเงินนั้นไว้กับผู้รับฝากที่เรียกว่า the Caisse des Dipots et Consignations โดยเฉพาะ 264

หลังจากแต่งตั้งผู้รักษาทรัพย์แล้ว huissier ก็จะต้องทำรายงาน (proces-verba de saisie) อธิบายการปฏิบัติงานของเขา และลงบัญชีทรัพย์สินที่เขาได้ไว้ในรายงานนั้นพร้อมทั้งระบุวันที่ทำการขายทรัพย์นั้นจะเกิดขึ้นต่อไปด้วย และรายงานนั้นก็จะต้องได้รับการลงนามโดย huissier นั้น และผู้รักษาทรัพย์นั้นด้วย อนึ่ง ถ้าการบังคับคดีนี้ได้เกิดขึ้นที่บ้านของลูกหนี้และลูกหนี้อยู่ด้วยในขณะนั้น ก็จะต้องทำสำเนาและให้ไว้แก่ลูกหนี้ด้วยฉบับหนึ่ง แต่ถ้าไม่อยู่ก็ต้องให้สำเนานั้นไว้กับคนนำของลูกหนี้หรือบุคคลผู้อยู่ใกล้เคียงบ้านลูกหนี้ แต่ถ้าการบังคับคดีไม่ได้เกิดขึ้นที่บ้านของลูกหนี้ ก็จะต้องส่งสำเนารายงานนั้นให้แก่ลูกหนี้ด้วยวิธีการถูกแบบตามกฎหมาย 265 อย่างไรก็ตาม ถ้าในการบังคับคดี huissier ไม่พบทรัพย์สินที่เพียงพอต่อการบังคับเพื่อขาย เขาก็จะต้องทำรายงานที่เรียกว่า proces-verbal de carence หรือรายงานของความไม่มีทรัพย์สินและจะไม่ดำเนินการต่อไป

264 ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งฝรั่งเศส มาตรา 583, 585, 587, 590 และ 596-598.

265 ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งฝรั่งเศส มาตรา 588, 589, 599 และ 601-602.

หลังจากที่มีการทํารายงานแล้ว ทรัพย์สินที่ลงไว้ในบัญชีก็จะถูกถือว่าเป็นทรัพย์สินที่อยู่ในความอารักขาของศาล ถึงแม้ว่าตามข้อเท็จจริงและเป็นกรณีที่ถูกหนี้แห่งการบังคับคดีเป็นผู้รักษาทรัพย์เองก็ตาม ในการรักษาทรัพย์นี้ผู้รักษาทรัพย์แม้ว่าจะเป็นลูกหนี้เองก็ย่อมมีความรับผิดชอบอาญาเสมอ ถ้าผู้รักษาทรัพย์นั้นกระทำการยกย้ายทรัพย์สินและต้องรับผิดชอบต่อรายไต่ที่เกิดจากทรัพย์สินเหล่านั้นด้วย 266

(3) การขาย (the sale)

การขายจะเกิดขึ้นได้ต่อเมื่อระยะเวลาได้ผ่านพ้นไปอย่างน้อย 8 วัน ในระหว่างการทํารายงานการยึดทรัพย์กับการขายทรัพย์สินที่แท้จริง โดยในการขายทรัพย์สินนี้จะต้องมีการประกาศบนแผ่นโปสเตอร์อย่างน้อย 4 แผ่น (at least four poster) และจะต้องมีการประกาศทางหนังสือพิมพ์ด้วยเช่นกัน สำหรับสถานที่ที่จะทำการขาย ตามปกติจะต้องกระทำในตลาดสาธารณะ (public market) หรือในห้องขายทอดตลาด (room for auction sales) หรือที่ที่ทรัพย์สินได้ถูกยึดเก็บรวบรวมมาการขาย เมื่อมีการรู้ราคาได้สูงสุด (ommissieurs-priseurs) 267 เขาก็จะต้องทำสัญญาขายทรัพย์สินจะต้องขายโดยการทอดตลาด แต่สำหรับทรัพย์ที่เป็นหลักประกัน (securities) ก็อาจจะถูกขายโดยผ่านนายหน้า (broker) ก็ได้ เมื่อขายได้แล้ว ผู้ที่รู้ราคาสำเร็จก็ต้องจ่ายราคาเป็นเงินสด (cash) และถ้าเขาไม่สามารถที่จะจ่ายได้ ทรัพย์สินนั้นก็จะต้องถูกขายทอดตลาดอีก หลังจากการขาย คณะกรรมการที่ดำเนินการขาย (the commissieurs-priseur) ก็จะต้องเตรียมและทํารายงานการขาย (proces-verbal) ซึ่งระบุชื่อผู้ซื้อด้วย

266 ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งฝรั่งเศส มาตรา 603-604.

267 ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งฝรั่งเศส มาตรา 613 และ 617-618.

(4) การแก้ไขเยียวยาของบุคคลที่สามที่เรียกร้องสิทธิในทรัพย์สินที่ถูกยึด

ในกรณีที่บุคคลที่สามจะเข้ามาเรียกร้องขอให้ปล่อยทรัพย์สินที่ถูกยึดออกไปเสียจากการขายทรัพย์สิน โดยอ้างความเป็นเจ้าของหรืออ้างความมีสิทธิ (ill rem) ต่อสิ่งของหรือทรัพย์สินที่ถูกยึดเก็บรวบรวม เขาก็อาจจะแสดงข้อเรียกร้องของเขาได้ในขณะที่ huissier กำลังเตรียมทำรายงาน proces-verbal โดยถ้าเขากระทำในเวลา นั้น ข้อเรียกร้องของเขานั้นก็จะถูกบันทึกเป็นหมายเหตุไว้ในรายงานนั้นโดย huissier และก็จะถูกเสนอต่อผู้พิพากษาที่นั่งพิจารณาคดี (en refere) ต่อไปด้วย ถ้ารายงานนั้นได้ทำเสร็จสมบูรณ์แล้ว บุคคลที่สามนั้นก็อาจจะเรียกร้องข้อคัดค้านนั้นได้ โดยการส่งแบบคัดค้านที่เรียกว่า "ajournement" ำให้แก่ลูกหนี้และเจ้าหนี้ และผู้รักษาทรัพย์สินนั้น หมายเหตุนั้นก็จะต้องระบุพื้นฐานของข้อเรียกร้องของบุคคลที่สามนั้นด้วย การพิจารณาข้อโต้แย้งนี้ก็จะถูกกระทำขึ้นโดยศาลที่สถานที่ที่การยึดทรัพย์สินเก็บรวบรวมนั้นได้เกิดขึ้น การขายทรัพย์สินก็ต้องหยุดอยู่ในระหว่างการต่อสู้ตามข้อโต้แย้งนั้น ถ้าเป็นกรณีเรียกร้องภายหลังการขาย บุคคลที่สามนั้นก็จะต้องดำเนินการต่อสู้ข้ออ้างเป็นคดีธรรมดา (action en revendication) ซึ่งก็จะต้องอยู่ภายใต้กฎที่ว่า ผู้ที่ได้สังหาริมทรัพย์มาโดยเจตนาสุจริตย่อมได้รับสิทธิที่ดี เว้นแต่เป็นกรณีทรัพย์สินสูญหายหรือถูกขโมย 268 ซึ่งการคุ้มครองผู้สุจริตอย่างสูงตามกฎหมายนี้ย่อมทำให้การดำเนินการคดีนั้นเป็นไปอย่างค่อนข้างน่ากลัว

(5) สิทธิของเจ้าหนี้หลายคนต่อทรัพย์สินที่ถูกยึด

ถ้า huissier ที่กำลังประสงค์ที่จะเก็บรวบรวมยึดทรัพย์สินของลูกหนี้ พบว่าทรัพย์สินนั้นได้ถูกยึดเสร็จเรียบร้อยแล้ว huissier นั้นก็ไม่ว่าจะทำการยึดเก็บรวบรวมเพิ่มเติมบนทรัพย์สินเดิมนั้นได้ แต่เขาอาจจะร้องขอต่อผู้รักษาทรัพย์สินให้ชี้แนะและเก็บรวบรวม

268 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งฝรั่งเศส มาตรา 608 และ 2279.

ยึดทรัพย์สินที่ยังไม่ได้ถูกยึดได้ หลังจากนั้น เจ้าหนี้ที่เป็นเจ้าของการยึดครั้งแรกก็อาจจะถูกร้องขอให้ดำเนินการขายทรัพย์สินโดยประกอบไปด้วยการยึดทั้งสอง ซึ่งจะ เป็นการร่วมกันของสองกระบวนการและการขายนั้นต่อมาก็จะต้องถูกแบ่งกันไปตามส่วน (prorata)

นอกจากนั้น ก็อาจมีอีกกระบวนการหนึ่งในการคุ้มครองสิทธิของเจ้าหนี้อื่น ในกรณีที่ถูกหนี้ของเขานั้นกำลังถูกยึดอายัดทรัพย์สิน (attached) อยู่ เจ้าหนี้นั้นก็อาจดำเนินการโดยสงวนสิทธิของเขาในการที่จะเข้าร่วมด้วยในกระบวนการขายครั้งสุดท้ายได้ โดยเขาไม่จำเป็นต้องบังคับคดีในนาม (execution title) กระบวนการนี้เรียกว่า "opposition sur le prise de la vente"

ในการดำเนินการเพื่อที่จะทำ opposition sur le prise de la vente เจ้าหนี้ก็ต้องส่งคำคัดค้าน (opposition) เป็นหนังสือให้แก่เจ้าหนี้ที่เป็นเจ้าของการบังคับคดีที่กำลังดำเนินการอยู่ และแก่บุคคลที่กำลังดำเนินการขาย และต้องตกลงที่จะส่งเอกสารทั้งหมดให้แก่ตัวแทนในท้องที่ที่ทำการขายไปด้วย ในระหว่างการนี้จนกว่าจะมีการแบ่งในการขายจริง ๆ เขาจะเข้าไปยุ่งเกี่ยวหรือแทรกแซงในกระบวนการด้วยไม่ได้ แต่อย่างไรก็ตาม เจ้าหนี้เช่นนี้อาจจะขายทรัพย์สินที่ถูกยึดนั้นได้ถ้าเจ้าหนี้ผู้ทำการยึดในครั้งแรกดำเนินการขายล่าช้าเป็นเวลานานเกินไป 269 ซึ่งคล้ายกับวิธีการในการบังคับคดีต่อสังหาริมทรัพย์ ในการเปลี่ยนแปลงการขายโดยสมัครใจโดยเจ้าของทรัพย์สินที่ถูกยึดร้องขอด้วยความตกลงของคู่ความทุกฝ่าย ศาลก็จะพิจารณาตั้งผู้พิพากษารายเดียวหรือเจ้าพนักงานผู้ชำนาญการ (notaire) มากกว่า 1 คน เป็นผู้ดำเนินการขายผู้เชี่ยวชาญอาจเป็นผู้เชี่ยวชาญเรื่องที่ดินที่อาจทำให้ขายได้ราคาสูงกว่าศาล *

269 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งฝรั่งเศส มาตรา 610-612 และ 619.

* ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งฝรั่งเศส มาตรา 744-745 และ 745 a -748 c.

ขั้นตอนและวิธีการบังคับคดีต่อทรัพย์สินของลูกหนี้ต่อบุคคลภายนอก ที่เรียกว่า "Saisie-Arret"

การบังคับคดีด้วยวิธี Saisie-Arret นี้เป็นวิธีที่ทำให้เจ้าหนี้สามารถที่จะใช้สิทธิเรียกร้องของลูกหนี้ของเขาต่อบุคคลภายนอกได้ โดยไม่ว่าสิทธิเรียกร้องนั้นจะเป็นหนี้เงินที่มีกำหนดหรือไม่ หรือถึงกำหนดแล้วหรือไม่ก็ตาม และโดยวิธีนี้เจ้าหนี้ก็สามารถที่จะจัดการกับสิ่งของ (chettles) ของลูกหนี้ที่ในภายหลังไม่ได้อยู่ในความครอบครองของลูกหนี้ได้ด้วยเช่นกัน 270 อย่างไรก็ตาม บางคดีแม้ทรัพย์สินจะอยู่ในมือของบุคคลภายนอกแต่ก็อาจใช้วิธีการบังคับแบบนี้ไม่ได้ เช่น กรณีที่เช่าตู้รับรษณีย์ของธนาคาร ธนาคารยอมเป็นเพียงผู้รับฝากเท่านั้น และทรัพย์สินนั้นก็ถือว่ายังอยู่ในความครอบครองของผู้ฝากอยู่ แต่ถ้าเป็นสัญญาธรรมดาของธนาคารจึงจะใช้วิธีนี้ บังคับต่อได้

วิธีการ Saisie-arret นี้ เป็นวิธีแห่งการยึดอายัดตามบทบัญญัติที่ดีเหมือนกับวิธีแห่งการบังคับคดีวิธีหนึ่ง และเหมือนกับวิธีการบังคับคดีวิธีอื่น ๆ ที่อาจใช้เพื่อการบังคับตามบทบัญญัติของเรื่องตราสารที่เจ้าพนักงานรับรอง (notarial instrument) เท่า ๆ กับการบังคับตามคำพิพากษา และนอกจากนี้การยึดอายัดตามบทบัญญัติวิธีนี้ก็ยังสามารถจะถูกใช้เพื่อเป็นการประกันการจ่ายหนี้ใด ๆ ไปด้วย ไม่ว่าจะ เป็นหนี้ที่มีหลักฐานสัญญาเป็นหนังสือหรือไม่ก็ตาม

บุคคลภายนอกที่จะถูกอายัดตามวิธี saisie-arret

บุคคลภายนอกที่อาจจะถูกอายัดทรัพย์สินตามวิธีนี้ได้ จะต้องไม่เป็นบุคคลที่เป็นเพียงผู้รับเงิน (cashier) ของลูกหนี้เท่านั้น แต่ตัวแทน (agent) ของลูกหนี้ก็อาจเป็นบุคคลภายนอกได้

270 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งฝรั่งเศส มาตรา 557.

ขั้นตอนและวิธีการของการบังคับตามวิธี saisie-arret

วิธี saisie-arret นี้ประกอบด้วยวิธีการ 2 ระยะด้วยกัน คือ

(1) ระยะแรก การทำคำสั่ง

เมื่อเงินกองทุน (the funds) นั้นได้ตกอยู่มือของบุคคลภายนอก ศาลก็จะมีคำสั่งโดยตรงไปยังบุคคลภายนอกให้จ่ายเงินกองทุนนั้นให้แก่เจ้าหนี้ และสำหรับการที่จะยึดเงินกองทุนนั้น เจ้าหนี้ก็ต้องส่งหนังสือทวงถามให้แก่บุคคลภายนอกนั้นระบุถึงคำพิพากษา หรือหลักฐานอย่างอื่นที่เป็นที่มาของข้อเรียกร้องแห่งหนึ่งของเจ้าหนี้ และจำนวนเงินของหนี้ของเขา และก็ต้องเลือกกระบวนวิธีที่เป็นที่อยู่อาศัยของบุคคลภายนอกนั้นลงไว้ด้วย จากนั้น ในส่วนของบุคคลภายนอกก็ต้องแจ้งเป็นหนังสือส่งไปยัง huissier ว่า ทรัพย์สินของลูกหนี้ที่อยู่มือของเขามีอะไรบ้าง และได้มีการอายัดเกิดขึ้นแล้วหรือไม่²⁷¹ แต่อย่างไรก็ตาม บุคคลภายนอกนี้ก็อาจจะไม่ส่งเงินกองทุนนั้นให้แก่บุคคลใดก็ตามที่เป็นหนี้เขาอยู่ก็ได้

(2) ระยะหลัง การแจ้งและอายัดให้มีผล (action en validite)

ในระยะต่อมา (ที่เรียกว่า action en validite) เจ้าหนี้จะต้องแจ้งถึงการดำเนินกระบวนการนี้ไปยังลูกหนี้ภายในเวลา 8 วัน ของการส่งหนังสือทวงถามให้แก่บุคคลภายนอก และภายในระยะเวลาจำกัดเดียวกันนั้น เจ้าหนี้ก็ต้องเริ่มดำเนินคดี (an action) ที่ศาลฎีกาของลูกหนี้ เพื่อให้จะทำให้มีการประกาศทางศาลว่าการอายัดนั้นมีผลแล้วและบุคคลภายนอกนั้นจะต้องจ่ายเงินกองทุนที่เขายึดถืออยู่นั้นให้แก่เจ้าหนี้ (การดำเนินคดีเช่นนี้ เรียกว่า action en validite) อย่างไรก็ตาม ถ้าหนังสือแจ้งลูกหนี้และ action en validite นี้

²⁷¹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งฝรั่งเศส มาตรา 559-560.

ไม่ได้กระทำขึ้นภายในระยะเวลา 8 วัน ดังกล่าวนี้ การบังคับคดีแบบ saisie-arret ที่ได้กระทำไปแล้วก็จะตกเป็นโรมณะ (void) และในกรณีที่ลูกหนี้ไม่ได้อาศัยอยู่ในสถานที่ที่ศาลที่กำลังรับฟังคดี action en validite นั้นตั้งอยู่ ระยะเวลาจากนั้นก็จะได้รับอนุญาตให้ขยายเพิ่มเข้าไปอีกได้

ในการพิจารณาของศาลในคดี action en validite นี้ลูกหนี้อาจจะหลีกเลี่ยงผลของการบังคับแบบ saisie arret ได้โดยการขออนุญาตศาลที่นัดพิจารณา (en refere) วางทรัพย์ (depositing) ตามจำนวนที่เจ้าหนี้ยื่นเรียกร้องตามวิธีการที่เรียกว่า Caisse des depots et consignations หรือที่รู้จักกันว่า cantonnement ซึ่งลูกหนี้ชอบที่จะทำเช่นนี้ได้ถ้าจำนวนหนี้ที่เจ้าหนี้เรียกร้องนั้นน้อยกว่าจำนวนที่ลูกหนี้ยื่นเป็นหนี้บุคคลภายนอกอยู่มาก 272

นอกจากนั้น ก็ต้องมีการส่งหนังสือแจ้งเรื่องการดำเนินคดี action en validite นี้ให้แก่บุคคลภายนอกด้วย ภายในเวลา 8 วัน เว้นแต่จะมีการขยายระยะเวลาเป็นพิเศษ 273 และภายในระยะเวลาเดียวกันนี้ บุคคลภายนอกนั้นก็ต้องถูกเรียกร้องให้ทำการประกาศตามแบบในศาลแสดงรายละเอียดของจำนวนเงินที่เขาเป็นหนี้ลูกหนี้ และการจ่ายตามสัญญา และการอายัดใด ๆ ที่มี ซึ่งการประกาศนี้ก็จะต้องกระทำที่สำนักงานของศาลที่ที่คดีนั้นกำลังดำเนินอยู่ถ้าบุคคลภายนอกนั้นอยู่ที่นั่นด้วย ถ้าไม่ทำเช่นนั้น บุคคลภายนอกก็อาจจะทำการประกาศเสียก่อนที่ศาลจะออกนั่งพิจารณาที่ภูมิลำเนาของเขาได้ อย่างไรก็ตามในประกาศนั้นบุคคลภายนอกก็ต้องแนบเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งหมดไปพร้อมกับประกาศของเขาด้วย และถ้าบุคคลภายนอกไม่ทำการประกาศหรือล้มเหลวในการประกาศเขาก็จะถูกถือว่าเขาเป็นหนี้ต้องรับผิดชอบตาม

272 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งฝรั่งเศส มาตรา 563-567.

273 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งฝรั่งเศส มาตรา 1033-2.

จำนวนหนี้ที่เจ้าหนี้เรียก้องนั้นทั้งหมด แต่ถ้าประกาศของบุคคลภายนอกไม่ถูกต้องยิ่ง กรณีที่จะต้อง
เป็นไปตามข้อความแห่งประกาศนั้น 274

สำหรับการพิจารณาของศาลในชั้นแรกศาลก็จะตรวจสอบข้อเรียกร้องของเจ้าหนี้ที่มี
ต่อลูกหนี้เสียก่อน แม้ว่าจะเป็นการบังคับ saisie-arret ตามหลักฐานแห่งคำพิพากษาก็ตาม
และนอกจากนั้นศาลก็ต้องตรวจสอบผลของการดำเนินกระบวนการที่ได้กระทำมาก่อนแล้ว
อีกด้วย ถ้าไม่ปรากฏว่ามีความไม่ถูกต้องตามกฎหมายอย่างใด ๆ แล้ว ศาลก็จะทำคำพิพากษา
ประกาศว่า การบังคับ saisie-arret นั้น มีผลชอบด้วยกฎหมายแล้ว และก็จะสั่งให้บุคคลภาย
นอกจ่ายเงินกองทุนนั้นให้แก่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษานั้นต่อไป

อนึ่ง ในคดีเช่นนี้ ลูกหนี้อาจจะร้องขอให้ยกเลิกเพิกถอนการบังคับคดีแบบ saisie
-arret นี้ได้ โดยการแยกเป็นคดีหรือโดยการฟ้องแย้งเข้าไปในคดี action en validite
ซึ่งข้อเรียกร้องของลูกหนี้ก็ต้องถูกส่งไปยังผู้พิพากษาที่นั่งพิจารณาคดีด้วยเช่นกัน และบุคคล
ภายนอกก็อาจโต้แย้งเกี่ยวกับจำนวนหนี้ของลูกหนี้ที่เป็นผลเนื่องมาจากการประกาศในภายหลัง
และอาจจะเรียกร้องให้มีการแก้ไขโดยศาลที่เป็นศาลฎีกาเนาะของเขาก็ได้

อย่างไรก็ตาม ถ้าปรากฏว่ามีการบังคับ saistie-arret เพิ่มขึ้นต่อกองทรัพย์สิน
เดียวกัน ก่อนที่ศาลจะตัดสินในคดี action en validite กองทรัพย์สินกองนั้นก็จะต้องถูก
แบ่งตามสัดส่วน (protata) ในระหว่างคู่ความทั้งหลายนั้นด้วย 275 ตามหลักของการแบ่ง
เฉลี่ยทรัพย์ในการบังคับคดีดังกล่าวแล้ว

274 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งฝรั่งเศส มาตรา 568, 570-71, 574,
576, 577.

275 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งฝรั่งเศส มาตรา 1033-2.

การบังคับคดีต่อหุ้นและพันธบัตร (stacks and bonds) 276

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (Code de Procedure Civile) ไม่ได้ระบุมูลเกณฑ์พิเศษเกี่ยวกับการบังคับคดีต่อหุ้นและพันธบัตรไว้แต่อย่างใด เนื่องจากหุ้นที่ถือกันนั้นได้ถูกพิจารณาแล้วว่าเป็นสิทธิที่มีตัวตน ซึ่งมันก็เป็นเสมือนสิ่งของและก็สามารถถูกยึดโดยวิธีการยึดกรรมดา (saisie execution) ได้ ถ้ามันอยู่ในความครอบครองของลูกหนี้ และถ้ามันถูกยึดถืออยู่นายหน้าในนามของนายหน้า มันก็อาจจะถูกบังคับโดยวิธี saisie-arret ได้เช่นกัน แต่อย่างไรก็ตาม ในกรณีที่บุคคลในฝรั่งเศสได้วาง (deposit) ตราสารผู้ถือ (bearer instruments) ไว้กับสถานบันที่เรียกว่า SICOVAM ซึ่งคล้ายกับคลังสินค้า (warehouse) หรือสถานที่หักบัญชีของธนาคาร (clearinghours) สำหรับผู้ถือหลักทรัพย์ประกันทั้งหลาย แล้วถ้าบุคคลที่วางตราสารเหล่านั้นไว้เป็นหลักประกันจัดการทางธุรกิจระหว่างกันในสถาบัน SICOVAM นี้ ก็จะไม่ต้องรอนตัวตราสารให้แก่กัน เพียงแต่ทำสัญญาเข้ามาลงบัญชีไว้ต่อกันก็เพียงพอ และบุคคลที่ต้องการถอนหลักทรัพย์นั้นคือเขาก็มีสิทธิเพียงที่จะได้รับหลักทรัพย์ประกันชนิดเดียวกัน (the same kind) คืนเท่านั้น ไม่สามารถจะเจาะจงเอาหลักทรัพย์ประกันฉบับที่เขาได้วางเอาไว้คืนได้ สำหรับหลักการวางหลักทรัพย์ประกันต่อ sicovam นี้ก็ไม่เป็นตัวเงิน (negotiable) และการวางหลักทรัพย์ใน SICOVAM นี้ก็ทำได้โดยผ่านนายหน้า (broker) ธนาคาร (bank) หรือสื่อกลางประเภทที่เหมือนกันนี้เท่านั้น นอกจากนั้นตามกฎหมายหลักทรัพย์ประกันที่ถูกวางฝากไว้กับ SICOVAM นี้จึงไม่อาจที่จะถูกบังคับโดยวิธีการอายัดบุคคลภายนอก (saisie-arret) ได้²⁷⁷ แม้ว่ากรณีจะดูราวกับว่าสามารถทำคำสั่งอายัด saisie-arret ต่อนายหน้าหรือธนาคาร ซึ่งกระทำการเป็นเหมือนสื่อกลางของการวางฝากนั้นได้ก็ตาม

²⁷⁶ Peter Herzog, Civil Procedure in France, pp.577-578.

²⁷⁷ ตามกฎ Decret No.49-1105 of August 4, 1949, J.O. Aut. 6, 1949, P. 7726, (1949) D.L. 369, art. 8.

อย่างไรก็ตาม เมื่อวันที่ 31 กรกฎาคม 2535 กฤษฎีกาประเทศฝรั่งเศส ได้มีบทบัญญัติการบังคับเอาทรัยสารเปลี่ยนมือมาอยู่ในความควบคุมของกฎหมาย เรียกว่า la saisie des valeurs mobilières ดังที่เคยกล่าวมาแล้วในเรื่อง การนำทรัพย์สินมาอยู่ในความควบคุมของกฎหมาย เรียกว่า saisies ซึ่งจะไล่ลำดับต่อไปถึงเรื่องการอายัดทรัยสารเปลี่ยนมือ

การอายัดทรัยสารเปลี่ยนมือ (la saisie des valeurs mobilières) 278

ความหมายของคำว่า ทรัยสารเปลี่ยนมือ (valeurs mobilières) ครอบคลุมทรัพย์สินหลายประเภท โดยลักษณะของทรัยสารจะเป็นเอกสารที่มีข้อความเป็นลายลักษณ์อักษร ได้แก่ พันธบัตรรัฐบาลที่ออกเพื่อเป็นการกู้ยืมเงินจากประชาชนในอำเภอหรือจังหวัด, ใบหุ้นที่ออกโดยบริษัท

การบังคับเอาทรัยสารที่บัญญัติขึ้นโดยกฤษฎีกา วันที่ 31 กรกฎาคม 2535 (31 juillet 1992) คือ วิธีการอายัดซึ่งจะดำเนินการกับบุคคลภายนอกผู้ถือสิทธิหรือเอกสารสิทธิที่เป็นของลูกหนี้และจะมีการแจ้งให้ลูกหนี้ทราบด้วย สิทธิที่ทำการอายัดนี้จะไม่ตกเป็นของเจ้าหนี้ แต่จะต้องนำมาทำการขายเพื่อนำเงินสดที่ได้มาชำระแก่เจ้าหนี้

เงื่อนไขการอายัด

เจ้าหนี้จะต้องมีหมายบังคับคดี ซึ่งจะต้องระบุจำนวนเงินและสามารถเรียกร้องได้ และลูกหนี้ก็ต้องเป็นผู้ทรงสิทธิในทรัยสาร

278 Gerard couche, Voies d'execution, 3^e (75240 Paris cedex : 11 rue Souffot, 1994), pp. 167-169.

การบังคับเอาบัตรสาธาณณจะดำเนินการต่อบุคคลภายนอกเท่านั้น ซึ่งอาจเป็นบริษัท ห้างร้าน านเมื่อสิทธิที่อายุัดนั้นเป็นหุ้นซึ่งเป็นเงินลงทุนใหม่ หรืออาจเป็นผู้ถือเอกสารเกี่ยวกับ ตราสารของลูกหนี้ก็ได้ ตามกฤษฎีกาดังกล่าวได้บัญญัติถึงการบังคับคดี เอากับสิทธิในหุ้นส่วนและ ตราสารเปลี่ยนมือต่อบริษัท ห้างร้านหรือนิติบุคคลผู้ออกตราสารนั้น

กรณีเป็นตราสารที่ระบุชื่อผู้ทรงไว้ชัดเจนและผู้มีอำนาจของบริษัทห้างร้านเป็นผู้ยึดถือ เอกสารของตราสารไว้ การอายุัดจะดำเนินการไปยังผู้มีอำนาจของบริษัท ห้างร้าน นั้น

กรณีตราสารที่ออกให้แก่ผู้ถือ ที่ผู้ยึดถือตราสารได้มอบหมายให้นายหน้า (broker) เป็นผู้ดูแลตราสาร การอายุัดจะดำเนินการไปยังนายหน้า (broker) ที่ได้มีการจดทะเบียน ตราสารนั้นไว้ และการอายุัดสามารถที่จะดำเนินการกับ broker ที่ได้มีการจดทะเบียน ตราสารไว้ และเป็นตราสารที่ได้ออกให้ในนามของลูกหนี้ด้วย

กระบวนการอายุัดไปยังบุคคลภายนอกผู้ยึดถือเอกสาร

1. หนังสือแจ้งการอายุัด

เนื้อหาของหนังสือต้องระบุภูมิภาคของลูกหนี้, หมายบังคับคดี, จำนวนหนี้ที่ เรียกร้องและต้องระบุในหนังสือด้วยด้วย การอายุัดนี้เป็นผลให้ลูกหนี้หมดสิทธิทนายจ่ายรอน ตราสารและไม่มีสิทธิที่คำนวณเป็นเงินในด้านตราสารนั้น ได้แก่ ดอกเบี้ยของเงินที่กู้ยืม เงินปันผล อย่างไรก็ตาม การที่จะปลดเปลื้องการอายุัดและห้ามทนายจ่ายรอนนี้ไว้ได้ด้วยการ วางเงินเพื่อชำระหนี้แก่เจ้าหนี้

2. การส่งหนังสือแจ้งการอายุัด

ก) ตราสารระบุชื่อ การแจ้งอายุัดเป็นหนังสือจะแจ้งไปยังผู้มีอำนาจของ นิติบุคคล ซึ่งเป็นผู้ออกตราสารและผู้ยึดถือตราสารเกี่ยวกับตราสารไว้ และนิติบุคคลนั้นมี หน้าที่ต้องแจ้งไปยังเจ้าพนักงานบังคับคดี ว่าใครเป็นผู้รับมอบอำนาจของนิติบุคคล

ข) ตราสารออกให้ผู้ถือ แจ้งอายุัดไปยังนายหน้าที่มีการจดทะเบียนตราสารไว้

ค) ถ้าตราทั้งหมดซึ่งจดทะเบียนในนามลูกหนี้ อยู่ในความยึดถือของนายหน้า การอายัดก็จะแจ้งไปยังนายหน้า

ง) กรณีเป็นตราสารที่เกี่ยวกับสิทธิในการเป็นส่วนส่วนการอายัดแจ้งไปยังบริษัทห้างร้านผู้ออกตราสารนั้น

กระบวนการอายัดต่อลูกหนี้

จะมีการแจ้งการอายัดเป็นหนังสือไปยังลูกหนี้ภายใน 8 วันโดยหนังสือการอายัด จะทำขึ้นโดยเจ้าพนักงานบังคับคดีซึ่งประกอบไปด้วย รายงานการอายัด ระยะเวลา 1 เดือน ให้ลูกหนี้ทำคำคัดค้าน ระบุผู้พิพากษาผู้มอบอำนาจซึ่งจะเป็นผู้พิพากษาแผนกบังคับคดีของฎีกาเนาของลูกหนี้ ระยะเวลา 1 เดือนให้ลูกหนี้ดำเนินการขายตราสารนั้นได้ด้วยตนเอง (la verte amiable) ในกรณีเป็นตราสารที่กำหนดเงื่อนไขไว้และจะระบุในหนังสือด้วยว่าลูกหนี้สามารถแจ้งคำสั่งไปยังบุคคลภายนอกผู้ยึดถือตราสารภายในเวลาที่กำหนด

ผลการอายัด

ทำให้ลูกหนี้ไม่มีสิทธิในตราสารและเงินที่จะได้รับจากตราสารนั้น โดยเฉพาะดอกเบี้ย ผลต่อลูกหนี้สามารถที่จะวางเงินชำระหนี้แก่เจ้าหนี้เพื่อปลดเปลื้องความรับผิดชอบ

เงื่อนไขในการขายตราสารที่อายัด

1) ระยะเวลา การขายจะทำได้เมื่อระยะเวลา 1 เดือน หลังจากแจ้งการอายัด ได้ผ่านพ้นไปแล้วในกรณีที่มีการคัดค้านการอายัด ให้เริ่มนับระยะเวลากันแต่วันที่ศาลมีคำสั่งยกคำร้องคัดค้าน

2) การแข่งขันที่อาจมีขึ้นระหว่างบรรดาเจ้าหนี้

การอายัดสิทธิในทรัพย์สินที่ไม่มีรูปร่างนี้ จะไม่ใช้เป็นการบังคับเอากับตัวเงิน ฉะนั้นจึงไม่เป็นผลให้มีการโอนสิทธิในทรัพย์สินที่ถูกอายัดของผู้ร้องขออันทันทีบรรดาเจ้าหนี้อื่น ๆ

จึงยังสามารถขอเข้ามามีส่วนร่วมในการอายัดของเจ้าหนี้ผู้ร้องขอให้มีการอายัดได้ โดยบรรดาเจ้าหนี้เหล่านี้ต้องร้องขอเข้ามาก่อนมีการขาย เงินที่ได้จากการขายก็จะแบ่งกันระหว่างบรรดาเจ้าหนี้

วิธีการขาย

1) กรณีที่เป็นตราสารประเมินราคาแล้ว

ก. การขายซึ่งลูกหนี้เป็นผู้ดำเนินการ (la vente amable) ภายใน 1 เดือนนับแต่การแจ้งการอายัด ลูกหนี้สามารถสั่งให้มีการขายตราสารนั้นได้ เงินที่ได้จากการขาย นายหน้าจะเก็บรักษาไว้เพื่อส่งมอบให้แก่เจ้าหนี้

ข. การบังคับขาย เป็นกรณีที่เจ้าหนี้ร้องขอ แต่ลูกหนี้เองก็อาจสั่งให้บุคคลภายนอกขายตราสารนั้นได้

2) กรณีเป็นตราสารที่ยังไม่ได้ประเมินราคาและสิทธิในการเป็นหุ้นส่วน

ก. การขายซึ่งลูกหนี้เป็นผู้ดำเนินการ ลูกหนี้มีเวลา 1 เดือนเพื่อดำเนินการ

ข. การบังคับขาย จะดำเนินการขายโดยการรายงานผลการดำเนินการของบริษัทห้างร้านจะประกอบด้วยสถานการณ์ของบริษัท เอกสารที่จำเป็นต่อการประเมินราคาและข้อตกลงที่ให้ความยินยอมหรือให้สิทธิที่เป็นประโยชน์ต่อผู้เป็นหุ้นส่วน

สำเนารายงานผลการดำเนินการนี้จะส่งไปยังบริษัทห้างร้าน และต้องมีการปิดประกาศการขายและประกาศโฆษณาการขายในหนังสือพิมพ์ ภายใน 15 วัน หรือ 1 เดือน ก่อนมีการขายทอดตลาดและจะมีการแจ้งวันที่ทำการขายไปยังลูกหนี้, บริษัท, ห้างร้านและผู้คัดค้าน หากมี

ผู้เขียนมีความเห็นว่า หลักเกณฑ์การบังคับคดีเรื่องตราสารหนี้ลักษณะเปลี่ยนแปลงในประเทศฝรั่งเศสบางประการ เป็นระบบที่มีประโยชน์เช่นเดียวกับประเทศสหรัฐอเมริกา ในลำดับต่อไปขอกล่าวถึงปัญหาและข้อขัดข้องในการบังคับคดีตราสารหนี้และเพื่อเปรียบเทียบหลักเกณฑ์ที่กล่าวมาแล้วต่อไป